KAYZER'İN ALMANYASI

"Almanya Herşeyin Üstünde"

20. YÜZYIL DOSYASI

HAROLD KURTZ

● MİLLİYET YAYINLARI LTD. ŞTİ.

● Çeviren : AYŞE KEMAHLI

● Dizgi — Tertip : MİLLİYET YAYINLARI

● MİLLİYET Ofset ve Baskı tesislerinde basılmıştır.

● 1. BASKI : HAZİRAN 1976

KAYZER'İN ALMANYASI

"Almanya Herşeyin Üstünde"

HAROLD KURTZ

/

Almanya'nın bir numaralı hükümdar ailesinin bu tür fotoğraflarının Almanya'da satışı milyonları bulurdu.

ÖNSÖZ:

Bir tren yolculuğu

1909'da Kayzer Wilhelm saltanatının yirmi birinci yılını sürdürürken, bir Alman sanayiciler grubu, Ren nehri boyunca uzanan bir yolculuk yapmaktaydılar. Kompartımanın bir köşesinde Almanya'nın içinde ve dışında 60 kadar ticaret ve sanayi şirketine üye, elektroteknik kuruluşlardan (AEG)'nin başkanı olan, varlıklı ve soylu bir yahudi, Walter Rathenau arkadaşları ile oturmaktaydı. Bu yolculuktan tam on sene sonra Rathenau trende iş arkadaşlarıyla Almanya'nın gidişi üzerine yaptığı o söyleyişi, sanki dünmüş gibi anımsayabiliyordu.

"Kayzer'den bahsediyorlardı" diyordu, "o günlerde yaygınlaşmaya başlamış bir kızgınlık içindeydiler. "Ben,"kurulu düzen yerine tek bir kişiyi sorumlu tutmak doğru mu?" diye sordum. "Kayzer'in anayasal haklarının dışına çıktığını hiç gördünüz mü.? Tarafsız olmaya çalışın beyler. siz ve Ulusal Liberal Parti'niz güçlüsünüz ve kralınız bunu göremeyecek kadar kör değildir."

İçlerinden biri, "bir sürü kitap yazdığınız halde neden bu konuda da bir şeyler yazmıyorsunuz?" diye sordu.

"Her yıl en az iki kere bu konuya değiniyorum"diye cevap verdim."Size başka bir sorum var. Konuyu Kayzer'e götürmeyi düşünüyorum, bir dilekçe hazırlarsam imzalamaya hazır mısınız?"

"Niye olmasın, hemen imzalarız." diye bağrıştılar.

"Doğru söylemiyorsunuz, çünkü dilekçeyi imzalamanız yükselme umutlarınızın ve soyluluk ünvanlarınızın sonu olacaktır. Çocuklarınızın

parlak geleceği gölgelenecek. Saraya davet edilmez ve saray erkânı ile görüşemez olacaksınız."

" Hiç biri itiraz edemedi. Yüksek Alman burjuvazisi bu işin söylediğim gibi olduğunu biliyor, durumun değişmesini kendi çıkarları açısından sakıncalı bulduğu için eleştirisini yalnızca sözde bırakıyordu.

Yolculuğu birlikte yaptığı dostlarının hepsi de milli duygular ve iş çevrelerinin etkin olduğu Ulusal Liberal Partinin saygı değer üyeleriydiler.

Rathenau onların arasında ve İkinci İmparatorluk devrinin klikleşmiş sosyetesinde değişik eğilimleri, entelektüel kapasitesi, bilimciliği, yazarlığı, yayıncılığı, resim ve müzik bilgisiyle çok daha sivrilmiş üstün bir kişiliğe sahipti. Yine de Wilhelmci bir ortamda, belki de Yahudi olduğu için çekingen kalarak savaş sonrasına kadar politik bir mevkiye gelmek istememişti. İç çatışmaları ve çelişkilerine karşın, Rathenau etkileme gücü ve ağırlığı olan bir kişiydi. 1901 ve 1914 yılları arasında en az yirmi defa Kayzer tarafından kabul edilmiş ve çoğu zaman da İmparator'un özel çalışma odasında onunla başbaşa saatlar süren görüşmeler yapmıştı. Rathenau 1922 yılında genç Alman ırkçıları tarafından öldürülmüştü.

Bu yukarıda anlattığımız, Wilhelm Almanyası'nın çeşitli özelliklerini yansıtması bakımından ilginç bir hikâyedir. Ve bütün kitap süresince çözümlemeğe çalışacağımız sorun Rathenau'nun da sormuş olduğu gibi, eleştiriye hedef olması gereken "Kayzerin kusurlu zayıf kişiliği mi, yoksa onun çılgın davranışlarını mümkün kılan anayasal düzen miydi" sorunudur. Göz alan üniformaları içinde zorla nefes almaya ve kendini açıklamaya çabalayan ne tür bir insandı? 19. yüzyılın son yıllarından, 1914 yazına kadar, tahammülümüzün sınırlarını zorlayıp geçerek 1918 kasımının yağmurlu ve soğuk sabahında dünyadan ayrılan bu adam, öz kişiliğinde İmparator görüntüsüne ne denli yakındı? Olağanüstü bir rütbeyi inanılmaz bir başarısızlığa uğratan bu adamı hangi iç güdüler, hangi kişisel deneyler, hangi etki ve baskılar yoğurup biçimlemişti?

Tahta geçmesine yol açan olay, yani babası III. Friedrich'in erken ve tartışmalı ölümü, kraliyete ilişkin yeni sorunlar doğuran ve Avrupa'da çalkantılar yaratan bir olaydı. Wilhem başa erken geçmişti.

İkinci imparatorluğa yabancı kalan Rathenau (sol başta) Başbakan Bülow ile diğer devlet adamlarını seyrediyor. Almanya'nın yüksek burjuva sınıfı Kayzer'i eleştirmekle beraber, onun sonsuz yetkisini sınırlamayı, kendi çıkarları açısından istemiyorlardı.

"Akıllı" Friedrich, Kayzer olmadan önce ailesiyle birlikte. Sağdan ikinci ise, geleceğin II. Wilhelm'idir.

BÖLÜM 1

Bir görev için doğmak

Geleceğin II. Wilhelm'i 27 Ocak 1859 tarihinde Berlin'deki Hohenzollern Sarayında, Prusya tacının 3 numaralı vârisi olarak gözlerini dünyaya açtı. O sırada Prusya kralı çocuk sahibi olamamış ve 1859'dan sonra arka planda kalmaya mahkum edilmiş, IV. Friedrich Wilhelm'di. Bu demokrasiye gebe çalkantı çağında, görevini bir kral ve başkomutan olarak yerine getirmekten çok uzak zararsız bir deliydi. 1861'de I. Wilhelm olarak Prusya kralı ilân edilen erkek kardeşi, bu doğumdan bir yıl önce kral naibi olmuştu. Oğlu, Prusya ve (sonradan) Almanya Veliahtı Friedrich ise yeni doğan bebeğin babası idi. Friedrich bir yıl önce İngiltere Kraliçesi Victoria'nın en büyük kızı, İngiltere prensesi Victoria ile evlenmişti. Böylece yeni doğan bebek hem İngiltere-Prusya dostluğunu güçlendireceği, hem Kraliçe Viktorya'nın ilk torunu; hem de Hohenzollern saltanatını sürdürecek bir garanti olduğu için her iki ülkede de büyük bir sevinçle karşılandı. Doğum sırasında Wilhelm'in annesi 18, babası 28, büyük babası Kral Wilhelm 62, anneannesi Kraliçe Viktorya ve kocası Albert ise 40 yaşlarındaydılar. Böylece Wilhelm gerek anne, gerekse baba tarafından, iki ülkede de her kuşaktan bir aile ferdiyle kurulmuş kraliyet piramidinin en tepesine çıkmış oluyordu. Doğum çok zor koşullar altında olduğundan ve hem anne hem de bebek ölümden kıl payı kurtulduğundan çok yakın aile fertleri ve doğumu yapan doktorlardan başka kimsenin haberi olmadı. Sonsuz gibi gelen iki saatlik bir uğraştan sonra, doktorlar annenin hayatını kurtarmış olmanın sevinciyle rahat bir nefes alırlarken, bebek bırakıldığı yerde unutulup gitmişti. Belki de ölüme bir an kala ebe Fraulein Stahl, beşiğinde kadere terk edilmiş Wilhelm'i hatırladı ve onu başaşağı ederek sırtına vurdu. Sir John Wheeler-Benett, "Hava son anda ciğerlere dolarak bir canı kurtardı "diye yazar. Ne var ki, zor doğum sırasında bebek yeteri kadar hırpalanmış ve sakatlanmıştı. Bir ke-

Veliaht Prens Friedrich kucağında "Willy" ile. (Sol altta) Hohenzollern ailesinin Prusya taçındaki garantisi, Prens Wilhelm iki yaşında.

(Sağda) Liberallerin "ak umudu" veliaht prens Friedrich ve karısı İngiliz Prensesi Viktorya.

re başı iyice sola çarpılmış ve modern tıbbın "Torticollis" dediği boyun sakatlığı sonucu olarak, sol kol boyunca uzanan sinirler de zedelenmiş ve çocuğun sol kolu omuzundan itibaren felce uğramıştı. Yetmezmiş gibi sakatlığını meydana getirmişti. Bu boyun sakatlığı sonucu olarak, sol kol boyunca uzanan sinirler de zedelenmiş ve çocuğun sol kolu omuzundan itibaren felce uğramıştı. Yetmezmiş gibi sol iç kulaktaki "Labirent" de hırpalanmış ve kulakta sağırlık meydana getirmişti. Sonraki yıllarda, denge mekanizmasının ve kulak kanallarının etkilendiği de anlaşılacaktı.Kayzerin en belirgin gövde ve dolayısıyla ruhsal sakatlığının yanısıra büyüdükçe sinir sisteminin başka yetmezlikleri ortaya çıktı ve ancak ailenin güvenini kazanmış doktorlara tedavi ettirildi. O günlerin tıbbı olanakları içinde ilk doğumlar çok zor ve tehlikeli sayılırdı. Wilhelm'in doğumunda annesinin, "bir yıldır pek de mutlu olmadan, Prusya topraklarında yaşayan bu genç İngiliz prensesinin" o andaki heyecanlı ve endişeli durumu gibi koşulların rol oynayıp oynamadığı kestirilemez. Aynı şekilde ana ve baba taraflarında akıl hastalarının bulunmasının Wilhelm'in karakterini ve sinir sistemini ne ölçüde etkilediğini bilemiyoruz. Bu gün saptayabildiğimiz tek şey üç büyükbabasının belgeli akıl hastaları olmasıdır. Baba tarafından büyükanneyi zavallı bir deli olan 9. Landgrave Ludwig'in kızıydı. Yine baba tarafından çılgınlıklarına ancak öldürülerek son verilen deli Çar I. Paul'un ve anne tarafından son günlerinde çıldıran III. George'un büyük torunu oluyordu. Bu akıl hastası atalarının ve doğum sırasında meydana geldiği sanılan beyin incinmesinin II. Wilhelm'in yaşamında ve tutumunda ne denli etkileri olmuştur, hiç bir zaman bilinemedi.

Çocukluk yıllarında fiziksel kusurlarına karşı çarpışıp normal gözükme zorunluğu, küçük Wilhelm'i bekleyen tek sorun değildi. Kaderin ona hazırladığı bir oyun daha vardı ki, bu da onun İngiltere –Prusya kutsal işbirliğini gerçekleştirme görevi idi. Saygıdeğer büyükanne ve babaları 1851 yılında İngiltere prensesi ve Prusya'nın veliaht prensi arasındaki evlenmeye karar vererek onun dünyaya gelişini çoktan hazırlamışlardı. O yıl Wilhelm ve Rus Çarı Paul'un torunu olan karısı Agusta, sözde, İngiltereye 'Great Exhibition'u" (sergiyi) gezmeye gittiler. Yanlarında en büyük oğulları 20 yaşındaki Friedrich de vardı. Genç adam, on bir yaşında, utangaç ve çekingen bir küçük kızı, İngiltere ve İrlanda prensesi Victoria'yı ilk kez orada görmüştü. Delikanlı 1856'da İngiltere'ye tekrar giderek henüz genç kızlık çağına varmış olan küçük kıza evlenme teklif etti ve kabul edildi. Kraliçe Victoria ve kocası Prens Albert kendi açılarından çok önemli nedenlerle bu evliliği ellerinden geldiği kadar hazırlamışlardı. İngiltere Prusya dostluğunu güçlendirmek amacıyla kızlarını kurban ettikleri bu oyunu, yaşlı Wilhelm'ın ülkesinde ayaklanan Berlinli demok-

ratlardan kaçarak İngiltere'ye sığındığı 1848 yılında başlatmışlardı. Wilhelm, Prusya hanedanının ve ordusunun en sevilmeyen kişisiydi anayasal reformlar istemek için gösteri yapan işçileri muhafız askerlerine kurşunlatmasından beri "kurşun yağmuru prens" adıyla anılıyordu. Aslında yaşlı Wilhelm, ordu sorunlarının dışında son derece yumuşak başlı, sevimli, kibar ve terbiyeli, kadınlara nasıl davranılacağını bilen, gösterişsiz hayattan ve basit şeylerden hoşlanan, kolay mutlu edilebilen ve fazla aydın olmayan bir adamdı. Ancak Prusya Krallığının ordu üzerindeki mutlak egemenliği söz konusu olduğu zamanlar, görülmemiş bir hırsa kapılır, korkunç bir askerlik tutkusu ile mantık ve tartışma kabul etmez hale gelirdi.

ÖZGÜR BİR GELECEK İÇİN İÇİLEN ANT

İngiltere Kraliçesiyle kocası Prens Albert, ekonomik sorunlara, politik baskılara ve insanlık dışı yaşam koşullarına tek cevabı tüfek ve kurşun olan, tüm politik problemlerin çözümünü kral egemenliğinde gören bu prensle sıkı fıkı bir dostluk kurdular ve onu Almanya'nın saygın tahtının mirasçısı olarak bağırlarına bastılar. Oysa, sokak gösterilerine Prusya prensi gibi onlar da izin vermedikleri halde, Alman halkının gözünde, anayasal özgürlüğü ve çağdaş reformları simgeledikleri için, kendi prenslerinden çok daha sevimli ve insancıldılar. Kraliçe ve kocası için Prusya'nın görevi Viyana kongresinden beri Avrupa'nın ortasında süregelen küçük krallıklarla başıboş prenslikleri bir konfederasyon altında toplayarak modern bir Alman devleti kurmak olmalıydı. Prusya'nın bu görevine hız kazandıracak gücü verebilmek için, Prens Albert ve ona inanan Kraliçe, bu birliği kurmakla yükümlü Prusya'nın gelecekteki Kralına kızlarını vermeyi, Prusya ve Almanya'nın ilerideki özgürlüğüne bir katkı olarak gördüler. Kutsal bir görev için hazırlanmış bu birleşmenin ilk meyvası küçük Wilhelm oldu.

Kraliçe Victoria ile Prens Albert'in kızlarını Almanya'nın özgür geleceğine bir katkı olarak vermelerinin her insancıl davranışta olduğu gibi pek çok karmaşık nedenleri vardır.

1848'i izleyen yıllarda kalabalık ailesiyle İngiltere'ye gelen Louis Phihippe, Brighton'a yerleşmeye gelen koca Prens Metternich, demokrasi'den kaçan mülteciler, Prens Windischgrötz'ın kurşunlarına hedef olan devrimciler yüzünden, İngiltere sarayı Wilhelm'in Prusya gelenekçiliğine, eski düzen yanlısı oluşuna sempati besliyor ve bunu doğal karşılıyordu. Hem Kraliçe Victoria, Stuartlar soyundan değil miydi? 1850'lerde Avrupa ortamında Prusya'nın durumu, hele Rusya ve Avusturya ile olan ilişkilerinden dolayı pek iç açıcı değildi. Bu yüzden güçlü İngiltere krallığı ile kurulacak bir bağ hayli saygınlık sağlayabilir ve yararlı olurdu.

Bu nedenlerle Prusya tahtına yeni doğan bebek, ciğerlerine ilk nefesin girdiği andan itibaren, kendinden önceki kuşağın onun için hazırladığı, hayatının akışını ve yönünü belirleyen bu çok zor ve özel görevi yüklenmiş oluyordu.

Prens Friedrich karısı ve yakın arkadaşları ile Ems'de.

Avusturya ve Alman müttefiklerine karşı kazandığı zaferden sonra 1866'da Berlin'e giren Prusya ordusu.

BÖLÜM:2

Miras kalan Almanya

Küçük prens 4 yaşına bastığı zaman, bir Alman doktor eğri boynunu daha düzgün bir durumda tutabilmesi için, eziyet veren bir alet buldu.Bu, gövdenin ortasına giyilen sert bir korseye iliştirilmiş, belkemiği boyunca enseye kadar uzanan bir demir çubuktan, ve boyun ile başı düzgün ve dik tutabilmesi için demir çubuğun kavuşacağı bir tür sert yakadan oluşmaktaydı. Felçli kola ise akla gelmedik masajlarla, can yakıcı elektrik şoku tedavileri yapılıyor, fakat hasta kolda hiç bir gelişme görülmediğinden, bütün bu çabalar boşa gidiyordu. Çocuğa biraz büyüyünce, sofrada kullanabilmesi için özel çatal bıçak takımı yaptırılmıştı. Ağır işiten kulağına ise belirli aralıkla hazırlanan sıcak ilaçlar dökmekteydiler.

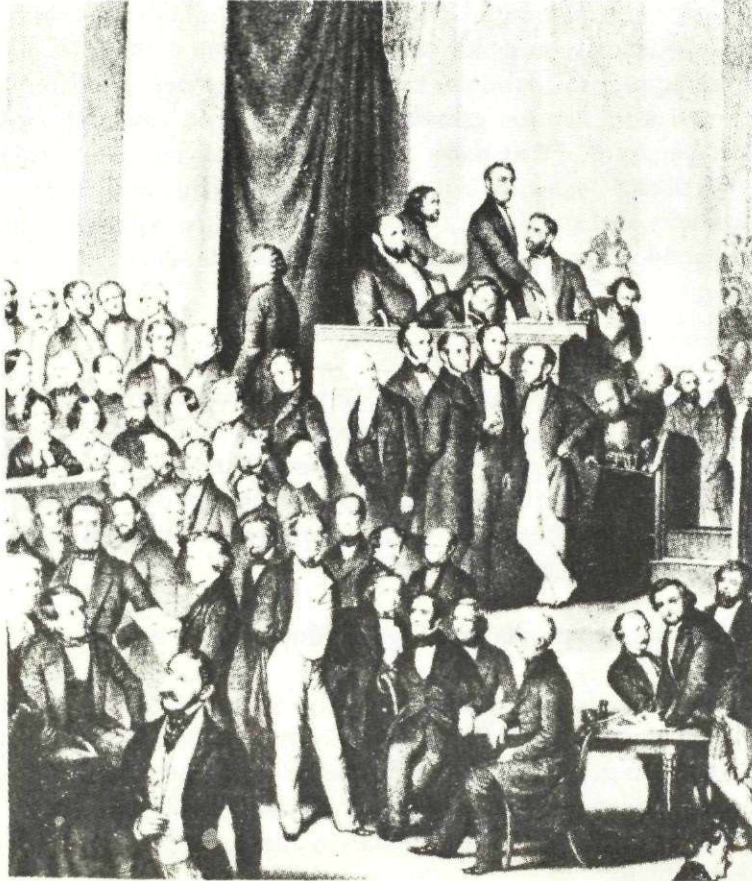
Bu katı, insafsız, uzun süren ve çoğu kez de dayanılmayacak derecede acı veren tedavi yöntemlerine katlanmakla yükümlü Wilhelm'e,sakatlığı başka dertler de yaratmıştı. Örneğin, anne ve babasının konuklarıyla dolu bir odaya girmek ve bir prensten beklenecek rahatlık ve incelikle hepsinin ellerini sıkarak, hepsiyle ayrı ayrı konuşacak bir konu bulabilmek, çoğu kez büyük çaba gerektiren bir işti.

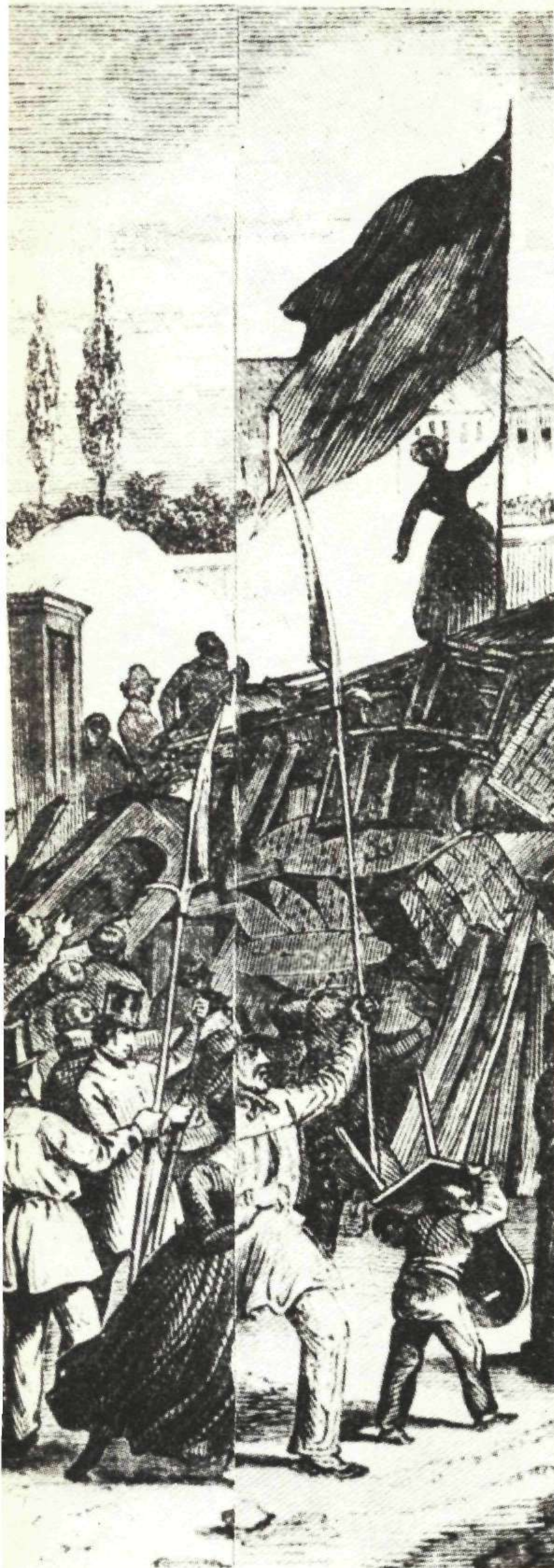
Dr. Hinzpeter, anılarında, özel öğrencisinden şöyle söz eder :

"Ölçülü bir duruş, nazik cümleler, terbiyeli tavırlar, binicilik çalışmaları ve yabancı diller. . .Bunların tümünü kısa zamanda öğrendi. . .Çünkü zekâsı sayesinde dış görünüşün ve disiplinin yaşamındaki önemini hemen kavramıştı. Hinzpeter, özel öğrencisi "Sevgili problemli çocuğu" için, Wilhelm'in tahta geçtiği 1888 yılında yayınlanan küçük kitabında ayrıca şöyle demekteydi:

Liberalizmin sahte aydınlığı

1845 yılında Avrupa'nın pek çok yerinde olduğu gibi Almanya'da da halk arasında yönetime karşı bir ayaklanma başlamıştı. Berlin sokaklarında barikatlar kuruldu. (ortada) ve halkın üstüne yürüyen bölükler birçok ölüme yol açtılar (sağda) Paulskirche'de toplanan demokratik Alman ulusal meclisi, Liberal Almanya'nın tacını Prusya kralı IV. Wilhelm'e teklif etti. Kral halkın ısrarı üzerine Prusya için bir anayasa hazırlattı ve hükümet işlerine bakacak bir demokratik 'Diet' kurdu.(sağda) Liberal Prusya Bismarck'ın Wilhelm'in yanında başbakan olmasıyla tarihe karıştı.

1848 Berlin ayaklanmasında ölenlerin cenaze töreni.

"Doğum anında meydana gelen bir zorluk, onun sol kolunu, tedavi edilemeyecek biçimde sakat bırakmış, fiziksel ve ruhsal gelişmesinde olumsuz bir etken yaratmıştı. Eğer çocuk, küçük yaşından itibaren görülmemiş bir enerji ve iradeyle yardımcı olmasaydı, dünyada bu olumsuz etkeni yok edebilecek hiç bir tedavi şekli bulunamazdı. Amaç, fiziksel sakarlığın ve sakatlığın yaratacağı ürkekliğin üstesinden gelmekti. Bu yüzden, onun birinci sınıf silah atıcısı, yüzücü, ve binici olması... büyük bir moral başarıdır. Bizler, onun çocukluğunu tanımış, başarısını adım adım izlemiş olanlar, fiziksel sakatlığı yenen moral gücünün zaferini yakından bilenler, böyle bir adamın, kendisine bağlanan umutları boşa çıkarmayacağına inanıyoruz..."

Hinzpeter, Prens Wilhelm'in eğitimiyle 1866'dan 1877'ye kadar uğraşmıştı. Aşırı derecede disiplin ve katı bir sistemle eğitiyordu öğrencisini. Haftanın 6 günü, günde 12 saat süren derslerde ağırlık özellikle Latince ve sonraları Yunanca, 'dünya tarihi' ve matematiğe verilmişti.

Hinzpeter, Prensi hoşuna giden konuları seçerek onları ezberleyen,değişik kaynaklı sanat ve felsefeye eğilimli, fakat, matematik gibi derslere ilgi duymayan bir öğrenci olarak tanımlar. Ders programları, Berlin'in müzelerine maden ocaklarına, atölye ve fabrikalara yapılan gezilerle tamamlanıyordu. Bütün bunlardan daha da önemlisi, Hinzpeter prense ata binmeyi denge duygusunu geliştirmeyi-ki çocuğun önceleri atın sırtına tırmanmasıyla öteki tarafa düşmesi bir oluyordu ve felçli kolundan azami ölçüde faydalanabilmeyi öğretti. (Bu konuda, hiç bir doktor ve tedavinin yararı, Hinzpeter'inki kadar olamamıştır.)

"Küçük bir kız çocuğunu andıran narinliği sakat kolu yüzünden çelimsizliğe varan bu çok yakışıklı çocukta insanı en çok etkileyen onu şu ya da bu yöne iteleyen her türlü baskı ve çabaya karşı gösterdiği dirençti."

Hinzpeter kitabında, Wilhelm'in, Kraliyet ailelerini esir eden etiket kurallarına karşı kolay uyumundan da söz eder. Ayrıca, öğrencisinin görev duygusunu, dünyevi zevklere olan ilgisizliğini okulun ve ordunun otoritesine tam bir boyun eğiş içinde oluşunu anlatır. Belki biraz eleştirici bir gözle, prensin hoşuna giden şeyler karşısında kolayca heyecanlandığını vurgular. Anne ve babasının, orduya değil, orta sınıf değerlerine eğilimli olmalarına karşılık, prens "rüyalarını, düşüncelerini ve hareketlerini" et-

Prusya Kralı I. Wilhelm 27 Temmuz 1870'de Fransızlarla savaşa giriyor.

kileyen orduya büyük ilgi duymaktadır. Yine de Hinzpeter'in gözlemlerine göre (Wilhelm'in 1866'dan tahta çıkışına kadar geçen süre için, hocasından daha nesnel ve gözlemci bir tanık bulmak mümkün değildir.) Ordu prensin tüm dikkat ve ilgisini çekme olanağını bulamamıştır. Bunun nedeni Hinzpeter'e göre 1888 yıllarından itibaren orduda, eş haklar isteyen donanmaya karşı başlatılan rekabet ve kıskançlık olmuştur.

Hinzpeter kitabını bu asil soyun her ferdinde bulunan güçlü sorumluluk duygusunun Prens Wilhelm'in de düşünce ve hareketlerini kontrol altında tuttuğunu belirterek bitirir. Sağduyu, insani istekleri bastırabilme gücü, kendi kendini denetleyebilme yeteneği, disiplin, kendini bekleyen büyük ve çok önemli görevlerin karşısında duyduğu kendine güven,Hinzpeter'in öğrencisinde gördüğü niteliklerden birkaçıdır. Acaba Hinzpeter gerçekte olanları mı, yoksa olmasını istediklerini mi sıralamıştır?

Öğretmeninin öğrencisini yarı tarif edip, yarı da öğdüğü kitabında bu narin prensin doğarken oluşan sakatlıklarına karşılık gelişmiş bir zekâsı vardı. Anlayış yeteneği, her konuyu kolaylıkla kavraması ve güçlü belleği sakatlığını örtmek ve yenmek uğruna verdiği yorucu savaşta ikinci plana düşmüş, normal bir fiziksel görünüş kazanmak, iyi yüzmek, tenis oynamak, ata binmek ve silah kullanmak için gösterdiği çabalar, zihinsel gelişiminin hızını kesmişti.

ŞAHLANAN PRUSYA

Prens Wilhelm'in çocukluk ve gençlik yıllarını kapsayan 18 yıl içinde, ülkesi inanılmaz bir değişime uğradı. Prensin doğduğu yıllarda, sanayileşmedeki hızı, dürüst yurttaşları ve ticaret özgürlüğü ile ilgi çeken, oysa uluslararası ilişkilerde ve politika alanında önemsenmeyen küçük Prusya on yıldan az bir süre içinde. Avrupa kıtasının en kuvvetli askeri ve politik gücü haline geldi ve 1866 zaferiyle Avusturya'nın Alman devletleri üstündeki otoritesine son verdi 1870'de Napolyon Fransa'sına karşı kazandığı başka bir zaferle tüm Avrupa'nın söz sahibi ve babası durumunda olan III. Napolyon'un bu tahtına kendi kuruldu ve Alman krallıklarıyla prensliklerini toparlayarak başında Prusya kralının Alman Kayzer'i olarak bulunacağı bir imparatorluk kurdu. Avrupa'nın üstüne artık Prusya'nın kartalı kanat geriyordu. Muzaffer Alman ordusu, Brandenburg kapısından Berlin'e girerken düzenlenen 1871 zafer töreninde, babasıyla dedesinin peşinde yürümekte olan küçük prens henüz 11 yaşındaydı. Böylesine coşkun ve sevinçli bir kutlamayı Berlin bir daha ancak 4 Ağustos 1914 de görecekti.

Prensin bir gün başına geçeceği imparatorluk onun görüş açısının çok uzağında, Versailles da ilân edilmişti. On bir yaşında bir oğlancık, dedesinin ülkesini kral olarak bırakıp imparator olarak dönmesinin önemini kavramaktan uzaktı. Bu değişimi ilk olarak, görkemli töreni izlerken, ve genç imparatorluğun ilk yıllarında sık rastlanan tantanalı tören ve gösterilerde fark etti. Yine de bir gün yöneteceği ülkedeki bu dinamik ve ani değişikliğin özüne varması için çok yıllar geçmesi gerekiyordu. Acı dolu mutsuz çocukluğunu yaşamaktaydı o. Özellikle İngiliz annesinin doğuştaki rahatsızlıklarını düzeltmek amacıyla önayak olduğu gaddar tedavilerden kurtulması kolay olmadı. Bu sinir bozucu tedavi yöntemleri, büyüme çağındaki çocuğun taşımakta olduğu tek yük değildi. Prens Wilhelm'in, bir anda kıtanın en etkin gücü haline gelmiş ülkesinin başına geçmek üzere nasıl hazırlanmakta olduğunu en gerçekçi açıdan görmek istiyorsak, anne ve babasından hiç ilgi görmeyen çocuğun karışık aile bağlarını da gözden geçirmek gerekir.

Veliaht olan babası Prens Friedrich duygulu, zeki, liberal eğilimleri olan sakat zayıf karakterli bir adamdı. Bir Hohenzollern prensi olarak hanedandaki önemli yerini bir an için unutursak, onu Napolyon savaşlarından hemen sonra doğan ve 1860'da Bismarck savaşıyla olgunluğa erişen bir kuşağın tipik bir ürünü olarak tanımlayabiliriz. 1831'de doğan Friedrich, 1848-49 ayaklanma ve gösterilerini izleyen yıllarda büyüdü ve gelişti. Bu gösteri ve ayaklanmalar, anayasa ve parlamentonun, kral ve ordusuna karşı olan üstünlüğünü sağlayamadı. Yine de 1850'de kral gönül rızası olmaksızın, vatandaşlarına bir anayasa lütfediyor ve artık Liberal parlemento üyelerinin bile girebildiği Berlin sosyetesi, doğru yolda atılmış bir adıma, "Yeni bir Çağ"ın başladığına tanık oluyordu.

Veliaht Prens Friedrich ve yaşıtları, anayasanın söz ve yazı özgürlüğü getirdiği bir ülkede büyüdüler. Prusya tarihinde ilk defa olarak hükümetin karşısına her seçimde biraz daha güçlenen bir muhalefet çıkabildi. Polis ve bürokrasi, savunma durumuna geçtiler. Tahtın ayakta durmasını sağla-

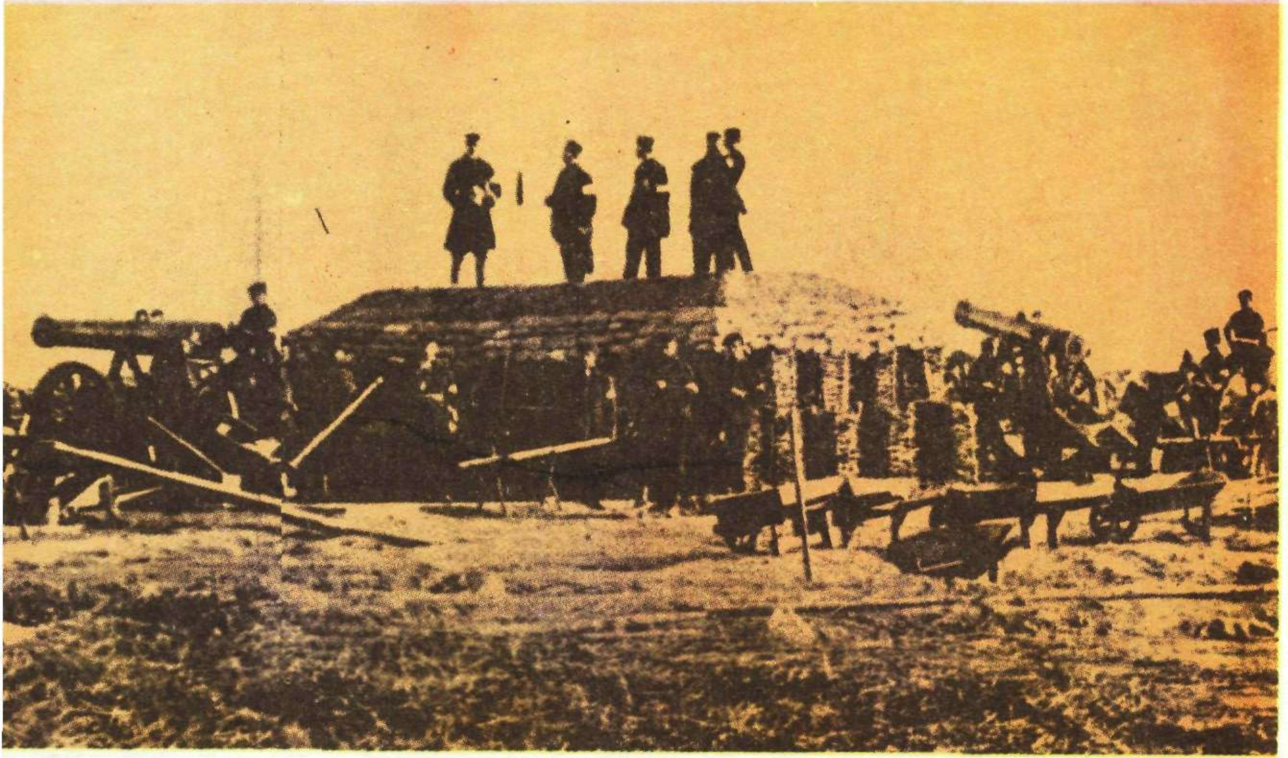
Prusyalılar Fransa'yla savaşı katılmağa giderken

yan üçüncü destek olan ordu ise baştakiler üzerindeki etkisini, eskiden olduğu gibi, açıkça ve tartışılmaz üstünlüğünü ortaya koyarak sürdürmek yerine, kralı demokrasi mikrobundan koruyacak bir danışmanlar grubunu saraya sokarak sürdürmeye zorlanıyordu. Eski kuşaktan asker ve bürokrat soyluların tanrı ve kral tanımaz anarşi ve devrimle eş tuttukları liberalizmin geniş kitlelere yayılmasını, tam anlamıyla edilgen biçimde olmasa da, dışarıdan gözlemek durumunda kalıyorlardı.

Küçük Wilhelm'in üç yaşına geldiği ve Yeni Çağ'ın son yılını yaşadığı 1862'de askeri otokrasi-liberazilm çatışması doğruğuna vardı. Mart seçimlerinde, Liberal partiden ayrılan ılımlıların kurduğu Alman İlerici Partisi DFP en çok oyu topladı. Prusya Meclisinde şimdi on beş tutucu üyeye karşılık 333 liberal temsilci vardı. Meclis bütçenin orduya ait olan ödeneğinin tümünü geri çevirdi ve sağcı azınlık hükümeti çekilmek zorunda kaldı. I. Wilhelm, parlamentonun, orduyu "en olgun ve verimli devrinde, en disiplinli, heyecanlı oldukları sırada" yok edecekleri sırada" sanısına kapılıp, tahtını bırakmakla iradeli bir Prusya soylusu olan Kont Otto Von Bismarck'ı yardıma çağırmak arasında bocalamaya başladı. Sonunda, aslında fazla hoşlanmadığı, fakat parlamentonun inatçı, çoğunluğu ile başa çıkabileceğine inandığı Bismarck'ı bulunduğu Paris'ten getirtmek üzere oğlunu görevlendirdi.

Veliaht Prens Friedrich, özellikle evlendiğinden beri anayasal bir hükümetin ve liberalizmin savunucusu olmuştu. 65 yaşındaki babayla 31 yaşındaki oğul arasındaki tarihsel karşılaşma 18 Eylül 1862'de oldu. Sıkılmış görünen askeri mutlakiyet yanlısı, liberalizmin savunucusu genç prense, taçını bıraktığını bildiren belgeyi gösterdi: "İşte gerekli belgeler burada, imzalamamı bekliyor."

Veliaht prens, dondu kaldı. Babasının ısrarı karşısında, ona düşen hükümdarlık görevlerini hatırlamak oluyordu. "Meclisin kararı üzerine tahtı bırakmak gelecek için çok tehlikeli bir örnek olur" diyebildi. Sonra, Hohenzollern Ailesi'nin karşısına dikilmiş bu büyük tehdit karşısında kendini kaybederek her önüne gelene koştu, her kapıyı çaldı ve bu korkunç kararı almasına engel olunması için, herkesi babasını ikna etmeye, çağır-

Prusyalılar 1864 Nisan ayında Danimarkalılara saldırıya geçiyor (sağda) Prusya'nın düşmanı Fransızların ordu kampı (altta sağda)

18 Ocak 1871'de Bismarck, XIV. Lous'nin muhteşem sarayı Versailles'da. I. Wilhelm'i Alman imparatoru ilân ediyor.

dı. Bu arada, annesi Kraliçe Viktorya ile Ren nehri kenarında bir şatoda kalmakta olan karısına da mektupla durumu anlatarak akıl danıştı. Karısının yolladığı akıl, ummadığı bir biçimdeydi.
"Ya Bismarck, ya biz" seçeneği karşısında prenses, yaşlı kralın çekilmesini gerekli görüyordu.

Reinhardsbrunn'dan gelen mektupta:

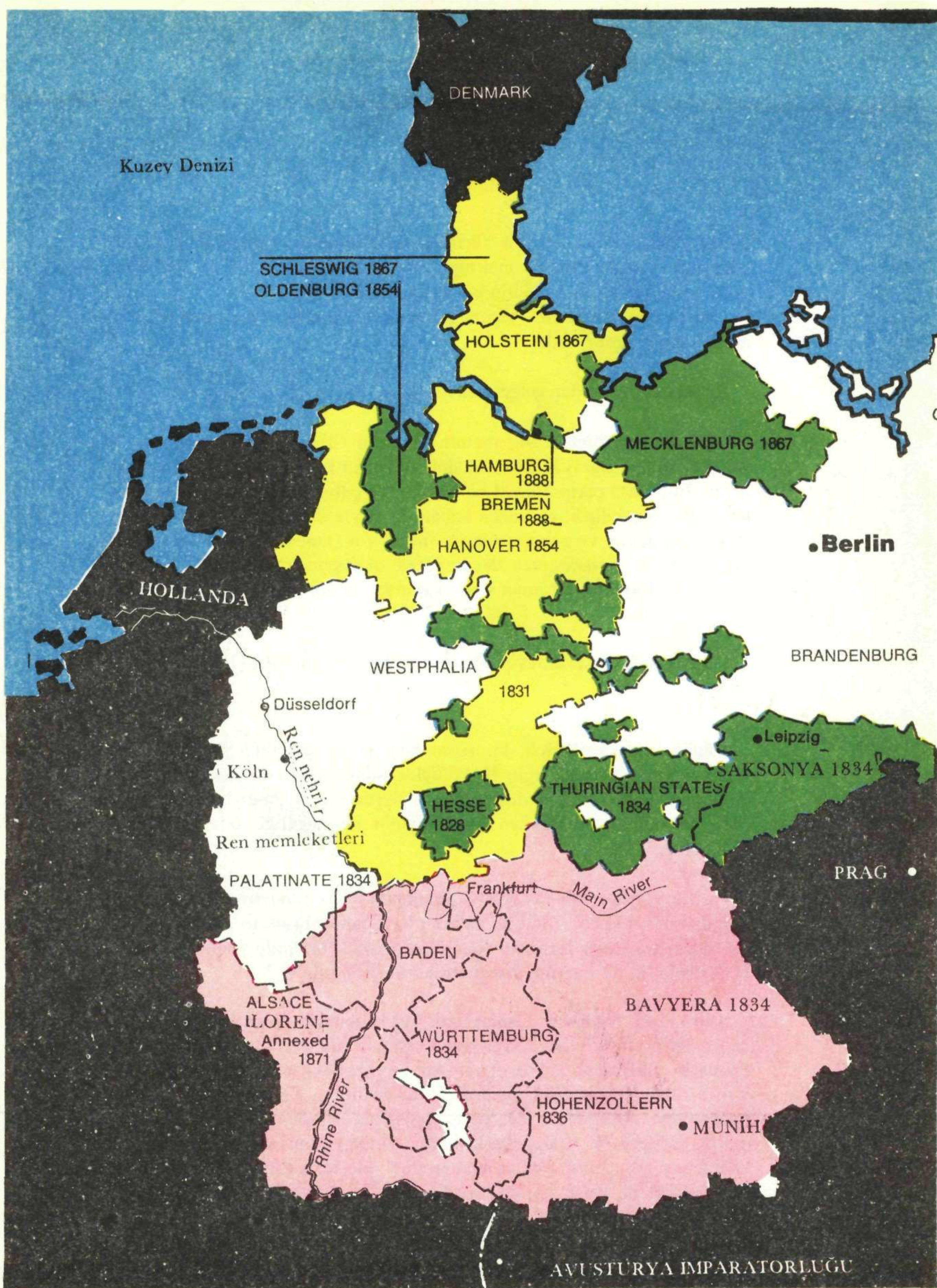
"Çekilmesini öğütlersen, memleket senin önüne geçebileceğin büyük çöküntüye uğrayacaktır. Aksini söylersen bir gün çok pişman olabilirsin. Sen tahta çıkıp, liberal bir hükümetle çalışabilseydin, ordu reformları gerçekleşebilirdi, ve bence baban da böyle düşünüyor. . . Bizi bekleyen tatsız günler ve zor görevlerin önemi yok. Önemli olan memleket ile bir gün bizim hatalarımıza düşmeyecek olan çocuklarımızdır. . . Keşke bir erkek olsaydım, o zaman senin yanında yer alıp, yardımcı olabilirdim, oysa . . .

Ülkede pek de sevilmeyen Prensesin mektubundaki iki kehanet doğru çıktı.

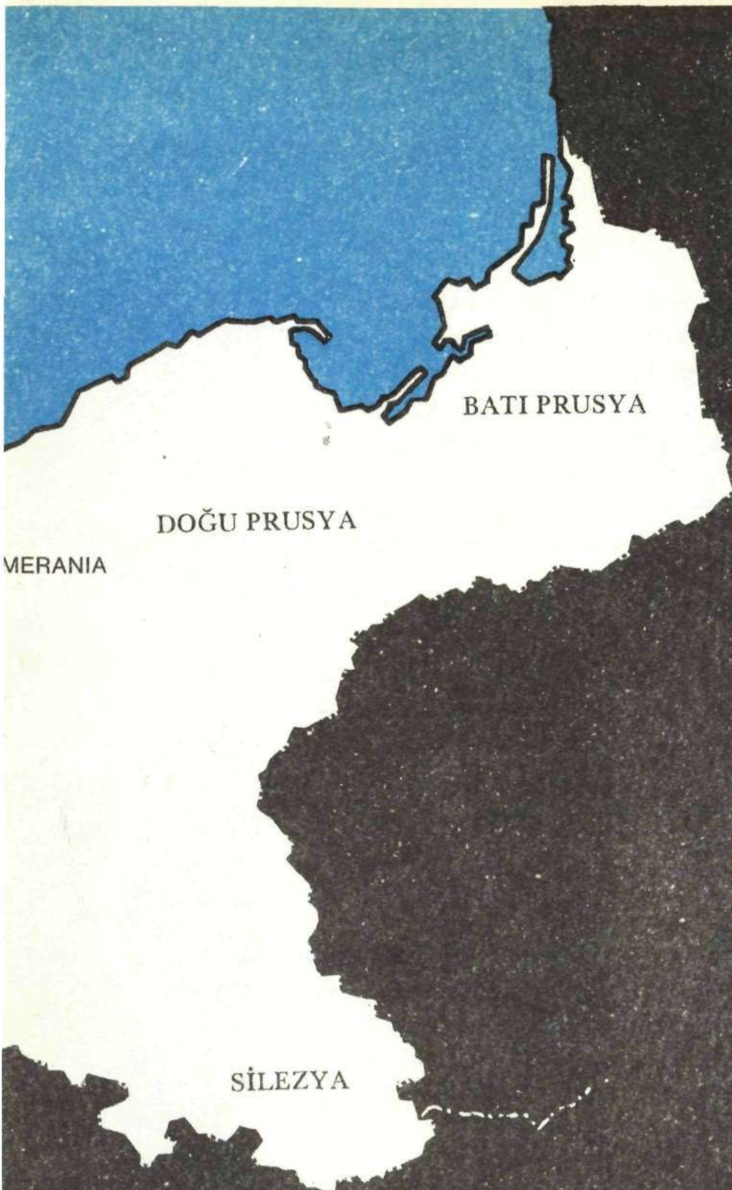
Çünkü Prens Friedrich, bir fırsat kaçırmanın pişmanlığını bütün ömrünce duydu ve büyük oğlu II. Wilhelm, şüphe yok ki, babasının paniğe kapılarak, hanedan için doğru olmaz düşüncesiyle, hem hükümeti hem halkı avucunun içindeyken kaybedişinin oluşturduğu huzursuzluktan çok çekti.

Ne var ki geleceğin kayzeri bu huzursuzlukları onarmaya bir türlü gereken önemi veremedi. 1862'de zaferler kazanan ordusunun 29 Eylül 1918' de saldırılara karşı bir daha toparlanamıyacak biçimde yenik düşmesini II. Wilhelm'in bu onarımı ihmal etmesi hazırlamıştır.

1862 krizi, başbakan Bismarck'ın "Taçlı Başları" yeni doğmuş Prusya anayasasının ruhuna ve belgelerine karşı korumasıyla atlatıldı. Ertesi yıl, Bismarck anayasaya aykırı olarak söz ve yazı hakkını kaldırıp, sansür koyunca veliaht Prens açık bir protestoda bulundu. Kral oğlunu bir kaleye hapsetmeyi düşündüyse de, barış anlarında sağduyusu güçlü olan Bismarck şiddetli bir azarı yeterli buldu. Veliaht Prens bu davranışa gerek kalmaması için "Bismarck'ın hükümetine" hiç bir saldırıda bulunmamaya söz vermeliydi. Prens bu sözü verdi, ve sonuna kadar da sözüne sadık kaldı. Artık tüm çıkışlarını gizlice tuttuğu bir günlüğe döküyor ve tıpkı 1850'lerin danışma kurulları gibi, Prusya denen arı kovanının karanlık labirentlerinde kaderin yüzüne güleceği günü bekliyordu.

DENMARK
Kuzey Denizi
SCHLESWIG 1867
OLDENBURG 1854
HOLSTEIN 1867
MECKLENBURG 1867
HAMBURG 1888
BREMEN 1888
HANOVER 1854
•Berlin
HOLLANDA
BRANDENBURG
WESTPHALIA
1831
Düsseldorf
Köln
Ren nehri
•Leipzig
SAKSONYA 1834
THURINGIAN STATES 1834
HESSE 1828
Ren memleketleri
PALATINATE 1834
PRAG
Frankfurt
Main River
BADEN
ALSACE LORENE Annexed 1871
BAVYERA 1834
WÜRTTEMBURG 1834
HOHENZOLLERN 1836
MÜNİH
Rhine River
AVUSTURYA İMPARATORLUĞU

1865'DEN ÖNCE PRUSYA

19. Yüzyılın başlarına kadar Almanya birçok küçük bağımsız devletten oluşmaktaydı. Bu devletlerin birleştirilmesine Napolyon, 1806'da Prusya'yı yendikten sonra başlamıştı. Birleştirme çabalarına kendisinden sonra da devam edilmiştir. Bu haritadaki tarihler, bağımsız Alman devletleri'nin en büyük eyalet olan ve Zollverein diye bilinen bir gümrük anlaşmasına bağlı bulunan Prusya'yla birleşmesini göstermektedir. Prusya'nın liderliği altında 18. yüzyıldan beri süregelen iç gümrük bölgeleri kaldırılmış ve bu bölge bir serbest ticaret sistemine dönüştürülmüştü. Politik açıdan bölge Prusya ve Avusturya arasında bölünmüşse de, Prusya'nın ekonomik liderliği ağır basmakta ve her geçen gün Prusya'ya bağlanan devletlerin sayısı artmakta idi. Danimarka'yla yapılan 1865 savaşından sonra Schleswig de, Prusya'nın denetimi altına girmişti.

1866 SAVAŞINDAN SONRA PRUSYA

1866'da Avusturya ve Alman Müttefiklerine karşı kazandığı zaferden sonra Prusya, Hannover'i, Schleswig'i, Holstein, Frankfurt ve diğer küçük devletcikleri de kendine bağladı.

1866–70 KUZEY ALMANYA KONFEDERASYONU

Main'in kuzeyinde kalan devletler Avusturya'yı dışarda bırakarak, Prusya kralının başkanlığında Kuzey Almanya Konfederasyonunu kurdular. Main'in güneyinde kalan devletler ise Prusya'ya değişik anlaşmalarla bağlandılar.

1870'de Fransaya karşı kazanılan zafer, son birleşim için gerekli zemini yaratmıştı. İmparatorluk teorik olarak Prusya Kralının liderliği altında birleşmiş, eşit devletler topluluğu halindeydi. Her devletin içişlerini yürütmek ve yönetmek üzere bir hükümeti ve başkanı bulunuyordu ve her devlet Berlin'e bir elçi yollamakla yükümlüydü. Fakat gerçekte hepsi Prusya'nın egemenliği altındaydılar.

Bismarck, bu durumu kısa zamanda değiştirdi. Kurnazca bir davranışla, Veliaht Prens'ten, orduların başında bulunacak kahraman ve gösterişli bir kumandan yarattı. 1860'da Danimarka, Avusturya-Macaristan ve Fransa'ya karşı verilen(Bismarck'ın kendi deyimiyle Alman"kabilelerini" bir imparatorluk altında birleştirme siyasetinde gerekli olan) üç savaşta Prusya veliahtı yeni bir kişilik kazandı. Artık Friedrich halkın gözünde, pırıl pırıl savaşçı üniformaları içinde, Prusya ve Hohenzollern ailesi için, ordularını zaferden zafere koşturan, güçlü ve muzaffer bir kumandandı.

1864 yılında, Danimarkalılar Düppel istihkâmlarından atıldıktan sonra, zafer sarhoşluğu içinde olmasına rağmen, prens günlüğüne "evet gerçekten harika bir orduya sahibiz, fakt Bismarck'ın bitmez tükenmez zaferleri bizi nereye götürecek? Önemli olan bu sorunun cevabıdır" diye yazıyordu.

Prens, Kızıl Kartal nişanını kuşanmıştı. Königgratz zaferinin akşamı ise günlüğüne gizlice "Savaş korkunç bir şey, kalemlerinin ucuyla savaşı başlatan sivillerin ne yazık ki neler hazırladıklarından haberleri bile olmuyor, "babası I. Wilhelm'in onu Prusya'nın en büyük "Pour le Merite" nişanıyla ödüllendirdiği ertesi gün " Oysa yas tutmamız gerekmekteydi." diye yazdı.

Kuzey Alman Birliği, Güney Almanlarla birleşerek 1870 Temmuzunda, Fransa'ya doğru yola çıkarken bütün gözler, atının üstünde zırhının çelik pırıltılarıyla göz kamaştıran Veliaht'a dikilmişti. Prens, Bismarck'ın o yıllarda başardığı yeni bir değişimi simgelemekteydi. Alman parlamenterlerinin fazla masraf gerektiren bütçesine itiraz ettiği, I. Wilhelm'in ve Bismarck'ın ordusu, artık iç ayaklanmaları ve gösterileri bastırmakla görevli sevimsiz bir birlik değil, fetihleriyle Prusya'ya dış siyasette üstünlük sağlayan güçlü ve başarılı bir silah olmuştu.

Prusya, Büyük Frederich'in ölümünden beri ilk defa güçleniyor, uluslararası alanda saygı ve güç kazanıyordu.

Königgratz zaferinden üç ay sonra, İlerici Parti'nin önde gelenleri, Ulusal Liberal Parti'yi kurmak üzere partiden ayrıldılar. Bundan böyle İmparatorluğun sadık ve uyanık muhalefeti olacaklardı. Gerçekten de sadakatlarında kusur etmediler ve kendi çıkarlarına dokunan konulara karşı son derece uyanık davrandılar. Muhalefetleri ise uyku hastalığına tutulmuş bir koyun sürüsününkinden farksızdı.

GÖSTERİŞLİ LİDERLİK
GİZLİ TAHRİPÇİLİK

1870 Fransa–Prusya savaşında veliaht görünürde kahraman bir komutan rolünü oynadıysa da, günlüğüne ve İngiliz karısına yazdığı yazı ve mektuplarda yıkıcı fikirlerini gizlice sürdürmekteydi. 1870 Ağustos'unda çok yakın bir arkadaşı olan Gustav Freytag'a şöyle söylüyordu:

"1867'de Büyük Sergiyi görmek üzere babamla Paris'e gitmiştik. Napolyon, Rus İmparatorunun gelişini haber vermek için, babamdan nasıl bir sıra takip edilmesini arzu ettiğini sordurdu. III. Napolyon sırayı babamın arzu ettiği biçimde hazırlatacaktı. Babam "İmparatora öncelik verilmelidir" diye cevap verdi. O an karar verdim, böyle bir durum bir Hohenzollern için asla tekrarlanmamalıydı, asla." Freytag ise Prensi şu sözlerle tanımlıyordu "Veliaht sıcak kalbli, insancıl, yumuşak başlı ve çevresini düşünen bir adamdı. Fakat rütbesi ve ünvanı sanki ruhunun derinliklerine kök salmıştı. Başkalarını kendi yüksek konumundan haberdar etmek istediği zamanlar kişiliği etrafındaki tüm prenslerinkini de geçen bir kibire bürünürdü. Alman İmparatorluğu kavramı onun içindeki bu prenslik gururundan doğdu. İmparatorluğun yeniden inşası da onun girişimidir. Prens, tahtının itibar ve şerefinin eski Roma İmparatorlarının sürdürdüğü biçimde olması gerektiğine inanıyordu." Veliaht bu görüşünü baş düşmanı Bismarck'a 20 Ağustos'ta Nancy'de açtı ve başbakanda bu konuda anlayyış gördü. Savaşın o anında Bismarck zaten Prusya'nın üstünlüğü altında kuracağı Alman Konfederasyonu için ad aramakla meşguldü. Friedrich'in "Almanya Kayzeri" adını yeniden canlandırmak istemesi Alman 'kabilelerini' birleştirecek popüler bir isim aramakta olan Bismarck'ın işine geldi. Her zaman hor gördüğü ve 1866'dan sonra yozlaştığını iddia ettiği Almanya için seçeceği isim konfederasyon veya birlik değil, Şarlman'dan Hohenstaufens'e kadar ortaçağ imparatorluklarının bir devamı olarak "imparatorluk" veya ikinci Reich

olacaktı. Bu ad bir yandan Friedrich'in kraliyete ilişkin özlemlerini giderecek, öte yandan Bismarck'ın politik tasarısını gerçekleştirecekti. Tasarının hedefi merkezdeki Prusya Kralına bağlı olacak özerk yönetimleri biraraya getirmekti. Bismarck'ın bu konuya gereken önemi vermesi, devlet adamıyla kral arasında geçici bir uyum sağlanmasına da yaradı. O sıralarda on bir yaşlarında olan Prens Wilhelm'in bir gün tahtına oturacağı Almanya imparatorluğu romantik Prens Friedrich'le katı gerçekçi Bismarck'in uyuşması sonucu doğmuş oldu.

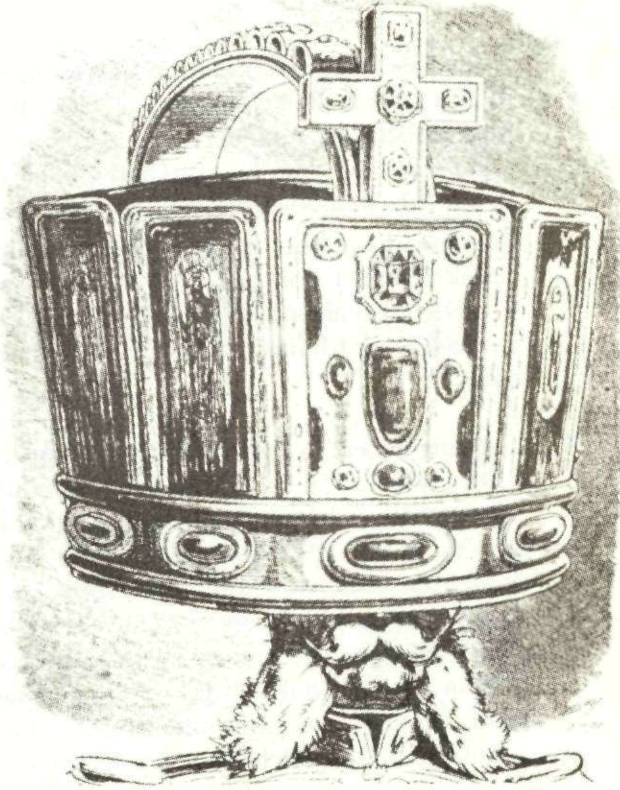
Almanya'nın Avrupada'ki yükselişini hazırlayan önemli ve büyük olaylar oluşmakta iken Prens Wilhelm çocukluk ve delikanlılık çağının en zor sınavlarını veriyordu.

Annesi, Kraliçe Viktorya'ya 1870'de yazdığı bir mektupta "Dengesi bozuk olduğu için hızlı koşmaktan, ata binmekten, tırmanmaktan, hatta, sofrada bıçak kullanmaktan bile aciz. . .Beni şaşırtan bütün bunlara karşın son derece güzel bir huya sahip olması. . . Hem onun hem bizim için çok zor olan deneylerden geçiyoruz. . ." demekteydi.

Prenses, nedense kendi yaşantısını oğlununkinden daha zor buluyordu. Kocasının iç politika üzerinde etken olmaması, Bismarck tarafından ciddi hükümet sorunlarından uzaklaştırılmış olmaları, ve Bismarck'ın Junker Partisinin kendi tuttuğu Anglo-Coburg'lara karşı üstünlük elde etmesi sinirlerini bozmuş, onda oğlunun sakatlığı ve elemine karşı acı ve şefkat uyandıracağına bir tiksinti ve horlama duygusu oluşturmuştu. Zaman zaman herkesin içinde yüzüne karşı "kötürüm" diye azarladığı Wilhelm büyüdükçe büsbütün hırslanıyor, onun gövdesel sakatlıklarına karşı içinde bir nefret uyanıyordu. Ayrıca, edebiyat, özgür sanatlar gibi kendi değer verdiği konuların oğlunu hiç ilgilendirmediğini de görmekteydi.

Prusya ve Alman İmparatorluğu içinde, Potsdam'daki malikanesi Neues Palais'de sürdürdüğü aile reisliğinin dışında hiç bir kurumu idare etmeye özenmemişti. Politika hayatında hiç bir başarı gösterememiş olan kocasına karşın, Kraliçe Viktorya'nın kızı, evinde öyle bir otorite kurmuştu ki, Prens Wilhelm 1881'de, karısını seçerken, baskıcı otoritesiyle kendine acı veren annesine hiç benzemeyen ve Augustenburg kolundan Schleswig-Holstein ailesinin kendi halinde, taşralı bir prensesi olan Augusta Victoria'da karar kıldı. Prensesi yumuşak başlı ve sakin bulmuştu, ya da öyle sanıyordu. . .

Berlin'deki Zafer Anıtının açılış töreni (sağda) Fransa ve Avusturya'nın gözüyle, caka satan Almanya (üste sağda) Tacının ağırlığı ile ezilen imparator (altta sağda)

"BU ÇOCUK OLGUNLAŞMAYACAK!"

Veliaht'ın baba olarak tutumu, karısı tarafından etkilenmişe benzer. Prens Wilhelm'in rüştünü ispat etme kutlamalarından sonra, bir ruhbilimci olan Berlin Üniversitesi Rektörüne "Beni tebrik etmeyin, bu çocuk hiç bir zaman olgunlaşamayacak gerçek anlamda rüştünü ispat edemeyecek – Bir de kendinize psikiatrist diyorsunuz" diyebilmişti.

Hohenzollern geleneklerine göre, Prens Wilhelm'in yetiştirilme görevinin Veliahta değil, esas krala düşmesi durumu daha da zorlaştırıyordu.

Anne ve babası tarafından ihmale uğrayan çocuk, önceleri farkında olmadan, sonra da bilinçli bir şekilde çok sevdiği ve sevgisine karşılık görüp, tarafından şımartıldığı büyükbabasının ortamına yaklaşmıştı.

Prens Wilhelm aynı ölçüde büyükannesi Kraliçe Viktorya'yı da seviyordu. Evde karşılaştığı, çözümü olanaksız problemlere karşı bir cevap olarak duyguları bu iki büyüğünün çevresine yönelmekte, anne babasıyla, onların neslini bu yetişme döneminde belki de farkına varmadan saf dışı tutmaktaydı.

Prenses Friedrich, keskin zekâsına, özgür ve ilerici fikirlere gösterdiğini ileri sürdüğü ilgiye rağmen, açık fikirli bir kadın sayılmazdı. En büyük oğlunu belirli yeteneklere ve kusurlara sahip, kendi fikirleri ve istekleri olabilecek herhangi bir delikanlı gibi göremedi. Onun gözünde Wilhelm, kendi babasının ölürken yazdığı vasiyetnamesinin bir bölümüydü sadece. Çocuğun hayattaki tek rolü, İngiltere'nin Politika,cennetinin bir örneği olarak liberal ve anayasal bir Prusya–Alman imparatorluğunun başına geçmekten ibaretti. Prens Wilhelm'in gençlik yıllarının ufkunu karartan bir başka kara bulut, dedesi Prince Albert'in 1861'deki zamansız ölümü oldu.

Prens Albert'in ömrü boyunca Prusya için yaşattığı ideal, 1848-1862 yılları arasında, serbest ticaretiyle, liberalizmiyle, özgürlükçü tutumuyla modern bir hükümet görünümü kazanacak bir Prusya hayaline dayanıyordu. Prensin çok zeki ve becerikli bulduğu sevgili Vicky'sini Prusya Veliahtına aşık edip evlendirmesinin arkasında, bağımsız düşünceli ve İngiliz yanlısı bir dış siyaset izleyecek Alman dünyası yatıyordu. Ne geride bıraktığı dul karısı ne de kızı, yaşasaydı Prensin bu sevgili "küçük Almanya" hayalinden belki de vazgeçebileceğine pek ihtimal vermiyorlardı. Ölmüş bir adamın modası geçmiş hayallerine ve planlarına ne pahasına olursa olsun hizmet edilecekti ve işte bu ileri görüşlü olmayan

entrikaların hesabını en ağır şekilde ödemek, geleceğin II. Wilhelm'ine düşecekti.

Kraliçe Victorya'yla kocasının hayali olan bu İngiliz Alman dostluğunun uğruna, ölmüş babasını, yaşayan oğlundan daha çok seven, baskıcı ve hiddetli bir anne çocuğunu tüm gücüyle bir takım güç koşulların içine iteledi. Annesi kraliçeye bir mektubunda:
"Dünyada en büyük emelim, ruh ve kafaca çok sevdiğim babama benzeyen bir oğlum olmasıydı". diye yazar. "işte sizin torununuz öyle olmalıydı, ne yazık ki olayları ve gerçekleri kabullenmek zorundayız ve doğaya karşı çıkma gücümüz yok. .Bize hain bir oyun oynayan doğaya.."

İşte Willy'nin çocukluğu ve delikanlılık çağı, oğlunun dedesi Prens Albert'in bir kopyası olmadığı için dehşete kapılan, çocuğunu o haliyle kabul etmek için kendini tüm gücüyle zorlayan bir annenin büyük hayal kırıklığının kurbanı olarak geçti.

Baba Fredrich Potsdam'daki Neues Palais'in barok dekorları içinde, böylesine acı, hazin ve güç bir ortamda, olumsuz bir rol oynuyordu.

Berlin'in Brandenburg kapısından, 1870 savaşının kahramanı olarak pırıl pırıl üniformaları içinde, arkasında 12 yaşında oğlu olduğu halde, at üstünde giren Veliaht'a Bismarck, hemen o gün krallık içinde önemsiz bir rol buluvermişti.

Fredrich, Güney Alman ordularının müfettişi ve generali tayin edildi ki, her yıl, Main'in güneyinde bir teftiş turuna çıkması gerekiyordu. Ayrıca müzelerin hamisi ilân edilerek sanat ve el işlerinin de koruyucusu olmuştu.

1878'de yaşlı Kayzer'e hazırlanan suikast'ten sonra birkaç aylığına kayzer vekili olup, kendi görüşlerinin doğrultusunda görev yapmış, sonra yine Neues Palais'deki sıkıntılı ve verimsiz özel hayatına dönmüştü.

Prens Wilhelm annesiyle.

18 yaşına basan Prens Wilhelm'in askerliğe ilk adımı

BÖLÜM :3

Kendine özgü bir yaşam

1877'de Prens Wilhelm, büyükbabası Kayzer I. Wilhelm'in özel isteği üzerine Birinci Muhafız Alayına yüzbaşı olarak girdi ve renkli gösterişli yaşamının son günlerine kadar orada edindiği "Potsdamer Ton" yeni "Potsdam tonunu"hiç bir zaman kaybetmedi.Orada Profesyonel askerliğin zor taraflarından başka fazla bir şey öğrendiği söylenemez.Babası,Veliaht Prens,gerçek bir asker olmadan önce, komutan yapılmıştı.II. Wilhelm'in askerlik hakkında ilk dersini göremeden, Almanya'nın savunma bakanı olduğu söylenir. I. Wilhelm ise bütün bu söylentilerin tam tersine birçok alanda belki hiç bir şey değil, fakat askerlik konusunda tam ve yetkili uzmandı.

Neydi bu "Potsdam Ton"u? Her şeyden önce, bu bir ses tonuydu, Brandenburg-Berlin aksanı taşıyan, emir vermeye alışmış kimselerin çıkaracağı, gür, havlar gibi, çınlayan kulak tırmalayan, genizden gelen, tiz, Berlin argosuna yer vermekle beraber, bazı sesleri ve vurguları yanlış kullanarak, yüksek sınıf özelliğini belirleyen bir ses tonu. Ayrıca bir gramer bozukluğu örneği idi. Dili aşağılatan, "Schweinehund" ve "Rindvieh" gibi hayvani sıfatlara özenen, başka bir dilde adi argosu, gramer bozukluğu açısından eşi bulunmayan bir lisandı. Bu ses tonu, tüm Almanya'ya (başka garnizonlara, polise, alt memur sınıflarına ve okullara) yayıldıkça, "Obrigkeitsstaat" diye bir haklı anlam kazandı ki bu söz, emir veren bir yöneticiler sınıfıyla, emir alıp boyun eğen öteki sınıfları içeriyordu.

Prens Wilhelm altı ay devam ettiği Bonn Üniversitesinde.

(sağda) Prens Wilhelm öğrencilik yıllarında (sağda üstte) prensin çocukluk yıllarının ilk öğretmeni,Hinzpeter (sağda üstten ikinci) sanata büyük bir eğilimi olan arkadaşı Eulenburg (sağda üstten üçüncü) dış politika uzmanı Holstein. (Sağ altta)

Prens Wilhelm'i bıyık bırakmadan önceki resimlerinde, hassas dalgın bir yüz ifadesiyle görüyoruz ki, Hinzpeter'in öğrencisini bir kıza benzettiğini akla getiriyor. Ortaokulda prens şiir ve oyun yazar. Bunlar prensin muhafız alayına katılmasından kayzer olmasına kadar geçen 11 yıl içinde solup çökmeden ve oval yüzünün mahcubiyetini sakalın saldırgan görüntüsüyle saklamadan evvel içli ve duygulu olduğunu gösteren işaretlerdir.

Bir "Potsdamer" olduktan sonra da, sırayla Bismarck çevresinin ve Waldersee–Eulenburg–Bülow üçgeninin bir üyesi haline geldi. Fakat annesinin onun hakkında yazdığı gibi bir fikrin ve çevrenin "alet"i, veya "uşağı" olmadı. II. Wilhelm hiç bir zaman belirli bir gruba partiye veya siyasete bağlı kalmayıp, görüşlerini, yönünü ve bağlılıklarını, elbiselerini değiştirdiği kadar sık değiştirirdi. 30 senelik saltanatı sırasında, o bir tek fikre, Alman imparatoru ve Hohenzollernlerin hükümdarı olarak, allah tarafından dokunulmaz kılındığı inancına, Tanrıdan başka hiç bir güce karşı sorumlu olmayacağı görüşüne sadık kaldı.

Edindiği Potsdam aksanının yanı sıra, muhafız alayında geçirdiği bir yıl, bir başka noktadan da ilgi çeker. Prusyalıların 1864 yılında Danimarkalılara karşı kazandıkları zafer, onlara Holstein ve Schleswig sahillerinin egemenliğini de getirmiş ve Prusya'ya Atlantiğe açılma yönünde büyük umutlar vermişti.

1871'den sonra, birleşik Almanya özellikle Ulusal Liberallerin ve Veliaht Friedrich'in birkaç yakın arkadaşının himayesinde, deniz kuvvetlerini güçlendirmek yoluna gitti. 1870'lerde, ikinci Alman İmparatorluğu, eskisi kadar inatla savunmasa da,serbest ticaret siyasetini henüz bırakmamıştı. Donanması da daha, ulusal gümrük tarifelerine karşı bir savaş aleti haline gelmemişti.

Ulusal Liberal Alman Donanması'nın yeni statüsü, Veliaht prensin küçük oğlu ve Wilhelm'in kardeşi prens Henry'nin,Wilhelm Potsdamı'da eğitim gördüğü sıra donanmaya girmesiyle resmen tanındı. Prens Wilhelm sofrada yeni arkadaşlarıyla sohbet ederken, üç ayrı ülkenin fatihleri olan askerlerin, imparatorluğun deniz kuvvetleri hakkında, ileri geri konuştuklarını fark etti.Bu ne olduğu belirsiz deniz erleri bir sürü mühendisler, tacirler, yüzme hocaları gezgin satıcılar nasıl olur da kendilerini kara ordusunun düzeyine çıkarmayı hayal edebilirlerdi. Wilhelm, arkadaşlarını toplayıp onlara bir imparatorluk içinde deniz kuvvetlerinin ne derece önemli olabileceğini anlatan, ve bazen de saatler süren konferanslar verdi. Çok sonra, Tirpitz ve başkaları tarafından tehlikeli bir yola sokulan Kayzer'in donanma aşkı böyle barışçı bir hava içinde doğmuştu.

GİZLİ NİŞAN

Muhafız alayında geçirdiği hizmet yılından hemen sonra Prens Wilhelm nişanlandı. Önceleri, artık rüştünü ispat etmiş olduğu için, kimseye sormaya lüzum görmediği nişanını gizli tuttu. Nişanlısı, 1864'de Bismarck'ın iki Elbe dükalığını ilhak etmesiyle, tahtlarından olan Schleswig-Holstein ailesinin Augustenburg kolundan geliyordu. Augustenburglar, sürgünde bulundukları Silezia'da, gösterişsiz sade bir yaşamı zor şartlar altında sürdürmekteydiler. Sonraları Kayzerina Augusto Victoria diye anılacak olan prenses Dona, güzel yüzlü, hoş tavırlı, yumuşak huylu, henüz saray ve politika dünyasına ait hiç bir fikri ve deneyi olmayan, kendi halinde bir kızdı. Prens Wilhelm'i olumlu yönde etkileyen bir başka etken de Prensesin, Kraliçe Viktorya'nın üvey kardeşinin torunu olmasıydı. Böylece, liberal oldukları için imparatorluğa karşı iyi hisler beslemedikleri bilinen Holstein ailesinin kızı olarak, Berlin'de yaratacağı zorluklara karşılık, Windsor çevrelerinde, sevgi ve sempati ile karşılanacaktı.

Tutucular ise, "Hükümran" bir aileden gelmedikleri için, Holsteinların Hohenzollernlerin ayarında olamayacaklarını ileri sürüyorlardı.

Wilhelm ve Dona, şaşırtıcı bir kolaylıkla Berlin'de esen olumsuz havanın üstesinden geldiler. Prensin annesi, her zaman için Holsteinların bir savunucusu olduğundan, gelinini bağrına bastı ve her ikisine de iyi dileklerde bulundu. Kraliçe Victorya ise, bir süre ilgisiz kaldıktan sonra, İngiltere'ye kendini 1880 martında ziyarete gelen Dona'yı çok sevdi.

Veliaht Prenses, annesi kraliçe Viktorya'ya 26 Mart.Ta şu mektubu yazıyordu:

"Ben de sizin temenni ettiğiniz gibi, Willy'nin evlenmeden önce, biraz dünyayı görmesini isterdim, ne var ki Belçika'ya, Hollanda'ya ve Londra'ya yaptığı geziler onun dar görüş açısını değiştirmedi. Yeni yerler görmek, sanat olayları, güzel manzaralar onu ilgilendirmiyor, bir kere olsun gittiği yerlere ait bir kitaba baktığını, oranın eserleriyle ilgilendiğini görmedim. Yolculuk etmek, yeni dünyalar görmek ona göre değil. . ."

Prens Wilhelm, 1880'i izleyen on yılı, taşkın bir mutluluk, bireysel bir özgürlük ve bağımsızlık duygusu içinde geçirdi. Almanya'nın ünlü başba-

kanı, İmparator I. Wilhelm'in arzularına uyarak, genç adamı gelecekteki sorumluluklarını karşılayabileceği rütbelere çıkardı ve yetişmesine yardımcı oldu. 1886 yılında, Bismarck, Prens Wilhelm'i Dışişleri Bakanlığına atadı ki, bu onun veliaht Friedrich söz konusu olduğu zamanlar, şiddetle karşı koyduğu bir atamaydı. Bu atama üzerine, Wilhelm'in babası, oğluna karşı duyduğu hisleri ve görüşlerini anlatan bir eleştiri kaleme aldı.

Bir kıskançlık ve hayal kırıklığının ürünü olan yazısında, oğlunu, tecrübesiz, basit, baskıcı, boş ve kibirli bulduğunu açıklıyordu. Oğluyla başbaşa yaptığı bir konuşmada onu, yaşlı imparatorla olan ilişkilerini anne ve babasına iletmemekle suçladı. Wilhelm kendini haklı olarak;

"Fakat kendi düşünce tarzına uymayan bir fikrini söylediğim zaman annem sadece kızıyor ve tartışma olanağı ortadan kalkıyor", diye savundu. Veliaht Prens'le karısı, oğullarının Bismarck denen kaplanın pençelerinde bir yem haline geldiğine inanmaya başladılar. Bu kanı yarı yarıya doğruydu. 1884 ve 1886 yıllarında, Prens Wilhelm, St. Petersburg'daki Çar'a iki ziyarette bulundu ve Berlin kongresinden beri Rusya'da süregelen Bismarck antipatisini azaltmaya çalıştı. Demir iradeli başbakan için yaptığı-bir hizmet olmakla beraber Prens, Bismarck'ın arzularına boyun eğmiş değildi. Fakat bu her iki durumda da prens iyi bir diplomat olamayacağını kanıtladı. Önce anne ve babasının Rus taraflısı olmayan görüşlerinden bahsetmiş, ikincisi de, Çar'a "İngiliz amcalarına" karşı dikkatli olmasını önermişti. Hatta Çar III. Aleksandr'a "babam annemin avucunun içindedir, annemin iplerini ise, İngiltere Kraliçesi çeker" diyebilecek kadar ileri gitmişti.

Daha özel konularda, Çara İstanbul ve Çanakkale boğazlarından söz açtı. Çar soğuk bir tavırla; "Bir gün oraları almaya karar verirse, Prens Bismarck'ın iznini istemeyi düşünmeyeceğini" ifade etti. Bir yüksek rütbeli Rus generali ise, "Bismarck'ın Allahın belâsı Berlin kongresinde yaptığı büyük hatadan" bahsediyor, "şimdi ister istemez devrimci fikirlerle dolu kahrolası Fransız Cumhuriyeti'ne dayanmak zorundayız ve sizinde bir savaşa girecek olursak, bu iş ikimizin tahtına malolacak" diyordu.

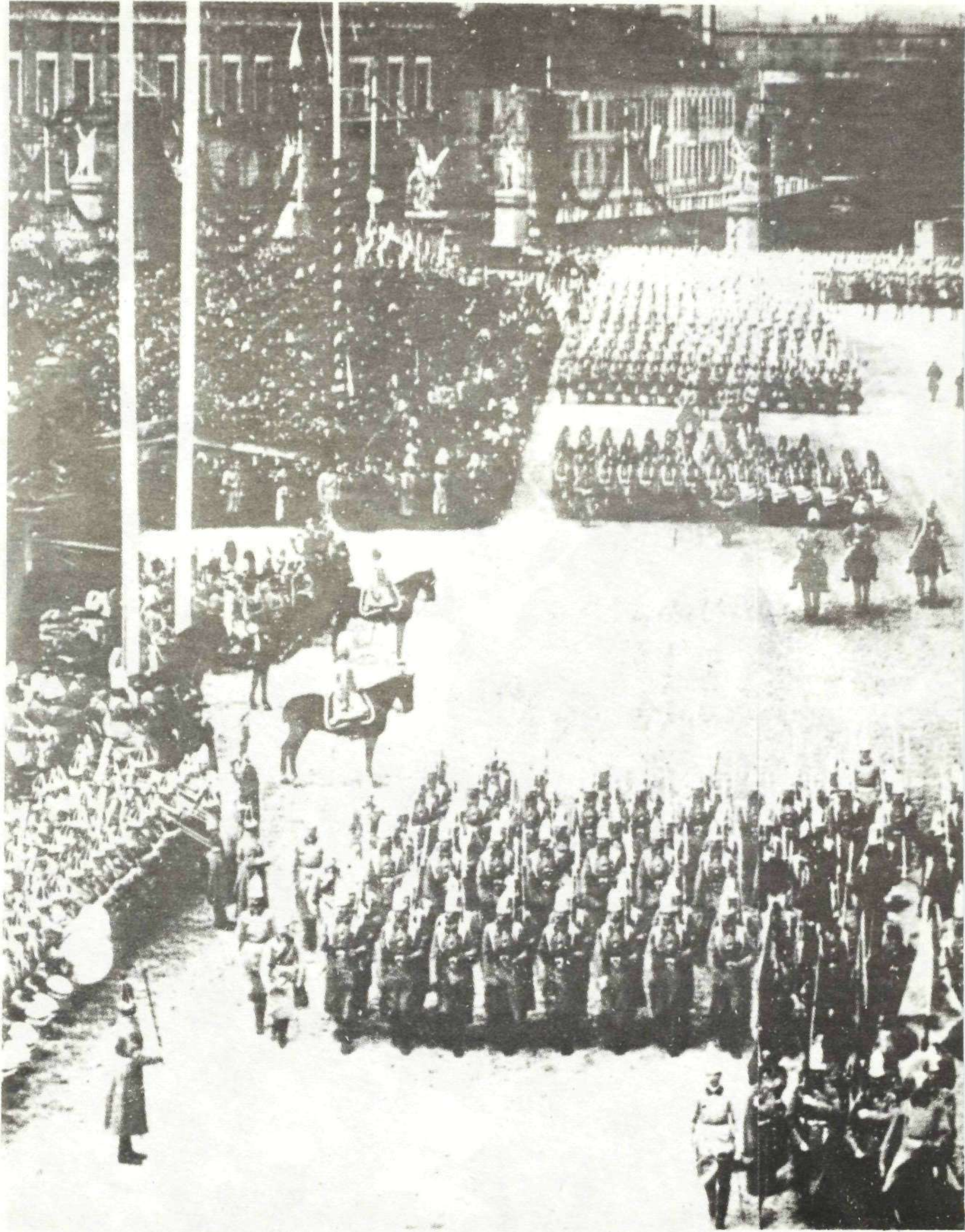
Prens Wilhelm ve nişanlısının basında çıkan ilk fotoğrafı.

Dışişleri Bakanlığındaki çıraklık devresinde Prens Wilhelm her ne kakadar Bismarck'çı bir dış siyasete itilmiş ise de onu etkileyecek daha güçlü ve kandırıcı sesler de vardı. Örneğin General Von Waldersee, arası Bismarck'la iyi olmayan ihtiraslı politika seven bir askerdi ve prensin iyi işiten kulağına, "birkaç muhafızla parlamentoyu dağıtıp bireysel bir yöntem " uygulamasını fısıldayıvermişti. Aynı Waldersee 1883 yılında başarılı bir darbe ile parlamento ve kraliyet arasında ortadaki adam olan savunma bakanının yetkilerini azaltmış, Kayzer ' in Askeri kabinesinin başkanına ise partilerin ve politikacıların erişemeyeceği bir dokunulmazlık sağlamıştı. 1883'den itibaren, hükümdarın altında ona bağlı üç bağımsız otorite kalıyordu. Genel Kurmay Başkanı, Askeri Kabine başkanı ve Savunma bakanı. Waldersee, 1860 savaşlarının çok başarılı kumandanı Moltke 1889'da yaşlılık nedeniyle çekilince, kendini onun yerine Genel Kurmay Başkanı olarak atadı. Moltke'yle yakın dostluk kurmuş olan Prens Wilhelm, savunma bakanlarının Fransız usulü ordu kumandanı olmalarını, Prusya ve Alman ilkelerine aykırı bulduysa da, güçlü bir hükümdarın savaş anında Almanya ordusunu hedefe götüreceğine inanıp, Waldersee'nin doktrinine pek ses çıkarmadı.

Prens Wilhelm'in yavaş gelişen yetişme çağını ve ilk gençliğini çok etkileyen, anne babasının dolduramadıkları yere her anlamda kurulan bir başkası da Kont Philipp Eulenburg'dur. Kont Eulenburg'u tanıyan birkaç kişinin hâlâ hayatta olmasına, ve gerek özel gerekse siyasi mektupları ele geçmesine rağmen, kont bugün bile bir esrar perdesi ardındadır. Kişiliğinde edebiyat ve müzik yeteneklerini olduğu kadar, siyasi ve diplomatik ögeleri de birleştiren bu soylu adam, mutlu bir aile babası, birkaç çocuk sahibi olmasına karşılık, eşcinsel eğilimleriyle de tanınmaktadır. Ona ne kendini beğenmiş, ne kibirli ne de çok fazla ihtiraslı demek doğru olmaz. Ama, şurası kesinlikle belli ki zevkleri, üstün değer ölçüleriyle o günlerin ender rastlanan bir tipiydi. Sert asker postallarının yanında yavaş bir adım; Postsdam havlamasına karşılık, tatlı bir ses; Kayzer çevresinin kaba şakaları arasında ince bir espri; melankolik ve kısa ömürlü bir yabancıydı sanki. Eulenburg'un yaşantısının karanlık taraflarından habersiz olan Wilhelm, ona çok bağlandı ve pek az kimseye gösterdiği bir yakınlık göstererek, kendine "sen" demesine ve Phili diye çağırmasına izin verdi. Bu yetenekli ve sempatik kont, prensin beraberliğinden zevk duyduğu dostlarının başında geliyordu.

Bismarck'dan her sözünü geçirdiği efendisine son veda. 16 Mart 1888

I. Wilhelm'in cenaze töreni, tahta geçen oğlu III. Friedrich kanserden çok ağır hasta olduğu için törende bulunamamıştır.

Prens Wilhelm, Almanya tahtının merdivenlerini yavaş yavaş tırmanırken, onun yanında bulunan bir başkası da, Wilhelmstrasse'deki Dışişleri bakanlığının gölge başkanı ünlü Baron Von Holstein idi. 1950'de kendi yazıları basılana kadar bu ciddi ve içine kapanık devlet memuru hakkında yapılan saçma sapan yayının haddi hesabı yoktur. Belki de 19. yüzyılın kendinden en çok söz ettirmiş memuru odur. Gerçekten, o kadar sahne dışı kalmış ve içine kapanmıştır ki, 1909'daki ölümünden sonra, birçok yazar, kendi bulguları olan anıları, biyografileri, ona mal ederek yayınlayabilmişlerdir.1876'da,Paris Elçiliğindeki görevinden geri çağrılarak,Bismarck tarafından Wilhemstrasse'ye getirilen Holstein, tam 30 yıl süreyle dört başvekilin ve onların Dışişleri bakanlarının danışmanlığını yaptı. Bu bilmecenin çözümü aslında oldukça basittir. Holstein, eski ekolün yetiştirdiği, dış ilişkiler konusunda çok bilgili ve tecrübeli, II. İmparatorluk devresinin kuru politika ve diplomatik çölünde yetiştirmeyi beceremediği yetenekli bir kişiydi ve ayrıca görevine sadık, çalışkan bir Prusyalıydı. Wilhemstrasse'deki küçük arka odasında, yıllar boyu dış ilişkileri, şahsen yönetmediyse de, nasihatle,öneriyle idareye yön verdi. Yaşamı süresince ve ölümünden sonraki iddialar, II. Reich döneminde tepedeki pek çok insana ait karanlık işleri bildiğinden, kimsenin onu azledemediği dedikodularıdır. Fakat 1930'dan itibaren yapılan çalışmalarda, en titiz tarihçiler bile, böyle çirkin bir şantajı kanıtlayacak tek belgeye bile rastlayamamışlardır.

Bugün bile, bilinmeyen nedenlerle, Holstein ve Bismarck, her ikisi de görev başındayken, özel ilişkilerini kestiler. Bu belki de Holstein'in Bismarck'ın korkunç çirkin kız kardeşiyle evlenmeğe yanaşmamasından oluşmuş bir kırgınlıktı.

Kısacası, Eulenburg, Waldersee ve başkaları, Prens Wilhelm'i istedikleri kral biçimine sokabilmek amacıyla çevresinde toplanınca bu gruba son katılan da, danışman ve muhafız birliği görevleriyle Holstein oldu.

Yaşlı Kayzer 90. yaşını 1887 martında kutladı. O yıl aynı zamanda Bismarck'ın şerefli görevinin 25. yıldönümüydü. I. Wilhelm'in evine bağlı ve sade yaşamı, gösterişe özenmeyen törenleri, her gün dakika sektirmeden Berlin Schloss'un alt kat pencerelerinde aynı saatta muhafızlar değişirken selâma çıkması, halkın camların ardında görebildiği uzun, dik üniformalı asker hayalı bütün bunlar ve bu tür ayrıntılar 1848 Berlin'inin en nefret edilen adamını, sevilen, aranan bir (Sieges Kaiser), halkın yolunu gözlediği bir kral haline soktu.

Oysa, Schloss'un içinde yaşlı adamın giderek artan rahatsızlıkları, bayılma krizleri, çevresine, sonunun çok uzak olmadığını belirtmekteydi.

Ayrıca, Bismarck'ın önemli görevlere Veliaht Friedrich'i değil de,Prens Wilhelm'i ataması ve onu tercih eden tutumu, Almanlara, yakın gelecekte Friedrich'in ulusal liberalizmi altında Prusya'nın mı Almanlaşacağı, yoksa, I. Wilhelm'in Parlamentoya karşı orducu bir tutum sürdürüp, Almanya'nın mı Prusyalaşacağı sorusunu sorduruyordu.

Bismarck ise 1871 anayasasını değiştirip, gerekirse zor kullanarak oy kullanma hakkını kaldırmayı ve parlamento üstünlüğünü yok etmeyi düşünmekteydi.

16 Mart 1888'de yaşlı imparator ölünce, Friedrich kayzer ilân edildi.

Demir iradeli başbakan için kendi becerikliliğinin değil de Tanrı buyruğunun kralı tayin etmesi elini kolunu bağlayan kötü bir sürpriz oldu. Fakat Friedrich'in, 1887 yılında tutulduğu boğaz hastalığının uzun süren testlerinden sonra, kanser olduğu anlaşıldı. Aynı hastalık 13 yıl sonra karısının da ölüm nedeni olacaktı. Günümüzün en ünlü kanser uzmanlarından biri, 1966 yılındaki kanser kongresini "mutlu insanlar kansere yakalanmaz" sözleriyle açmıştı.

Ne gariptir ki kanserin bu iki kurbanı imparator ve imparatoriçe Friedrich, ömürlerini mutsuzluk içinde sürdürdüler. Kraliçe Viktorya ve kocasının Almanya'nın tüm sorunlarını çözeceklerine inandıkları bu karı koca, yaşamları boyunca bir çözümü ellerinde tuttular ama kader onlara bu çözümü uygulayacak gücü hiç bir zaman vermedi. Bismarck yollarını engelleyen şeytanın ta kendisiydi ve bu boş didinişin onlara verdiği hayal kırıklığı sonsuzdu.

Friedrich Kayzercilik denen sihirin, kültürel, bilimsel bir Alman emperyalizmi altında, Alman çalışkanlığı ve dürüstlüğünü birleştirip, dünyayı maddecilikten kötülüklerden Fransız usulü yozlaşmadan ve Rusya'nın baskısından kurtaracağına bütün kalbiyle inanıyordu.

Bu idealist uğraşında, karısı ondan da ateşliydi ve desteğini esirgemiyordu. Ne var ki İngiltere'yle daha sıkı bağlar kurulmasını, liberalizmi, ve hoşgörüyü öneren sesi vatandaşlarına hiç de özgür bir ses gibi gelmiyordu.

III Friedrich korteji. İmparatorun ölümü, belki de o kuşağın liberalizminin de ölümü olmuştu.

Prusya Kralı

Kayzer

Başkomutan

atamaya yetkili

onaylıyor

kıralın emriyle değiştirilebilir.

atamaya yetkili

atamaya yetkili

kabine başkanları

Federal meclis

bakanlar

Federal meclis başkanı

İmparatorluk Şansölyesi

Millet Meclisi

Donanma

Ordu

I Prusya başbakanı

a

b

Seçmenler

Kanunlar, Kayzer veya İmparatorluk hükümetinin bir üyesi tarafından teklif ediliyor, millet meclisi ve parlemento'dan geçtikten sonra, Kayzer tarafından imzalanarak kanunlaşıyordu.

Millet Meclisi erkek seçmenler tarafından seçiliyordu. Parlemento ise Almanya'nın tüm eyaletlerinden gönderilen daimi temsilcilerden oluşmakta idi.
Her eyaletin iki meclisi vardı. Atama veya miras yoluyla geçen Yüksek kamara ve seçmenlerin oluşturduğu avam kamarası.

Şansölyelik, başkanlık ve başbakanlık çoğu kere aynı kişi tarafından temsil edilmekteydi.

a (a) Prusya'daki üçlü seçim sistemi politik gücün, yüksek sınıf tutucularının elinde kalmasını sağlıyordu. (b) Geri kalan 21
b eyalette genel seçim usulü kabul edilmişti.

Her ikisinde de, haklı oldukları ve siyasi ahlâk ve doğruluğu yalnız kendilerinin ellerinde tuttukları inancı kaderin oyununa yenik düştü. İkinci Alman imparatoru ve karısı tedavisi olanaksız bir hastalığa yakalanmışlardı.

Oğulları dışında herkes için iyi niyetler ve iyi dilekler besleyen iki şansız insanın dramıydı bu.

Prens Wilhelm, babasının son günlerinde, bir evlattan beklenecek şevkat ve anlayışı gösteremedi. Kalbinde babasına karşı bir dirhem acıma duygusu kalmamıştı. Etrafı ise, yeni imparatorun sağlayabileceği mevkileri kapmaya hazırlanan açık gözlerle çevriliydi. Kayzer Friedrich'in her gün değişik durumlar ortaya çıkaran hastalığının sona ereceği günü, prens tahta çıkmanın, çevresi de yeni rütbe ve mevkiler edinmenin sabırsızlığı içinde beklediklerini hiç saklamadılar. Kayzer III. 15 Haziran 1888'de saat sabahın on birini gösterirken öldü. Bir dakika geçmemişti ki Potsdam sarayı, atlı süvarilerle sarıldı. Ne bir kişi ne de bir kağıt parçasının saraydan dışarı çıkmasına izin verilmiyordu. Sir Frederich Ponsonby, "sanki bir kral öldürülmüştü, ve can düşmanı onun yerini almak için, son hazırlıklarını yapıyordu", diye yazdı, 18 Haziran'da imparatoriçe üç kızını yanına alarak Brandenburg'daki malikanesine çekilince aynı gün Waterloo zaferinin yıl dönemini kutlamakta olan Bismarck rahat bir nefes aldı ve etrafındaki yakınlarına şöyle dedi : "İşte şimdi, onu ata bindirip kılıç kuşatmanın tam zamanıdır."

Bismarc'ın Lenbach tarafından yapılmış portresi. Bir Junker olarak doğan Bismarck 1862'de Paris'ten geri çağrılarak önce Prusya'nın sonra da İkinci İmparatorluğun başbakanı olmuştu.

BÖLÜM :4

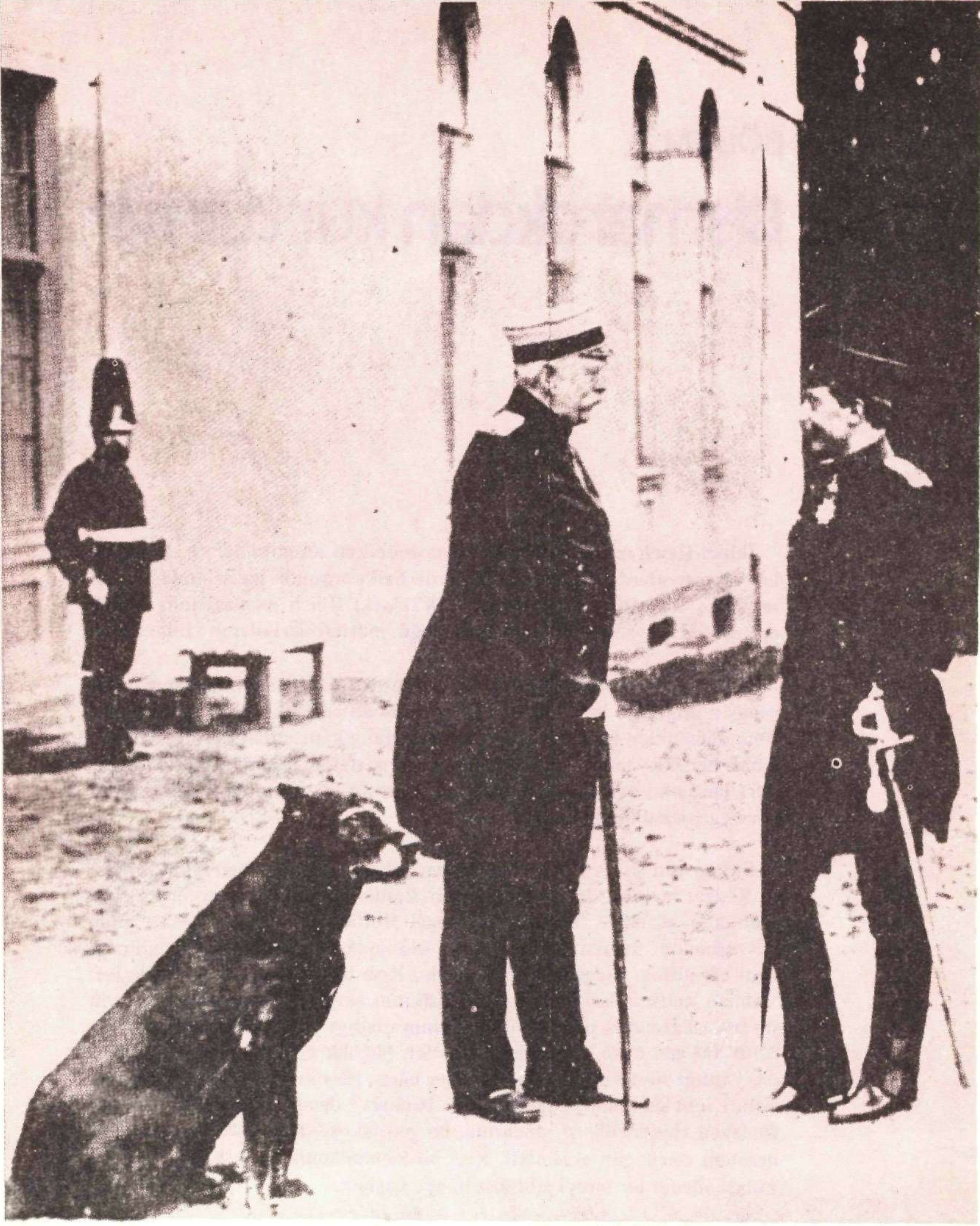
Bismarck'dan kurtulma

İkinci Reich'ın imparatorları tahta geçerken seremoniler ve dini ayinler yapmıyorlardı. Onlarınki Kayzerle halkı arasında bir selâmlaşma töreninden ibaretti. Bunun nedeni 1871'deki Reich anayasasının Alman prenslerini Kayzerin tebaası olarak değil, müttefikleri olarak tanımasıydı.

II. Wilhelm bu yöntemi değiştirmekte ve üstünde pırıltılı, gösterişli bir güneşin doğduğu bir "Yeni Çağ" açtığını ilân etmekte gecikmedi. Babasının ölümünden bir hafta sonra, Brandenburg kapısından Berlin Schloss'a kadar her iki yanında muhafız atlılarının gösterişli askerleri olduğu halde dört tane atın çektiği süslü arabasına pırıl pırıl üniformasıyla kurulup bir gövde gösterisinde bulundu.

Birkaç gün sonra da 25 Haziran'da, Schoss'a davet edilen milletvekilleri, Kayzer'in eski Alman müttefikleri, krallar grandükler prenslerle çevrili olduğunu gördüler. Yaşlı Feldmareşal Moltke, ikinci çocuğuna hamile kayzerina'nın hemen arkasındaydı. Bismarck ise, yerlere kadar eğilmiş, yeni efendisine saygılarını sunuyordu. Kısa bir konuşma yapan Kayzer, "Alman müttefiklerinin güvenini, halkının sevgisini ve yabancı ülkelerin saygısını kazanmış olan büyükbabasının çizdiği yolda yürüyeceğine" söz verdi. İki gün önce, silahlı kuvvetlerden bağlılık yemini almış, karşılığında, yaptığı söylevde "Tanrı bize ister barış, ister savaş versin ordu ve ben birbiri için yaratılmış, ayrılmaz bir bütünüz" demiş ve göklerde kendini gözleyen Honenzollern atalarına, bir gün bu ordunun zafer ve şerefinin hesabını vereceğini eklemişti. Kısa bir zaman sonra da, I. Wilhelm'den kutsal ailenin bir bireyi gibi sözetmeğe başladı.

(1) İsa ve Meryem'in kutsal ailesi

Eski köpek ve yeni efendisi, Bismarck ve Wilhelm II.

Wilhelm, Bismarck'ın dediği gibi kılıç kuşanmıştı, ve bunu tüm dünyanın görmesini istiyordu. Tahta geçtiğinde tam yirmi dokuz yaşındaydı ve ona genç yaşında miras kalan "Devlet" doğalı henüz yirmi yılı geçmiyordu. 19. yüzyılda Almanya'nın birleşmesi hem isteniyor hem de kaçınılmaz olarak görülüyordu. Özellikle Alman orta sınıflarının gözünde bu vazgeçilmez bir haktı ve gerek tüm kamuoyu, gerekse tarihçilerin yargıları bu birleşmeyi organik ve doğal bir gelişim olarak tanımlıyordu. Bugün, son Kayzer'in yenilgisinin ve tahtı bırakışının üstünden elli sene geçti; özellikle, uçüncü ya da Nazi Reich'in amaçta (askeri, ekonomik ve sosyal gelenekler açısından) bir önceki imparatorluğun devamı görüntüsünü vermeyişi yüzünden bu konuda daha kesin konuşulabilir.

1933 yılında Potsdam'ın Garnizon kilisesinde, Hitler'in Hindenburg'un elini öpmesi, birçok kimseye bir restorasyon müjdesi gibi gelmişti. Üçüncü devletin kurucuları, onun sandıklarının tam tersine, koyu bir devrim yanlısı olduğunu yıllar sonra anlayabildiler.

Tarih, bir şeyin değerini geç anlamanın getirdiği hatalarla doludur. Yine de, her yerde aklı başında olanlar (özellikle bu günün Batı Almanyasında) 1871'deki kuruluş biçimiyle Bismarck devletinin, hem siyasi hem de coğrafya anayasal açıdan o günün Avrupa'sında krallıkların sona erdirilmesini hızlandırdığı kanısında birleşirler. Bugün artık "demir iradeli devlet adamının II. İmparatorluğu nasıl kurduğu değil, nasıl ayakta tutabildiği hayret uyandırmaktadır.

Çünkü bu birleşme, yeni sınır bölgelerine bir birlik havası getirmemişti. Prusya Kralı'nın imparator olmasıyla, birçoğu Roman-Katolik devletinin kalıntıları olan ve parlamenter sistemleri tıkır tıkır işleyen bir sürü Alman krallığı Proteston Prusya'nın politik baskısı ve yöntemi altına giriyordu. Ayrıca Prusya üçlü bir oylama uygulamaktaydı. En yüksek vergi ödeyenler otomatik olarak en fazla oya hak kazanıyorlardı ki, Prusya, Almanya'nın en büyük tek eyaleti olarak zengin çiftçilerle, sanayicilerin oluşturduğu 400.000 kadar tutucuya sahipti.

Kayzerin devleti, idaresi altında üç Hanseatik (1) cumhuriyet, Hamburg, Bremen ve Lübeck'i ve yabancı azınlıkları batıda Alsas–Lorenliler, kuzeyde Danimarkalılar ve doğuda Polonyalılar toplamıştı.

Almanya böylece, silahla çizdiği sınırları içinde, değişik özgürlük ölçüleri, birbirine benzemeyen sosyal standartları, kültürleri ve seçim yasaları olan insanları birleştirmiş oluyordu.

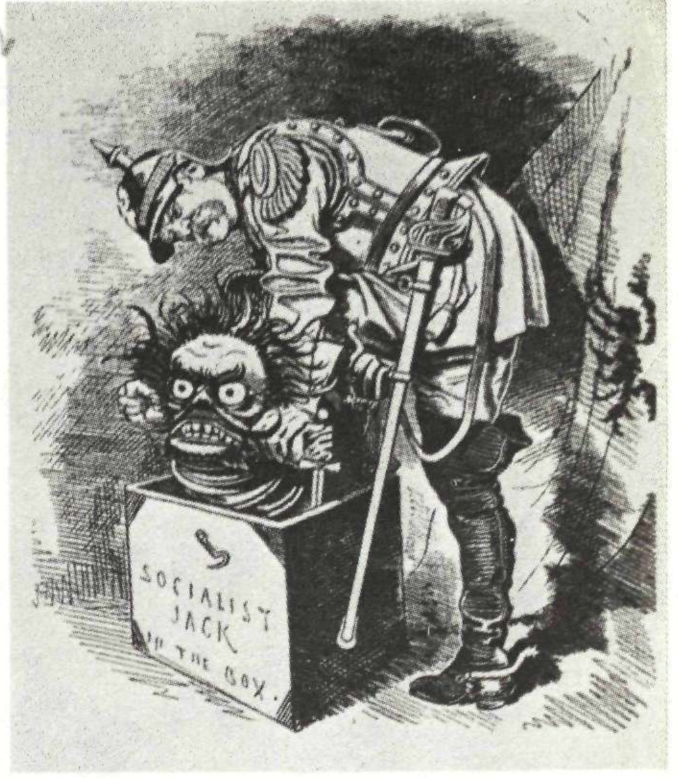
II. Wilhelm'in gözetimi altındaki devlet politik olarak, Mecliste, 93 tutucu, 42 Ulusal Liberal, 76 ilerici, 106 Merkezci, 35 Sosyal Demokrat ve Polonyalılar, Danimarkalılar, Alsas-Lorenliler ve Honoverlilerin aralarında paylaştıkları 38 iskemle, 5 Yahudi düşmanı partili tarafından temsil ediliyordu. Bismark Polonyalı, Hannover'li Fransız, Danimarkalı ve Sosyal Demokratlar için "Benim gözümde onlar yabancıdır, durumları bir savaş konusu olabilir" demişti. Bismarck'ın bu tutumunu Kayzer de benimsedi ve özellikle "Yabancı" Sosyal Demokratlara zehir saçan sözleri ve eleştirileri reva gördü. Öte yandan, Kulturkampf (kültür kampanyası) sırasında, Bismarck'ın nefretine ve baskılara hedef olan Roman-Katolik'lere Wilhelm büyük bir anlayış ve sempati gösteriyordu.
(1) Ticaret birliğinin oluşturduğu eyalet

Bize öyle geliyor ki, II. İmparatorluğu birarada tutabilmesi ve kendi problem ve çelişkilerini haklı gösterebilmesi için dış düşmanlara ihtiyacı vardı.

II. Wilhelm tahta çıktığından beri, müttefikler bir kâbus haline gelmişti.Dıştan bir tehlikeyle karşılaşmadıklarından, Güney Almanya Katoliklerinin Hanoverlilerin, hatta doğu Elbe'de bulunan geleneksel tutucuların devleti zerrece umursamayan Junkerlerle, Fransız Kalolikleriyle, Avusturya veya Polonya ile birleşip imparatorluk kontrolundan kaçıvermeleri gün meselesiydi.

Durum böyleyken, II. İmparatorluk nasıl ayakta kalabiliyordu? İşte Bismarck ve sisteminin, genç Kayzer'e bıraktığı en önemli miras budur. Hangi sosyal veya coğrafi gruptan olurlarsa olsunlar, her Almanın kuşkusuz birleştiği tek ortak yan askerlikti. 1866'dan beri her Alman'ın askerlik öğreniminden Prusyalı subaylar sorumluydular. Avusturyalılarla kısa süren savaş sonundaki Königgrötz zaferinden sonra Bismarck çeşitli anlaşmalarla Prusya'nın, Alman düşmanlarını, sağlam bir işbirliğine bağlamıştı. Böylece Main'in güneyinde kalan serbest ülkeler 1866'dan beri Prusya işgal bölgeleri oluyordu. Prusyalıların anlamıyla "Obrigkeit" (otoriteye yumuşaklıkla boyun eğme.) yeni gelen askerlerin belleğine sokuluyor, Prusya ordusuna özgü "Kadavergehorsam ilkesi (ordu disiplinine tam bir robot gibi boyun eğme, bir otomat haline gelme) benimsetiliyordu. İkinci Alman Reich'ında zorunlu askerlik süresi 3 yıldı. Daha "aydın" ailelelerin çocukları, bir yıl askerlik yapıyor, sonra yedeğe ayrılıyorlardı.

Bismarck'ın iç mücadelesine ait iki yorum (sol üstte) zararsız ateşböceklerini (Katolik kilise) acımadan ezerken, zararlı böcekleri (Liberaller ile Sosyal Demokratları) ihmal ediyor. (sağ üstte) Sosyal Demokratları sonraları kutuya kapatma artık olanak-dışıdır. Çünkü bu parti meclis'ten en fazla iskemleye sahip (altta) Bismarck ve Federal meclisin üyeleri.

Punch'da Bismarck'ın düşüşüyle ilgili bir karikatür.

Yedek veya esas hizmetli, üniformalı binlerce adam sayısız garnizonlar halinde Berlin'in ve Almanya'nın her köşesinin en belirgin simgesiydi ve Kayzer'in "Almanya'nın bu en yüksek savaş komutanının" ve Devletin askeri gücünün temsilciliğini yapıyorlardı. Ordunun Alman Kartalı'nın üç başı vardı, önce Kayzer'in askeri kabinesini, sonra Genel Kurmay Başkanı ve savunma bakanını simgeliyordu. 18. yüzyılın geleneklerine göre meclise değil saraya bağlı bulunan askeri kurul aracılığıyla, Kayzer, Prusya ordusunda her türlü atama ve rütbe yükseltme hakkına sahipti. Bir başka sivil kurul ise "Başbakanın, bakanların, yüksek rütbeli devlet memurlarının atanmasında Kayzere yardımcı oluyordu. II. Wilhelm'in yaptığı ender yeniliklerden biri, Deniz Kuvvetleri kurulunu, öteki iki kurulla birleştirmek oldu. Böylece, deniz siyaseti ve subayları saray katibine ve öteki sorumlu bakanlara bağlı oldular.

Bu fazla sorumluluk taşımayan kuruluşların yanı sıra, gerçek idare, her zaman için Prusya krallarının elinde kalmıştır.

1871'den beri, Prusya kralı Alman Kayzeri olarak bağlaşık ve birleşik Alman prenslerinin ligası olan Alman Bund'unun da başkanıydı. Bu yüzden, sayıları Reuss meclislerini de katarsak yirmi biri bulan bu küçük monarşilerin anayasal hayatını derinden etkileyebiliyordu. Saray katiplerinin, bakanların ve devlet memurlarının atanma hakkı Kral–Kayzerin elinde olduğuna göre, onun yasama organları üstündeki gücü de büyük ve etkiliydi. İşin başından itibaren II. Wilhelm gücünün, haklarının ve yetkilerinin kısıtlanmasına rıza göstermeyeceğini açıkça belli etmişti. Bu yüzden karşısına ilk çıkan engelin, kendi elleriyle atamadığı başbakan Bismarck olması gayet doğaldı.

Kayzer'le Bismarck arasındaki anlaşmazlığın ayrıntıları karışık olmakla birlikte, ana neden son derece açık ve basittir. Asıl güç Kayzer'in elinde mi yoksa Bismarck'ın elinde mi olacaktı? Kim asıl yönetici, kim gölge güç olacaktı ?

I. Wilhelm inatçı karakterine rağmen gölge bir Kayzerdi. Oysa II. Wilhelm kudretini ciddiye alıp, gerçekten bir yönetici olmak arzusuna kapıldı. 1871 Alman anayasasının Bismarck'ın makasıyla kendi ölçülerine göre

biçildiği söylenir. II. Wilhelm bu anayasanın kendi ölçülerine uymasını istedi. 1890 şubatı seçimleri, Kayzer ve Bismarck arasındaki çatışmayı açığa çıkardı. Artık her ikisi için de geriye dönüş kalmamıştı ve yenik düşenin itibarının büyük ölçüde sarsılacağı belliydi.

Çevresinden aldığı öğütlere uyan Kayzer, birçok kez mecliste çoğunluğa sahip olan ulusal liberalleri, serbest veya ılımlı tutucuları desteklediğini sezdirdi.

Aynı açıklıkla, Bismarck da aşırı tutucularla Katolik ılımlı partinin birleşmesiyle meydana gelecek grubu desteklediğini belli ediyordu. Başbakanın amacı, Kayzer'in tahta çıktığından beri tuttuğunu açıkça belli ettiğini ve güvendiği tutucuları parçalayıp, politika hayatının vazgeçilmez adamı olduğunu kanıtlamaktı. Bismarck'ın alacağı sert tedbirlerden, mecliste olumsuz bulduğu partileri alaşağı edecek bir askeri darbeden kuşkulananlar olduysa da bu kuşkular gerçekleşmedi. Fakat kafa tutuş biçiminden ve kışkırtıcı çıkışlarından Kayzer'in otoritesini kısıtlayıp, başbakana dayanmasını istediği bir ortam yaratmaya çalıştığı besbelliydi.

Kayzer'in Bismarck'ı görevinden almakla Almanya'da kan dökücü ve dehşet verici olayları engellediği tam olarak söylenemez ama, Kayzer'i, büyükbabasının en sadık memurunu azletmeye yönelten nedenleri, doymak bilmeyen hırsı ile Bismarck hazırlamıştır. Kayzer bu kararı ani bir kızgınlık eseri olarak almamıştır. Tam tersine ılımlı tutucuların en sayılan kişileriyle özel görüşmelerde bulunmuş, özel danışmanlarının fikirlerini almış ve uzun bir düşünme sonucu bu karara varmıştır.

Ama özel danışmanlarının arasında, kendini fazlaca pohpohlayan Waldersee'nin çok yakını bir general, genç Kayzer'in Bismarck düşmanlığını körüklemek için 'Frederick'in yanında, Bismarck gibi yardımcısı olsaydı hiç bir zaman 'Büyük Frederick' olmazdı'' diye fısıldayıvermişti.

BÜTÜN BAĞLAR KOPUYOR

Seçimler Bismarck tarafından desteklenen partilerin büyük zaferiyle sonuçlandı. Kayzer fena halde yenik düşmüştü. 15 Martta Kayzerle Bismarck arasında,Bismarck'ın,mürekkep hokkasını Wilhelm'in suratına fır-

latmamak için kendini zor tuttuğu sert bir tartışma oldu. Beş gün sonra Kayzer, Bismarck'ın istifa mektubunu aldı, fakat basına açıklamamayı uygun gördü. Onun yerine, halka, sağlık nedeniyle görevinden ayrılan şansölyenin istifasını büyük bir üzüntüyle kabul etmek zorunda kaldığını bildirdi. Bismarck'ı Lauenburg Dükü ilân ederek, çok yüksek miktarda bir de tazminat bağışladı. Bismarck parayı almaya tenezzül etmedi, düklük payesini de ancak dış yolculuklarında, tanınmamak için kullanacağını bildirdi. Sonra Hamburg yakınlarında Friedrichsruhtaki malikânesine çekilerek, ölünceye kadar Devlete karşı yarattığı muhalefetin en çetin sözcüsü ve lideri oldu.

Bismarck'ın bu garip uzaklaştırılmasından da bellidir ki, İkinci İmparatorluk, düzenli bir gelişim gösteremedi, başındaki adamın iç dünyasının karışıklığı ve tutarsızlığının paralelinde, bir seri sarsıntılar şoklar ve politik değişimler geçirerek süregeldi. Önceleri I. Wilhelm tahtta iken ve Moltke orduların başında, Bismarck da Almanya ve Avrupa'nın işlerini idare ederken, onun planlamasıyla 1876–1879 arasında serbest ticaretten yüksek gümrük koymak suretiyle yerli sanayii koruma yoluna geçilmişti.

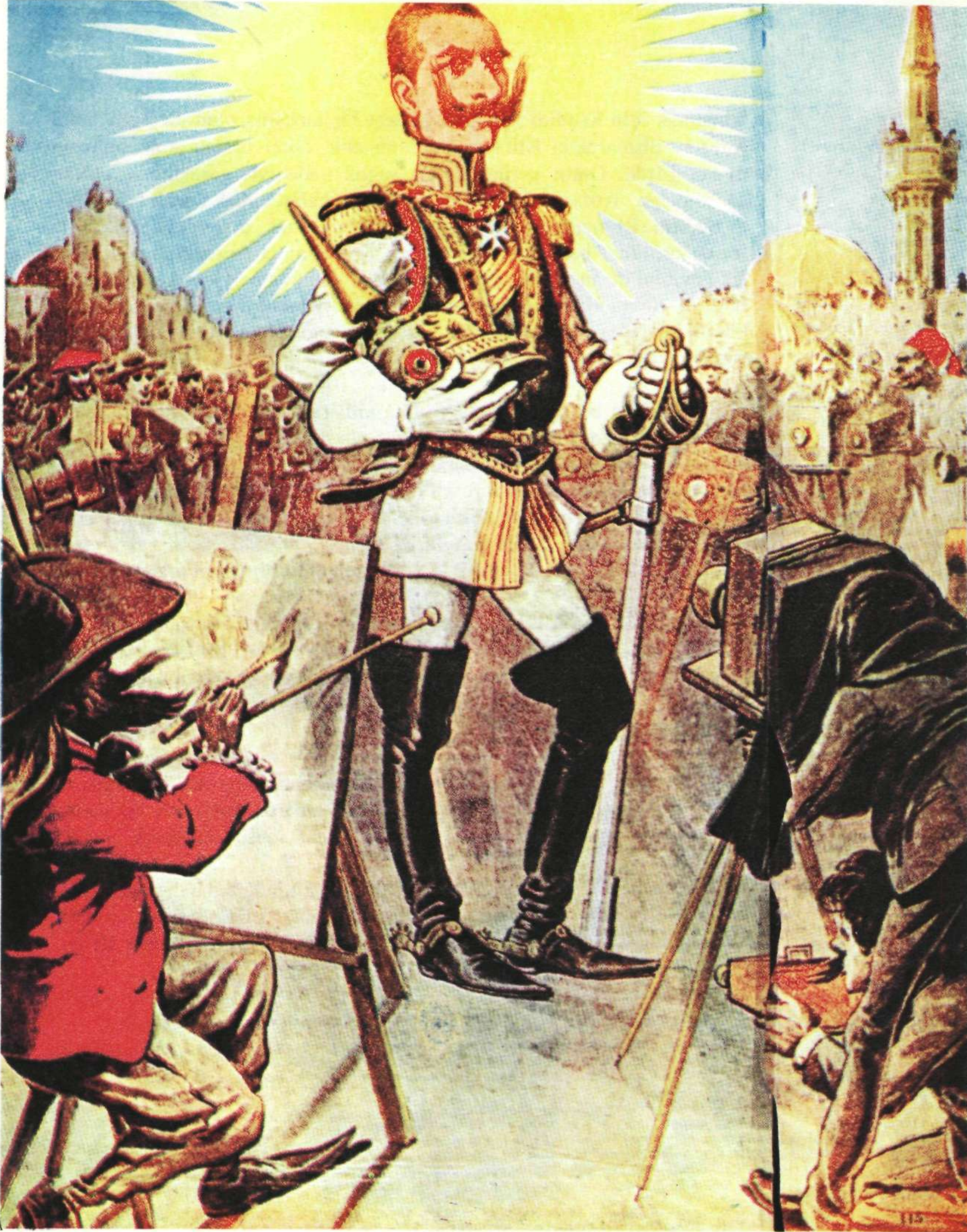
1879 yılı başı politikacılar tarafından Devletin ikinci kuruluşu diye adlandırıldıysa da şansölyenin 1890'daki azli kadar hiç bir olay kamuoyunu etkilememiş ve şaşırtmamıştır. İki yıl önce üç ay arayla Almanya iki Kayzer kaybetmiş ve III. Friedrich'in ölümüyle, yeni bir kuşak iş başına gelmişti.

Acaba genç Kayzer kendini politikanın dikenli yollarından dikkatle ve özenle geçirecek, Bismarck, Moltke gibi ve onların düzeyinde bir danışman bulmakta büyükbabası I. Wilhelm kadar şanslı olabilecek miydi?

II. Wilhelm bu sorunu Bismarck'ı kendi kişiliğinde bularak çözebileceğini sandı ve saltanatının hiç bir döneminde, ona yol gösterecek, modern monarşinin sorunları üzerine önerilerde bulunacak akıllı ve cesur bir danışmana sahip olamadı.

Bismarck dönemi böyle adamlar yetiştirmemişti.

Yaşlı Bismarck 1884'de Kayzer'i görmeğe geliyor.

Avrupa'nın gözünde Wilhelm (bir Fransız karikatürü)

BÖLÜM :5

Patlamaya hazır bir volkan: ALMANYA

II. Wilhelm'in 30 yıllık saltanat süresi kralın karakter özelliklerinin zayıf noktaları, değişik yönde esen rüzgârlarıyla yetenek isteyen görevinin arasında bir bocalama gösterir.

Kayzer olayları ve problemleri en ince ayrıntılarına kadar çabuk ve kolaylıkla kavrayabilen bir zekâya, güçlü bir belleğe ve istediği zaman kibar ve sevimli davranışlarıyla her sınıftan insanın gönlünü çelebilme yeteneğine sahipti. Çok zor koşullar altındaki doğumu ve çocukluk yılları, sinir sistemiyle, ruhsal belli ki gelişimini kötü yönde etkilememişti. Kültürünü arttırmak, bilgisini geliştirmek için zaman zaman giriştiği çabalara rağmen, düzenli uygulamaya dayanamayan sabırsız bir mizacı vardı.

Eulenburg'la arkadaşlığı müzik ve şiirle ilgilenmesini sağladı. Ayrıca Walter Rathenau'dan çalışma odasında gizlice aldığı özel derslerden Avrupa'nın ekonomik, ticari ve endüstriyel gelişimindeki yenilikleri öğreniyor bilim ve arkeoloji alanında da geniş bilgi ediniyordu.

Sağlık durumuna gelince, hiç bir zaman çok sağlam olmayan Wilhelm'de, bir de sürekli hasta olma kuruntusu vardı. Dengesiz sinir sistemi, ruhsal durumunu etkiliyor, beklenmedik anda gelen öfke veya melankoli krizleriyle iniş çıkışlar gösteren ruhsal durumu, II. "Wilhelm'in kişisel yönetimi" diye bir kalıp yaratacak kadar ileri gidiyordu.

Bismarck'ı azlettikten sonra tamamen kendi ellerinde kalan yetki kudretini aklına estiği biçimde kullanıyordu. Sinirli tabiati kişisel-politik bir etken durumundaydı.

(solda) Kraliçe Viktorya'nın torunu İskoç kıyafetiyle, (sağda) gerçekleşen hayal, Kayzer büyük Frederick'in giysileri içinde.

Wilhelm'in her şeye rağmen yalnızca çabuk öfkeye kapılan, olgunlaşamamış bir kişi olduğunu söylemek doğru olmaz. Kavgacı gibi görünen ruhunda aynı zamanda gönül alıcı bir taraf ve önce ana yurdunun bölücü güçlerini, sonra da Avrupa'nın rakip devletlerini bir barış ve anlayış havası içinde uzlaştırma özlemi yatıyordu.

Karmakarışık iç dünyasıyla Wilhelm, henüz hazır olmadan ve kendi iradesi dışında başına getirilmiş bulunduğu çok zor ve büyük görevinde, yetersizlik duygularından, çelişkilerinden iç çatışmalarından ve asabi dengesizliğinden tek kaçış yolunu, Almanya'nın dünya siyasetindeki yerini belirlemeyi kutsal bir görev olarak yüklenmiş bir kartal, gürültücü, gösterişli ve güçlü bir hatip olmakta buldu. Yumuşak ve sevimli yüz hatları da bu arada, uçları yukarı kıvrılan meşhur bıyıklarıyla gizlenmiş, kavgacı savaşçı bir anlama bürünmüştü. Sir Winston Churchill, Kayzer için "O patlamaya hazır bir volkandı" diye yazdı "En azından tütmesi gerekiyordu. Ve bu yüzden uzaktan bakanlara gün ışığında bir duman bulutu, karanlıklarda bir alev kıvılcımı gibi gözükerek tüttü durdu. Huzursuzluğa kapılan gözlemciler, ister istemez kendilerini ondan gelecek tehlikelere karşı koruyabilmek için anlaşıp birleştiler. "Aynı yazının başlarında bir şey daha okuyoruz. Eğer Kayzer üstünde oturduğu volkanın doruğunda, barıştan sözetseydi İkinci İmparatorluğun iddialı yurttaşları tarafından "tahtta bir güçsüz oturuyor. Başkomutanımız bir pasifist. Yeni doğan güçlü Alman İmparatorluğu'nu geniş ufuklara kavuşturacak olan kişi genç Hıristiyanlar Birliği'nin bir üyesi gibi mi davranmalı?" gibi eleştirilere uğrayacaktı. Kayzer'in saltanatının ilk 12 yılında kaydedilen 406 söylevi kavgacı, kibirli, tehdit eden bir sesle yapılmıştır ve itiraf etmeliyiz ki mantığa oldukça ters düşen cümleleri vardır. Davranışları da aynı doğrultuda sayılır. Savaştan söz edip, barışçı eylemlerde bulunuyordu. Alman siyasetinin incelikleri, ayrıntıları ve Avrupa'nın karışık sorunları, onun zekâsının üstesinden gelebileceği çizgide değildi. O, başka insanların ve başka ülkelerin psikolojileri üstüne yorum yapabilecek veya karar verebilecek en son adamdı. Başlamasını hiç bir zaman istemediği 1914 savaşına kadar, meşrutiyetçi mi yoksa mutlakiyetçi mi olacağına bir türlü karar veremedi. Bu yüzden hep ikisi birden oldu.

Millet meclisinin üyeleri kütüphanede (solda) İmparatorluğun başbakanları (üstten birinci) Caprivi 1890-94 (Üstten ikinci) Hohenlohe 1894-1900 (üstten üçüncü) Bülow 1900-04 (altta) Bethmann Hollweg 1904-07.

BÖLÜNEN İMPARATORLUK

Kayzer'in Bismarck'ın azlinden savaşın başlamasına kadar göreve atadığı başbakanlar dört tanedir: General Von Caprivi, Prens Von Hohenlohe, Bülow ve Bethmann Hollweg. Birinciden sonrakiler aynı zamanda Prusya'nın da başbakanlarıydı ve bu yüzden Prusya'nın devlet bakanlığı görevinin de başındaydılar.

Bu çifte görev, onları imparatorluğun danışmanları olmalarına rağmen, Prusya başbakanları olarak daha liberal bir uygulamaya zorluyordu. Geniş toprak sahipleri de bürokratlarla sanayicilerden meydana gelen ve kendi çıkarlarını imparatorluk çıkarlarının üstünde tutan bir çoğunlukla karşı karşıya bırakıyordu.

Prusya, İkinci İmparatorluğun büyük olduğu kadar da ayrılıkçı bir eyaletiydi. Bu nedenle, Prusya'yla imparatorluğun anlaşmazlığı iyice genişti. Bu durumu Bismarck'ın yerini alan Caprivi hemen fark etmiş ve "Almanya'ya mal ya da insan ihraç etmek zorunda" diye belirtmişti. Caprivi kararlı bir tutumla, Almanya'nın diğer Avrupa ülkeleriyle olan gümrük tarifelerinde büyük ölçüde indirim yaparak, ihracatı ve dış pazarlamayı hızlandırdı. 1848'den beri bir göçmenler yurduna dönen Almanya, Caprivi'nin liberal reformları sayesinde işsizliği büyük ölçüde önledi. Ticaret odası ve pek çok sanayici, Caprivi'nin bu atılımlarını alkışladılarsa da, Prusyalı toprak sahipleri ucuz buğday ve tahıl ithali karşısında, ekmek gibi tarımsal maddelerin fiyatlarının düşmesi telâşına kapıldılar. Parlamento dışında birtakım baskı grupları oluşturarak köylere dağıldılar ve Caprivi'yi yeren adı ve yetersiz bir propagandaya giriştiler. İşlerinden biri "sesimiz sarayın merdivenlerinden bile duyulmuştur" derken, kampanyanın ulaştığı boyutları çok güzel anlatmaktaydı.

1894 Eylülünde, Konigsberg'de verdiği bir söylevde Kayzer danışmanını şiddetle savundu. Doğu Elbe'nin en eski çiftçi aileleriyle, yüksek rütbeli subay ve bürokratların katıldığı bir davette Wilhelm, Prusyalıların

krallarına karşı bir muhalefet kurmamaları gerektiğini, tam tersine, "sosyal ve siyasi gelişime karşı çıkmak isteyenlere" karşı verdiği savaşta ona destek olmalarını beklediğini anlattı. Sözlerini "din için, ahlâk için ve ihtilalci, bozguncu partileri düzene sokmak için başlattığım savaşa koşun" diye heyecanlı bir şekilde bitirdi. Prusyalılara danışmanını eleştirmemeleri için yaptığı bu konuşmada asıl amacı, onların dikkatlerini Devrimci ve Sosyalist güçlere çevirmekti. Tutucular, bu oyuna hemen düştüler ve solun partilerini bastıracak güçte yeni yasalar istediler. Sosyal yaşamında ve mecliste tüm sınıf kesitlerinin içinde kendine en yakın bulduğu sadık Prusyalı tutucuların ateş püsküren tutumundan kurtulan Kayzer,bu kez de sola karşı hazırladığı sert yasalarla imparatorluğun öteki partilerine ters düşmüş oldu. Eylül ayında, Kayzer'e ve ticari siyasetinin başarısına güvenen Caprivi muhalefete çattı. 25 Ekim 1894'de Potsdam'a çağrıldı. Görüşme bir dakika sürdü. Kayzer, "Artık tüm gücümü yitirmiş durumdayım. Sizi görevden uzaklaştırmam gerekiyor" dedi.

Bu sözlerle II. Wilhelm'in kişiliğinde birleşmiş görünen Prusya kralı ile Alman imparatoru ünvanını Prusya kralı lehine ayırıyor burjuvaların ve liberal devletin haklarını inkâr eden bir tutucu lider rolünü benimsemiş oluyordu. Caprivi'nin azlinden sonra, Wilhelm gerek özel, gerekse saray hayatında kendi ülkesinin tutucularıyla bir sayıldı.

Caprivi'nin yerine geçen Prens von Hohenlohe yetmiş beş yaşına gelmiş, burnunu karışık işlere sokmak istemeyen yorgun ve yaşlı bir Bavaryalı aristokrattı. Ayrıca maddi bakımdan Kayzer'e güvenmesi, onu Alman siyasetinin savaş meydanında kişiliği olmayan bir başbakan yapıyordu. Göreve atanmasıyla birlikte Deniz Kuvvetleri de ordudan ayrılıp, profesyonel denizcilerin komutasına bırakılmıştı. 1897'de Amiral Von Tirpitz Deniz Kuvvetlerinin başına atanıyor ve Kayzer ne zamandır planladığı orduyla donanmayı eşit şartlar altında ayırma işlemini gerçekleştirmiş oluyordu.

Hohenlohe, Caprivi'nin serbest ticaret sistemini bile değiştirmedi ve Alman ticareti Avrupa ve Dünya pazarlarında başarılı şekilde gelişmeye devam etti. Bu gelişim Almanya'da yeni bir refah dalgasına yol açtı ve

Fantazi ve günlük hayatta Kayzer'le karısı.

"Germania", İmparatorluk Almanya'sının ruhu. Kayzer tarafından destek gören tiyatro türünün bir örneği.

sonuç olarak, zengin daha varlıklı, yoksul ise her zamankinden daha fakir bir hale geldi. Bu aslında yalnız Almanya'ya ait bir sorun değildi ama Almanya'nın sosyal yapısı başka bir ülkeyle ölçülemeyecek derecede hareketten ve hoşgörüden yoksundu. Almanya sosyal ayırımı en katı ve dar görüşlü çizgilerle sınırlayan sınıflara ve gruplara ayrılmıştı. Wilhelm devrinin, nişanlar, rütbeler ve ünvanlar bağışlayan sistemi bu ayrımı büsbütün göze batar hale getiriyordu.

Buna rağmen, soylu Junker aileleri bile giderek kızlarının ve oğullarının ticaret ve sanayi dünyasında sivrilmiş patronlarla evlenmelerine, maddi çıkarları için göz yumar olmuşlardı.Sonuç olarak bu soylu sınıfa başgöz edilen zengin burjuvalar, "kraldan da kralcı" çıkarak, Prusya ruhunu Junkerlerden daha ileri bir ölçüde benimseyiverdiler.

GELENEKSEL ÖLÇÜLERE VE ZEVKSİZLİĞE BAŞKALDIRMA

Zamanının katı ve dar görüşlü sosyal ve kültürel hayatına karşın, İkinci İmparatorluk, edebiyat ve sanat kollarında geniş fikirli, canlı, yenilik taraftarı bir eğilimin doğuşuna da tanık oldu. Belirli sosyal grupların desteğinde zevksizliğe bir karşı koyma başlıyordu. 1894'den itibaren Almanya'nın çeşitli yerlerinde, çok sert disiplin ve geleneksel eğitim uygulayan devlet okullarına karşı özel yatılı okullar açıldı. Genç kuşağın özlemini çektiği özgürlük ve bireycilik ilkeleri üzerine kurulmuş bir okulun kurucusu " orta sınıf kurumları denen tatsız tuzsuz çorbanın yararı için gençlerimizin doğal haklarını feda etmeyelim" diye yazdı.

Bir başka küçük grup 1890'larda devlet denetiminde olmayan birkaç tiyatroya el koydu. Kayzer söylevlerinden birinde, sahneden "silâhlarım'dan biri" diye sözetmişti. Belirli tür oyunlarla, maddeciliğe ve Alman olmayan sanata karşı savaşmak niyetindeydi. En sevdiği oyun yazarı ise,bir rastlantı eseri, Hohenzollern ailesinin evlilik dışı doğmuş bir ferdi olan Wildenbruch idi. Wildenbruch genellikle buram buram vatanperverlik kokan dramlar ve kahramanlık destanları yazıyordu. Zamanın bir tiyatro

yorumcusu, son yazdığı imparator IV. Henry adlı oyunu için IV "Henry-nin dudaklarından Alman milliyetçiliğinin döküldüğüne tanık olmak son derece ilginç. Çoğu zaman da majestelerimizin bir konuşmasını duyar gibi oluyoruz" diye eleştirmişti. Bu oyunu bir keresinde Berlin Üniversitesi öğrencileri ıslıklamak ve yuhalamak istediklerinde, Majesteleri, İmparatorluk locasında oturmakta olduğundan, vazgeçirilmişlerdi. Kayzer'in Alman olmayan maddecilik derken iğnelemek istediği kişi, ünlü bir oyun yazarı olan Gerhant Hauptmann'dı. Hauptmann'ın Die Weber (Dokumacılar) adlı oyunu ilk kez 1892'de sahnelenmiş ve büyük yankılar uyandırmıştı. Oyun 1844 yılında Silezya'da yaşayan dokumacıların dayanılmaz bir açlık sonucu ayaklanmasını konu almıştı. Biçimi açısından da son derece çarpıcı olan oyun, yoksul bir sınıfın çektiği acıları öylesine gerçek bir şekilde dile getiriyordu ki, tüm seyirciler derin bir acıma duygusunun etkisi altında kalmışlardı. Polis ve savcılık vakit geçirmeden hem oyun hem de yazarı için çeşitli soruşturmalar açtılar ve Hauptmann'ı devlet ve toplumdaki düzeni bozmaya yeltenmekle suçladılar. Umsturzdichter (kötülüğün habercisi) adını taktıkları yazar, daha çok esinlenerek birkaç yapıt daha meydana getirdi ve onun yazmış olduğu toplumsal dramlar sayesinde Alman tiyatrosu olumlu bir çevreye girmiş oldu.

Berlin'de bir yıllık yarışma sonucu Edebi Jüri Schiller ödülünü (6.000 mark ve bir altın madalya) Hauptmann'a uygun gördüyse de Kayzer, ödülü Hauptmann'ın almasına engel olarak kuzeni Wildenbruch'a verdirtti. Jüri başkanı, bu olay üzerine, nedenleri halka açıklayarak istifa etmek zorunda kaldı. 1912'de Nobel Edebiyat Ödülü'nün Hauptmann'a verilmesi Kayzer'i deliye döndüren bir karar olmuştu.

İstatistikler İkinci İmparatorluk dönemini Almancanın uluslararası alanda en çok öğrenilen ve konuşulan dil olduğu bir dönem olarak saptarlar. Birleşik Devletler'den Avrupa Üniversitelerine ve Uzak Doğuya kadar, Almanca, en geçerli dil olarak, yabancı dil öğreniminde ilk sırayı almıştır. Bu, o dönem Alman ticaret firmalarının bütün dünya pazarlarında taht kurduğu, Alman mimar, mühendis, ve sanayicilerinin demiryolları, fabrikalar, liman inşaatları ve evler yapmak üzere dünyaya yayıldıkları bir zamana rastlamaktadır. Japonya, Türkiye ve bir ölçüde Çin, o ara Berlin'e savaş tekniği ve başarısı öğrenmek üzere askeri heyetler yollamışlar, ve 1870'den itibaren Almanca bilmek bir zorunluk haline gelmişti.

(Üstte) Sanayide işçiyi kollayan bir tutum baş gösteriyor. Resimde Krupp tarafından kurdurulan işçi evleri, İşçiler ancak sosyalist veya sendikaya bağlı olmadıkları sürece, patronları tarafından evlere, tazminatlara ve hastalık anında bakıma boğuluyorlardı. (altta) eğitim ön planda. İkinci Alman İmparatorluğunun devlet okulları, Avrupa'daki örneklerinin en iyi ve ilerisiydiler.

Edebiyat alanında yine çok yetenekli yazarlar ve şairler, sarayın geleneksel türüne karşı koymayı başarıyla sürdürdüler. Thomas Mann, Stefan George, Rainer Maria Rilke gibileri, Goethe gibi büyük romantiklerden beri giderek yozlaşmıştı. 1880'lerde Nietzsche'nin dediği gibi "ilkokul öğretmeniyle baş çavuş dili" haline gelmiş Almanca'ya yeni bir ruh getirdiler. Müzik alanında, Norveçli besteci Edvard Grieg'den hoşlanan Kayzer, Richard Strauss'un ulusal ve uluslararası başarısı karşısında yine yenik düştü. Görsel sanatlardaysa, Kayzerin en gözde sanatçısı Büyük Frederick'in giysilerini yeniden diken Adolph von Menzel idi. Kayzer Sanssovui'de o dönemin giysilerinin giyildiği pek çok kıyafet balosu düzenlemişti.

Saray zevkinin dışında, genç bir ressam Oskar Kokoschka akademik kuruluştan ayrılarak kendi başına bir sergi açmayı başardı, 1911'deyse yine genç bir mimar isabetli bir atılım yaparak, kübik çizgilerle büyük camları birleştiren bir fabrika yaptı ve gelecek yılların pek çok mimarına önderlik etti. 1915'de Saxe – Weimar dükü Walter Gropius adlı bu genci Sakson Akademisinin başına getirerek Bauhaus'un temelini atmış oldu.

–"AYAKTAKIMI SANATI"–

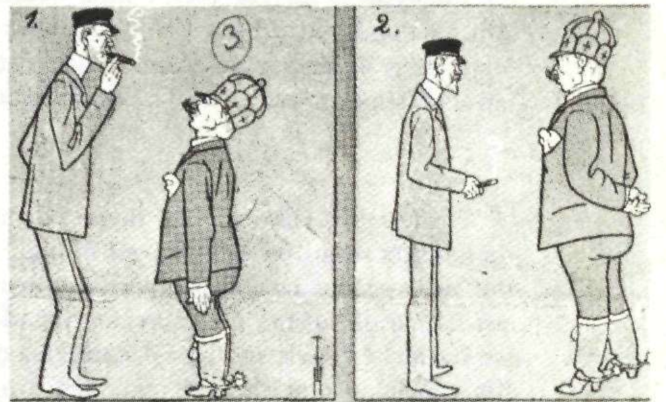
Kayzer, gelişmeye başlayan özgün ve değişik akımların farkındaydı. Fakat, tümüne birden Alman olmayan maddecilik ya da ayaktakımı sanatı gibi isimler takarak bu gelişime gözlerini kapamayı yeğledi.1901 yılında Berlin'deki Tiergarten'de, Hohenzollern atalarını anlatan ve betimleyen birtakım heykellerin açılış töreninde çevresini saran kalabalığa ve heykeltraşlara "Benim kurduğum sınırları ve yasaları çiğneyen sanat, sanat değildir "diye bağırdı. "Biz Almanlar için insanlığın yüksek idealleri ve töreleri, kaybetmeyi göze alamayacağız değerlerdir.Başka uluslar bu değerleri yitirmekteler. Bu günlerin sanatı, çirkini daha beter bir halde göstermekten ibarettir. Bu tür sanat Alman halkına karşı suç işlemek demektir."

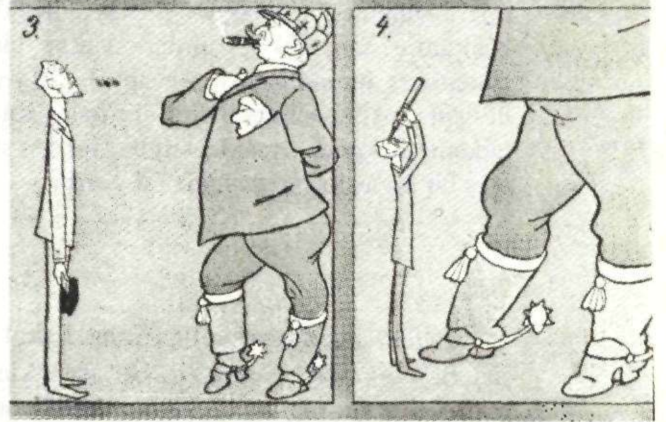
Acaba halk Kayzer'i ne ölçüde ciddiye aldı? 1890'da, doğuştan asaletin artık yeterli olmayacağını, gerçek bir asil olmak için ruh asaletinin de gerektiği ilân edilince, Berlin'debir küçük gazete satıcısı:

(Solda) Bir taşra şehri Hamburg'un sokağı (üstte sağda) Kızıl bayrak, nişan verme sayesinde İmparatorluk bayrağına dönüşüyor. (alt sağda) Kayzer'in giderek başbakanın yetkilerini azaltması.

"Kayzer'in son Paskalya hediyesi, ruh asaletinin dışında her türlü asalete paydos" diye bağırmıştı.

O'na bir de (Reisekaiser) " yolcu imparator " adını taktılar. Saltanatının ilk on yılının her senesinde ortalama 200 gününü resmi veya özel gezilerle meşhur treninde geçirmişti. Bir gün benimsediği yazarlar arasında sayılan son derece adi bir usluba sahip Bavyeralı Ludwig Ganghofer'e. "Bana Reisekaiser dediklerini biliyorum. Kızmak şöyle dursun, hoşuma bile gidiyor," demişti. Kayzer'in şakadan anlamadığını kimse iddia edemezdi. Ne var ki hakkında hiciv yazıları yazanlarla karikatürlerini yapanlar her zaman aynı ölçüde hoşuna gitmemekteydi. Almanya'da 1906 yılında beş,altı yüz kadar "Majesteleri ile alay etme" davasına bakıldı.

1906'da bir Fransız karikatüristi Kayzer'in karikatürlerini Lui adı altında toplayınca, Kayzer eserin ithal edilirken güçlüklerle karşılaşmaması için özel emir verdi.Bir yıl sonra, Adalet Bakanına yazdığı bir mektupta Majesteleri ile alay suçlularının içinde kötü niyetle hareket etmemiş olanlarını affetmesini rica etti ve pek çok tutuklunun affını sağladı.

"Yönetmeye vaktim yok" diyen yolculuk delisi Wilhelm, arzusu dışında kazayla resmi bir işle meşgul olduğu zaman, üç özel kabinesinin (ordu, sivil ve donanma) başkanlarıyla çalışmayı yeğlerdi. Böylece bir ayakları imparatorlukta, öteki ayakları parlamentoda duran hoşlanmadığı başbakana ve devletin diğer bakanlarına çok zaman ayırmamış oluyordu. Bir zamanlar onu desteklemiş olan Holstein, genç Kayzer'in "Komik opera hükümeti" ile büyük bir hayal kırıklığına uğramış onu ve üç kabine başkanını anayasal kurumlara aykırı bir yönetimle suçlamıştı. Philipp Eulenburg bu suçlamaya cevap olarak yazdığı mektubunda "Prusya kanı ile güney Alman liberalizmi arasında, Kayzer'e korkarım ki; parlamenter hükümete karşı olmakla kaybettiği prestijini ancak başarıyla sonuçlanmış bir savaş kazandırabilir" diyordu.

Holstein bu görüşe katılıyordu. Fakat "bir savaşta beklenmedik sürprizlerle de karşılaşabiliriz. . .Şu anda kimse bize saldırmak istemediğine göre, bir savunma savaşı verme olanağından da yoksunuz" diyor, Eulen-

burg'u basit bir kralcıdan, saray – tutucusuna dönüşmekle suçluyordu. Onun gözünde Eulenburg sadece Kayzer'i düşünmekteydi. Oysa kendi, tüm saltanatın geleceğinden endişeliydi ve Kayzer "birkaç sene sonra kaybetmeye mahkum olduğu tahtını" tehlikeye atmakla uğraşıyordu. Bu yazışma 1894'ün son günlerinde yer almıştı.

PRUSYANİZM DENEN FANTAZİ

Almanya'nın sosyal piramidinin en üstünde oturan Kayzer "Saray tutucularıyla" çevrili olmasına karşın yine de bu partinin memleketin içindeki taraftarları, Kayzer'in tahtı için büyük tehlike yaratmaktaydılar. 1903 yılında, bir parlamento dışı baskı grubu olan Pan-Germen Birliği'nin başkanı Justizrat Heinrich Class büyük bir miting'de "1890'dan beri Almanya'nın gelişmeleri ve dünyadaki yeri" konulu bir konuşma yaptı. Almanya'nın gelişimlerini son derece olumsuz buluyor suçu da Kayzer'e yüklüyordu. Bu konuşma bir broşür halinde basılarak 60.000 tane satıldı. Kararlı ve geniş kapsamlı ulusal muhalefetin temeli böylece atılmış oldu.

Kayzer'in Prusya görüşlü olmayan vatandaşları için yönetimi ne kadar baskıcı ve sorumsuz ise, geleneksel Prusya ruhuna sahip bulunanlar için de, o derece güçsüzdü. Elbe ile Rus hududu arasında doğmuş olmak,Prusyalılar için hiç bir zaman coğrafi bir sorun olmamıştı. Prusyalı olmak en yüksek sosyal sınıfa, dine ve orduya kayıtsız şartsız bağlılık demekti ve Prusyalılar ülkenin her yerinde insanlara kendi inançlarını benimsetmek için büyük bir gayret içindeydiler.

Zaten Alman birliğinin kurulmasından beri Prusya gelenekleri desteklenen ve korunan bir fantazi haline gelmişti.

"Libertas Academica", aydınların anti-demokratik Prusya devleti içindeki görüntüsünü yansıtan bir karikatür.

Alman ordusunun sosyal yapısı, bir zamanlar güçlü bir monarşi tarafından desteklenen ayrıcalıklı, Prusya sisteminin çökmekte olduğunun bir işaretiydi.1914'e varıldığında Almanya'nın barış halinde ordusu 760,905 yedeksubay ve erden oluşmuştu. Komuta eden subayların yüzde 70'i burjuva sınıfından geliyordu. Soylu generallerle albayların oranı yüzde 80'den 52'ye düşmüştü. Junker sınıfı düşüşünü önlemek için asalet unvanları "von" ları burjuvaların tahvilleriyle başgöz etmeye başlamışlardı. İkinci İmparatorlukta, yavaş yavaş "von"lar kadar ekonomik gücün ve servetin temsilcileri olan tahviller de önem ve saygı kazanır olmuştu. Burjuvalar da Junkerler gibi avantajlı yaşamlarını sürdürmek ve garanti altına almak için saray ve Kayzer yanlısıydılar. Ne var ki, siyasi konularda, muhafazakârlar, muhalefet grubu olarak, azalmaya yüz tutmuş güçlerini ve çıkarlarını korumak uğruna Devletin çöküşüne göz yumabilecek kadar ödün vermez bir tutum içindeydiler.

Ilımlı fikirlere sahip, makul bir adam olarak Philipp Eulenburg, eaprivi krizinin ortasında Kayzer'e "başbakanın ne tutucu ne liberal, ne aşırı yenilikçi ne ilerici,ne dindar ne de ateist"bir kişi olması gerektiğini söylemişti. Böyle bir adam bulmak çok zor, hatta olanaksızdı. Eulenburg ayrıca, "kralın partiler üstü" olmasını kralın ortadaki partilere dayanması şeklinde yorumlamıştı. Bu da son derece akıllı bir yorumdu. Ne var ki ortadaki partiler de kendi aralarında birleşip olumlu bir siyasi güç oluşturmaktan çok uzaktılar.

Berlin sokaklarında muhafız alayının geçişi.

Kültür çölündeki çiçekler

Kültür çölünde açan çiçekler. İkinci İmparatorluğun sanatı Kayzer'in çizdiği sınırlar içinde gelişebiliyordu. Bilime verdiği değerli desteğin ve önemin yanında, Kayzer'in sanat dallarına açılışı yüzeyde kaldı ve Alman kültürünün ve sanatının bir süre yüzeysel ve sevimsiz olmasına yol açtı. Yine de bu kültür çölünde birkaç çiçek açabilme olanağı bulmuştur. Gerhardt Haupmann ve Hermann Sudermann gibi oyun yazarları, Thomas Mann, Rainer Maria Rilke, Stefan George gibi yazarlar, sanat dünyasına Kayzer'in arkası dönükken sızıverdiler. (altta) Kayzer ve karısı bir sergide. (ortada) Kayzer'in 'adi bir orkestra şefi' dediği Richard Wagner, Alman müzik dünyasının bir devidir. (sağdakiler) Çağdaş Alman edebiyatının temel taşları olan Hauptmann ve Thomas Mann'ın kitap kapakları.

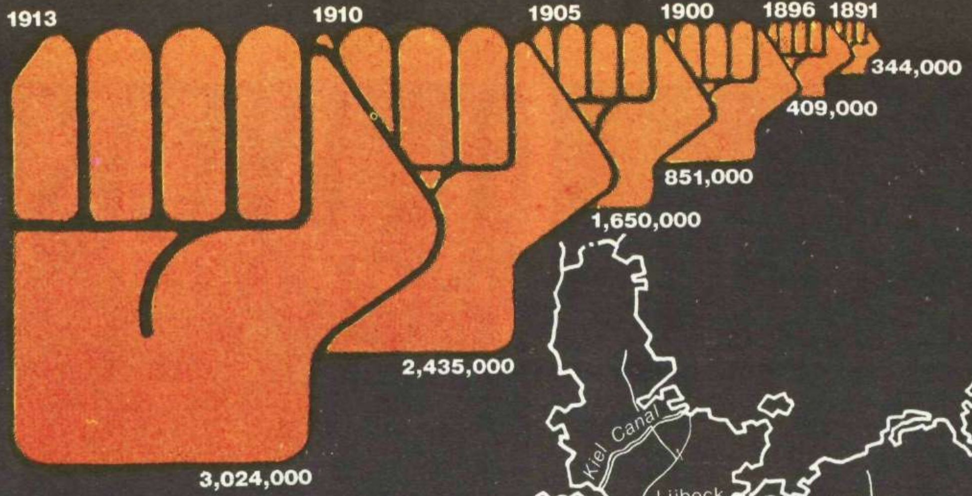

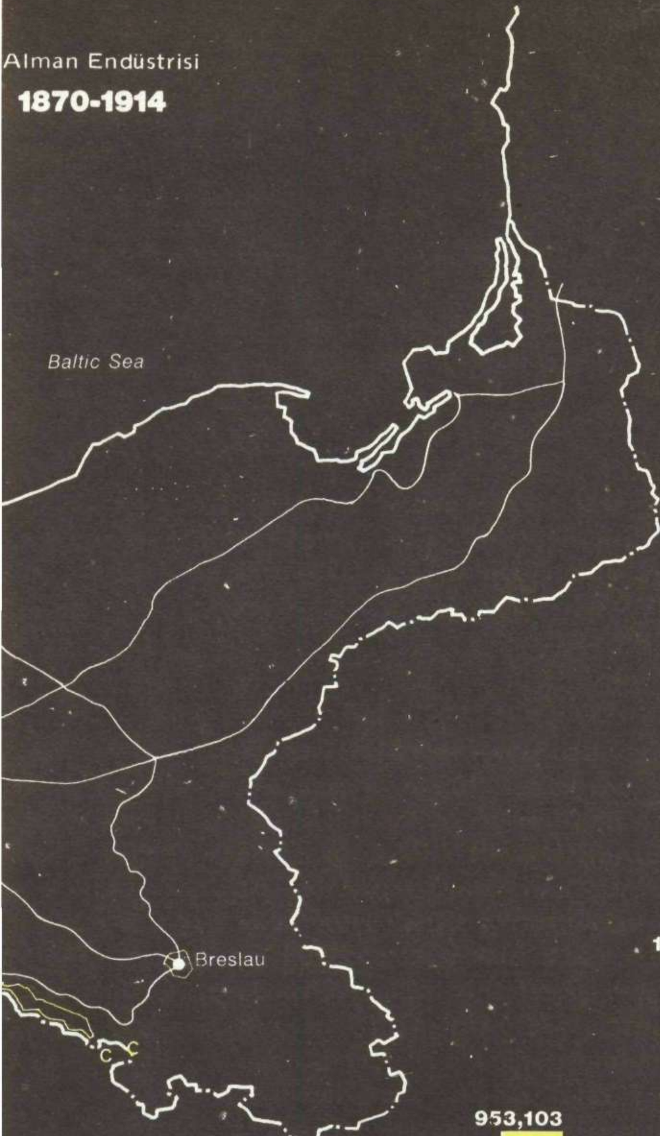

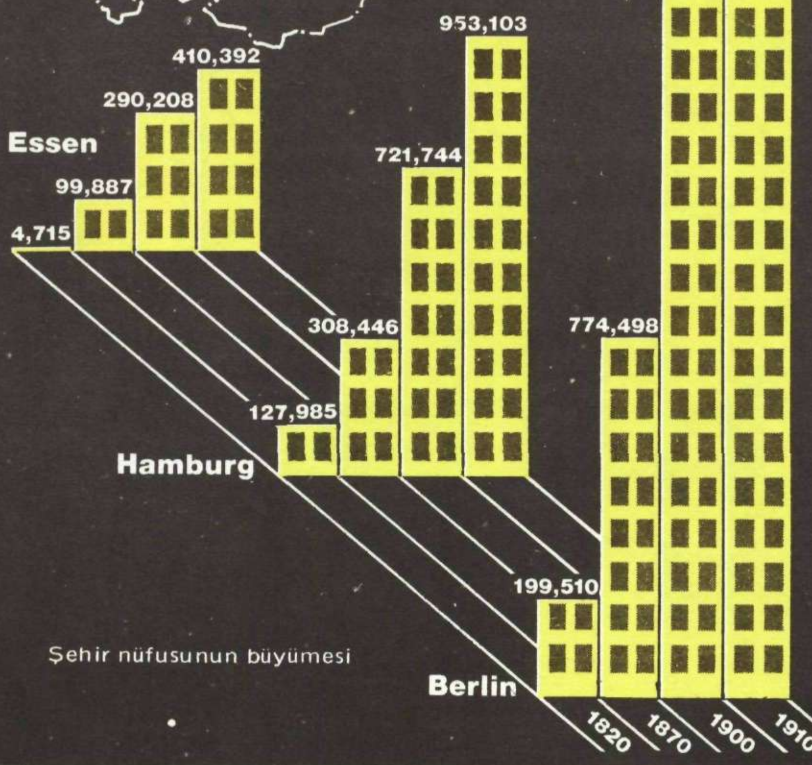
IE·WEBE
HAUPTMANN

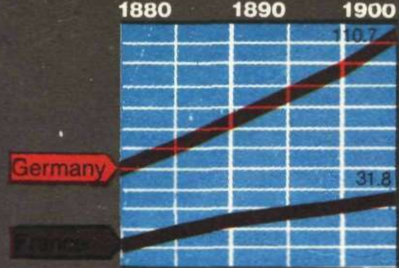

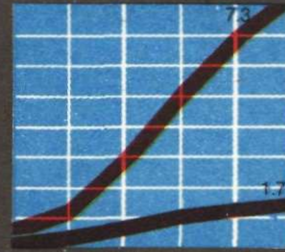
Thomas Mann
Buddenbrooks
Berlin
S. Fischer, Verlag.

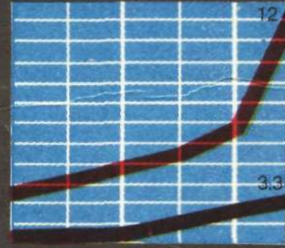

Alman Ticaret birliği üyeliğinin gelişmesi
1913
1910
1905
1900
1896
1891
344,000
409,000
851,000
1,650,000
2,435,000
3,024,000
Kiel Canal
Lübeck
Hamburg
Bremen
North Sea
Ems-Weser Canal
Hanover
Weser-Elbe Canal
Berlin
Rhine River
Dortmund-Ems Canal
Mittelland Canal
Duisburg
Düsseldorf
Dortmund
Essen
Wuppertal
Halle
Leipzig
Dresden
Chemnitz
Cologne
Wiesbaden
Frankfurt
Mannheim
Nürnberg
Saarbrücken
Stuttgart
Rhine River
Munich
Rhine River
Endüstriyel bölgeler
C kömür
L linyit
I yağ
P potas
O
25 50 75 100 MLS
50 100 150 KMS

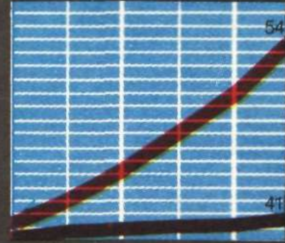

Alman Endüstrisi
1870-1914
Baltic Sea
Breslau

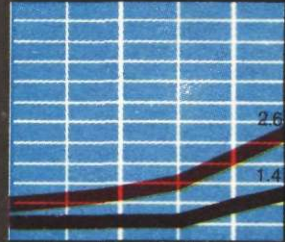

Essen
4,715
99,887
290,208
410,392
Hamburg
127,985
308,446
721,744
953,103
Berlin
199,510
774,498
1,888,313
2,071,907
1820
1870
1900
1910
Şehir nüfusunun büyümesi

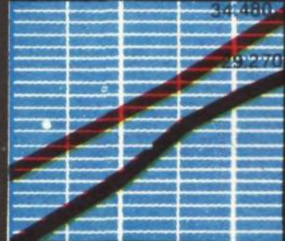

Ekonomik büyümenin oranı
1880
1890
1900
110.7
Germany
31.8
France
kömür million tons

7.3
1.7
çelik million tons

12
3.3
Hamdemir million tons

54
41
nüfusation millions

2.6
1.4
sevk edilen mallar
net tonnage in millions

34,480
29,270
demiryolu miles

"Basının gücü" Almanya'da 'sarılma' korkusu çok yaygındı. Resim, gazetesini okurken uyuyakalan barışsever Almanya'nın, Avrupa canavarları, Rus ayısı, İngiliz arslanı ve Fransız timsahıyla sarılışını gösteriyor.

BÖLÜM :6

Dış İlişkiler

Bir yönüyle yarı liberal, baskıcı diğer yönüyle de askeri bir kargaşa olan İkinci İmparatorluğun, Avrupa'da ve dünyadaki yeri neydi? Holstein 1894 yılında, Almanya'ya karşı kimsenin kötü hisler beslemediğini yazarken, düşmanlar tarafından sarılı olmanın kompleks ve korkularını yaşayan Almanların psikolojik durumlarını gözönünde tutmamıştı. Örneğin İngiliz Kraliyet Donanmasının, kendinden güçsüz olan Alman donanmasını yenmesinden Almanya'yla aralarında doğal bir sınır bulunmayan heybetli Rusya'nın da, Japonlara yenilgisinden sonra, Avrupa'nın en büyük gücü olmak hevesiyle, batıya yöneleceğinden korkuluyordu. On sene kadar önce, Üçüncü Fransız Cumhuriyeti ve Çarlık Rusyası bir anlaşma imzalamışlardı. Kayzer'in yedinci saltanat yılında Kronstadt'da Fransız Cumhurbaşkanını karşılarken dünya gözlerini devrim marşı Marseillaise'i dinleyen Çar II. Nikola'ya çevirmişti. Almanya Kayzer'in tahta geçmesinden sonra, Bismarck'ın, Rusya'yla yapmış olduğu gizli anlaşmayı yenilememişti. Bismarck bu anlaşmayla Balkanlar'da çıkarları olan Rusya ve Avusturya arasında bir savaş olursa Almanya'yı koruyabileceğini sanıyordu. Böyle bir savaş olasılığı ise, Avusturya'yı Alman değil Balkan gücü olarak ilân edip, Bosna'yı Avusturya'nın gerçek anlamda yönetimi altına sokarak, bizzat kendi hazırlamıştı. Holstein, Wilhelmstrasse'deki arka odasında, Bismarck'a karşı çıkan bir tutumla,"Rusya'dan uzak dur'' propagandasını yazmakla meşguldu. Fransa'ya karşı ise görüşleri Bismarck'la aynı doğrultuda idi.Bu cumhuriyeti yalnız ve kendine muhtaç bir halde görmek istiyordu. Almanya ve Fransa, Fas konusunda iki kez, bir defa 1905'de Holstein daha görevdeyken, bir de 1911'de onun ölümünden sonra, çatıştılar. Almanya'nın geç erişilmiş emperyalizmi başbakan von Bülow'un meşhur bir deme-

cinde "Almanya hiç kimseyi gölgeye itmek istemiyor, ama güneşdeki yerini almaya kararlıdır" sözleriyle tanımlandı. Kayzer, sömürge sorunlarının Almanya'nın son cevabı alınmadan çözümlenmesini istemiyordu. Aksi halde bunu kendine bir hakaret olarak kabul eder ve silahlı bir çatışma kaçılmaz olurdu.

Dostluklar içinde kendi kişiliğinin önemine inanmaktaydı. Hele Kuzeni "Nicky" ile bir buluşsun, tüm Alman–Rus gerilimleri sabaha karşı son bulan bir rüya gibi dağılacaktı. Ayrıca, yıllarca Fransa'ya resmi bir ziyaret yapmanın özlemini çekmişti.

Çar II. Nikola Kayzer'den on yaş daha genç, oldukça budala, basit fakat inatçı ve mutlak hakimiyetine sonuna kadar inanan bir kraldı. Babası III. Aleksandr'ın Alman düşmanı etkisiyle yetiştirilmiş ve kraliçe Viktorya'nın torunu Hesse-Darmstadt prensesiyle evlendirilmişti. Her ikisi de, St. Peterburg sarayının yarı barbar ihtişamından ve Rus soylularının kaba ve gösterişli yaşantısından uzak sakin bir aile hayatı sürdürmeyi, yeğliyorlardı. Çar daha az akıllı ve daha kötü bir hatip olarak, Wilhelm'in etkisinde kalmıştı. Kayzer, kendinden 10 yaş genç meslektaşına kutsal görevleri mutlak hakimiyet üstüne konferanslar çekiyor, tereddütlerini yenmesi için elinden geleni yapıyordu. O kadar ki Atlantik Amirali "Willie"den Pasifik Amirali "Nicky' yeçık selâm yollamaya,Rusların büyük Çar'ını mahcup düşürmeye kadar vardırmıştı işi.

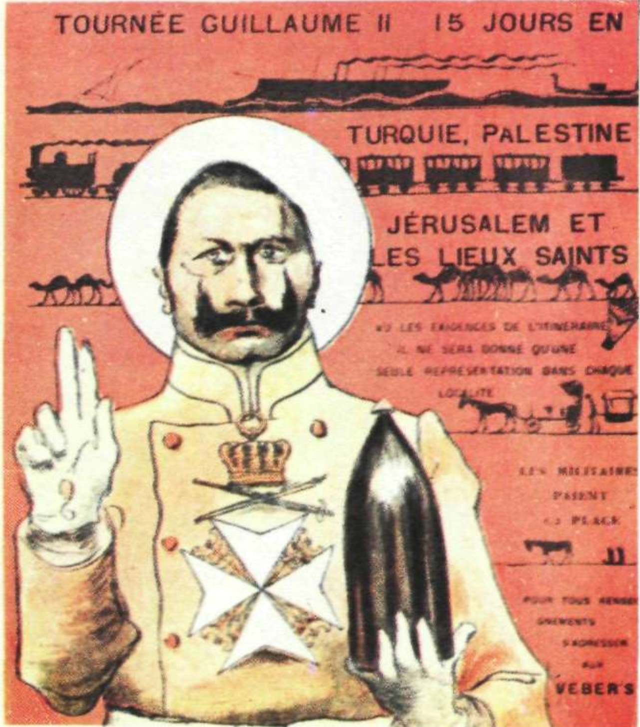
24 Temmuz 1905'de, Rusya'nın Japonya'ya karşı feci yenilgisinden hemen sonra, kentler ve kasabalar işçi grevleriyle kaynaşırken ve köylüler huzursuzlukla kıpırdanırken Çar ve Kayzer, Baltık'ta küçük bir ada olan Björkö'de buluştular. Wilhelm, pek kararlı sayılmayan Nikola'yı her iki ülke arasında ebedi bir dostluk paktı imzalamaya razı etti. Fakat her iki kral da başkentlerine döndüklerinde, hükümet danışmanlarını şaşkınlık ve öfke içinde buldular. Mavi kâğıtlara yazılan Björkö anlaşması hiç bir zaman gerçekleşmediyse de 1913'e kadar iki kral mektuplaşmaya ve halkın gözünde tantanalı saltanatlarının dostluğunu sürdürmeğe devam ettiler.

Le Rire

Ce numéro est interdit en Allemag

1905'de Tanca sokaklarında istenmeyen misafir.(sağ üstte) Avrupa'da her sazı çalmak isteyen Kayzer'le alay eden resim. (sağ altta) Kayzer'in Yakın Doğu'ya yapığı geziyle eğlenen bir Fransız karikatürü.

Alman İmparatorluğu'nun sosyal durumu

İmparatorluk Almanya'sının toplumsal görünümü. İkinci imparatorluğun dış görünüşü güçlü bir Alman milliyetçiliğinin resmini çiziyordu. Oysa, içerdeki siyasi birlik yok denecek kadar azdı. Seçim sırasında halkın katılımı tam olmakla beraber genel olarak halkın hükümetle olan tüm ilişkileri kesikti. Bir burjuva, baskı altındaki toplumdan hiç rahatsızlık duymadan yaşayabiliyordu. Disiplin ise askerlikte öğrenilen bir şeydi ve Almanya'nın sosyal tonu da ordu tarafından idare ediliyordu. (altta) üniformalı bir devlet memuru nehir bekçisi (sol üstte) sevil hayatın askerlikten etkilenisini gösteren bir karikatür. (sağ üstte) Düello yapan öğrenciler. (sağ altta) Toplumun ileri gelen vatandaşları.

Tutucu toplumun kalesi İmparatorluk Sarayı.

"AVRUPAYI KEMİREN
HUZURSUZLUK"

Fransa'ya resmi bir ziyaret yapma umutları, Fransa ve Almanya'nın Fas'ta süregelen çatışmalarıyla gölgelendi ve ulusları hissettirmeden kemiren bu illetten, Avrupa'nın politik güçleri 1911'e kadar kurtulamadı.

1904 yılının nisan ayında, dünya kamuoyuna, İngiltere adına Lord Lansdowne'ün Fransa adına ise Theophile Delcasse'nin,"Ente Cardiale" diye bilinen bir anlaşma imzaladıkları bildirildi. Böylece Fransa Mısır üstendeki haklarından vazgeçerek, karşılığında, karmakarışık bir durumda olan Fas'ın kontrol ve idaresini üstüne alacaktı. Fransa, ayrıca sultanı ilerki yılları da kapsayacak ticari ve idari üstünlük sağlamak amacıyla, büyük ölçüde bir baskı altına sokmuştu. Bu ikinci şık Almanya açısından tiksindirici bir nitelikteydi, çünkü Fransızların sömürgeci tutumu ve yüksek gümrük vergileri onlar için ticari tekel ve rakipsiz bir yarış demekti. Beğenmediği Anglo–Fransız dostluğuna bir darbe indirmek amacıyla, Bülow, 9 yıllık başbakanlık görevinin en korkunç hatasını işledi. Son derece isteksiz ve gönülsüz olan Kayzer'i yakında yapacağı Akdeniz seyahatinde Tanca'ya uğramaya kandırdı. Pan–Germen gazetesi de beraber olmak üzere tüm Alman basını Avrupa'nın en güçlü Efendisinin, Fransızlara ve İngilizlere gereken dersi vermesi ve Alman prestijinin dünyadaki yerini korumasını temin için geniş bir kampanyaya giriştiler. Wilhelm büyük bir baskı altında kalmıştı. Yine de yolculuğun başlamasından iki gün önce bu gereksiz gösteriden vazgeçmesi için Bülow'a bir telgraf yolladı.

"Gazetelerden, Fas'ta yaşayan Almanlar'la Fas'lıların benim gezimden büyük ölçüde yararlanıp,Fransızlarla İngilizleri birbirine düşürmeğe yeltendiklerini sezmekteyim. Tanca'ya gerekli telgrafların yollanmasını ve benim bir turist olarak gezmekte olduğumdan, oraya uğradığımda hiç bir karşılama ve gösteri istemediğimin bildirilmesini. . ."

Fakat danışman ve başbakanının ısrarları üzerine oraya uğramadan da edemedi. Böylece İkinci İmparatorluğun hükümet mekanizmasının bozukluğu ve Kayzer'in şiddetli muhalefete karşı dayanıksızlığı bir kere

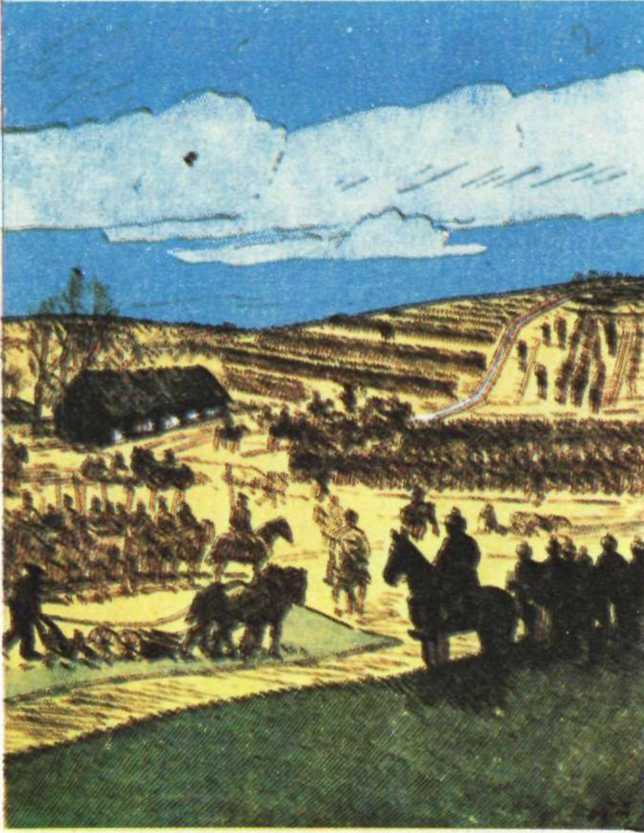

Almanya'nın "Güneş'teki Yerini" arayan taburlar. Boxer ayaklanmasını bastıran ordu Çin seddinde.(solda) (sağ üstte) Yerlilerden kaçan bir asker "Benim hayalimdeki Afrika bambaşkaydı" diyor. (sağ altta) 'intikam' Kayzer tarafından nişan takılan bir Somali şefi, karşılık olarak iki Alman prensinin burnuna altın halka taktıktan sonra.

(Sağ üstte) Bavarya Prensine askerliğin incelikleri anlatılıyor. (sağ altta) Ürün mü Ordu mu? Alman çiftçisi araziye ihtiyacı olan orduya yer açıyor (Sağda) Barış zamanı, manevraları idare eden Kayzer.

daha kanıtlanmış oluyordu. Yine de, son derece makul ve ılımlı konuşmalar yaparak Tanca melodramını daha fazla dalgalandırmaktan kaçınmayı başarabildi.

31 Mart 1905'de, Sultan vekiline verdiği demeçte "Sultanın özgür ve bağımsız bir ülkenin lideri olduğunu, dış baskılara boyun eğmemesinde her zaman onu desteklemeye hazır olduğunu" söyledi.

Tanca olaylarının en kötü sonucu iki yüzyıldan beri süregelmekte olan İngiliz ve Fransızların arasındaki İmparatorluk donanması ve sömürgecilik yarışının Entente Cordiale ile tüm Avrupa'ya sıçraması oldu. Lansdowne İngiliz kamuoyu ve basınının aksine Entente Cordiale'de hiç bir Alman düşmanlığı eğilimi görmemekteydi. Üçüncü Fransız Cumhuriyetinin, Sedan'dan sonra en devrimci ve cesaretli devlet adamı olarak yetiştirdiği Delcasse ise, İngiltere'yle bir anlaşmaya girmenin, III. Napolyon'un Sedan'daki yenilgisinden sonra ülkesinin üstüne çöken Alman vasiliğinden bir kurtuluş olacağı inancındaydı.

Fakat Delcasse İngiltere'deki kamuoyundan kendi hükümeti içinde ve Palais Bourbon'un çoğunlukta olan milletvekillerinden daha fazla anlayış görüyordu. İngiltere'deki tutucular da, bu anlaşmanın tadına varamamışlar ve Landsowne ile Başbakan Balfour kadar, Kayzer'in Sultan'ın topraklarını ziyaretinden hoşlanmamışlardı. Sonuç olarak, Delcasse Dışişleri bakanlığından ayrılmaya zorlandı ve yerini, Almanya ile barışçı ilişkiler kurmaya yönelik Pierre Rouvier'e bıraktı. 1906'nın başlarında İspanyanın Elcezire kentinde toplanan uluslararası bir konferansta Bülow, hâlâ İngiliz–Fransız "entente"ını zayıflatma amacını güdüyordu. Fakat sonunda, güçlü bir muhalefetin ve Almanya'nın müttefiki olan İtalya'nın da baskısıyla, büyük hayallerinden tepetaklak edildi. Bülow'un Fas siyaseti tam bir fiyasko olmuş, cezasını ise Kayzer ödemek zorunda kalmıştı. İlk Fas krizi, Holstein'in Wilhelmstrasse'deki görevinden istifası ve Bismarkçı bir görüş olan, Fransa'yı Avrupa devletleri anlaşmasının dışında tutma çabasının da kendisiyle beraber emekliye sevk edilmesiyle sona erdi.

Bülow'un bu sakat ve gereksiz çabası ile Kayzer Avrupa'nın müstemleke yarışının arkasına itilince, milliyetçilik taslamaya hazırlanan ülkeler, kavgacı seslerini daha yüksek tonda duyurmağa başladılar. İngiliz–Alman ~~ilişkileride~~, her iki ülkenin Boer–Savaşından beri unutmuş oldukları yeni baskıların ve duygusal ilhamların etkisi altında kaldı.

Kırk yılın birinde aynı yöne giden Kayzer ve İngiltere Kralı VII. Edward Wilhelm amcasından sürekli kuşkulanırdı.

AİLE REKABETİ

İngiliz–Alman ilişkileri, Wilhelm'in tahta çıkmasından sonra, Kayzer'in öbür politik tutumları gibi inişler ve çıkışlar gösterdi. Wilhelm ile büyük amcası İngiliz kralı Edward VII.'ın özel ilişkileri bile, Kayzer'in "dış ilişkileri de, her iki ülkenin Boer–Savaşından beri unutmuş oldukları yeni baskıların ve duygusal ilhamların etkisi altında kaldı.

(Kayzer'in Dış baskılardan kastettiği İngiliz politikacıları idi.)

Kayzer Almanya'nın kendi çıkarları için alacağı kararlarda bile Londra'dan izin alan bir İngiliz uydusu haline gelmesinden korkuyordu. Bu yersiz kuşkuyu Kayzer'in elem ve acı anılarla dolu çocukluk ve delikanlılık günlerinin ışığında değerlendirmek gerekir. Politik bir güce sahip olmayan sempatik Edward Amca, Kayzer'in gözünde, Almanya'nın hareket özgürlüğünü boğmaya kararlı maddeci bir canavar kişiliğine bürünmüştü. Wilhelm'in amcası için yarattığı bu saldırgan süper-diplomat fantazisi üstünde durulması gereken bir nokta değildir. Zira 1901'de kral olan VII Edward da İngiliz-Alman ilişkilerinde Kayzer kadar tutarsız davrandı, ne var ki Edward'ın her gün değişen siyasetinin kendi ülkesindeki hükümet ve devlet adamları üzerinde hiç bir etkisi olmuyordu. Oysa Kayzer kâğıt üstünde daha fazla yetkiye ve etrafını çeviren dalkavukları kendi görüşlerine inandırma yeteneğine sahipti. Ayrıca sarayın önemli kişileri de İngiltere'yi ve Kral Edward'ı bir düşman gibi kollamaya başladılar. Edward'ın sözde entrikalarını kendi gaflarını örtmek için kullanan Başbakan Bülow da bu saray kuklalarından biridir.

Kayzer'in 3 Ocak 1895'de Transvaal başkanı Kruger'e yolladığı telgrafla başlatılan ilk büyük İngiliz Alman çatışmasına işte böyle bir ortamda gidildi. Telgraf Boer Bölgesine alçakça yapılan Jameson yağmasıyla ilgiliydi. Almanya'nın Güney Afrika'daki ekonomik çıkarları oldukça önemliydi ve Boer Cumhuriyetini İngilizlerin mi yoksa Almanların mı gözeteceği sorunu, Berlin ve Londra'da büyük ölçüde kızgınlığa yol açmıştı. Kayzer'in aslında kışkırtıcı bir ton taşımayan ve tebrik anlamında olan telgrafıyla bir anda ateş bacayı sardı ve Milliyetçi Almanlar, seslerinin son perdesiyle, büyük Britanya'nın yenilgiye uğradığını, Milliyetçi İngilizler de Kraliçe Viktorya'nın torununun İngiliz düşmanlarını destek-

lediğini haykırmaya başladılar. Emperyalizmin rakip aile güçleri Avrupa ülkelerinin ilişkilerini büsbütün zehirledi ve bu haykırma yarışı yüzyılın sonunda Boer savaşı başlayana kadar sürdü gitti. Almanya'da İngiltere en nefret edilen ülke ilân edildi. İngiltere'de ise, yeni dönen çağın ilk yıllarında Britanya'nın sömürge İmparatorluğu'na burnunu sokan bir sevimsiz yabancı olarak Almanya, Fransa'dan sonra ikinci yeri alıyordu.

Fakat Boer savaşı başladıktan ve İngiltere ilk çekilimlerini yaptıktan sonra, Kayzer birdenbire İngiliz yanlışı kesildi. Avrupa başkentlerine yardım toplamak için ziyaretlerde bulunan Kruger'i kabul etmeyi reddederek, Güney Afrika'daki başkomutan Lord Roberts'i kara kartal nişanlıyla ödüllendirdi. Alman halkı bu işten hiç hoşlanmadıysa da, Kraliçe Viktorya ve Edward amca son derece duygulanarak, Wilhelm'e şükran telgrafları yolladılar. 1901'in Ocak ayında ölüm döşeğinde son günlerini geçiren Kraliçe Viktorya'nın yanına, Almanlar tarafından aşırı eleştirileri göze alarak, koşan Wilhelm kraliçeyi son nefesini verirken kollarında tutuyordu. Sonradan Kraliçeyi"öyle küçük ve hafifti ki" diye tarif eden imparator torun, bu duygusal sahneyi hiç bir zaman unutamadı. Kayzer İngiltere'de on beş günü aşkın bir süre kaldı ve annesinin ana vatanının kamuoyunu bir gecede kendine çevirmeyi başardı.

İngiltere ziyareti sırasında Wilhelm, Lord Lansdowne'a "Alman anayasası, dış siyaseti bana bıraktığı için, güçlerin terazisi bendedir," demisti. Aynı dönemde, bir uğursuz lafı daha meşhur oldu. İngiltere'nin Güney Afrika'daki problemli günlerini yeterince değerlendirmediğini eleştiren bir Alman yorumcuya, "büyük bir donanmayı kışkırtmak için aynı ölçüde deniz kuvvetlerine sahip olmak gerekir. Bugün tarafsızlıktan öte bir adım atamam.Hele bir 20 yıl geçsin donanmamız gereken güce erişsin o zaman elbette başka bir dille konuşacağım" diyordu. İngiltere ve Almanya arasında başlatılan bu donanma yarışı, en çetin dönemi 1906'da Drednotların kullanılmasına rastlamak üzere, hem İngiliz–Alman hem de tüm uluslararası ilişkiler için bir baş belâsı oldu. Alman donanmasının becerikli ve cesur kurucusu Tirpitz açık denizlerde Drednotların piyasaya çıkmasıyla, İngiliz savaş gemilerinin üstesinden geleceğini sandı.Bu yüzden de, donanma yarışında birinci olmak ve Britanya'nın elinde tuttuğu dünya denizyollarını ele geçirmek amacıyla, tüm Alman politika alanına ve parlamenterlerine anavatan için Drednot inşa ettirme yolunda baskı yapmaya başladı. Britanya adaları için, deniz üstünlüğü bir ölüm kalım mese-

11/VIII

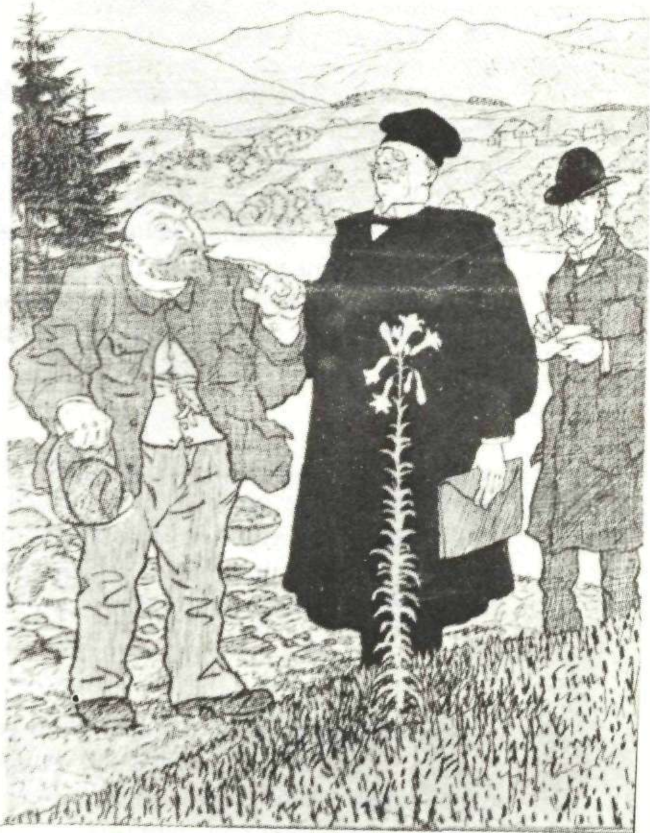
d'Allemagne, afin d'assurer le maintien de la paix
ité d'Alliance défensif.

Article IV.

L'Empereur de toutes les Russies, après l'entrée en vi
de ce traité, fera les démarches nécessaires pour init
la France à cet accord et l'engager à s'y associer c
alliée.

Wilhelm I.R.
von Tschirschky und Bögendorff

Nicolas
A Birileff

Diplomatik randevu (sağda) Kayzer ve Çar, Moltke savaş gemisinde Björkö Sound'da buluştular (sağ üstte) Anlaşma ve imzalar (sağ altta) Eulenburg olayına ait bir karikatür. "İşte Prens bana aşkını ilk defa burada ilân etti."

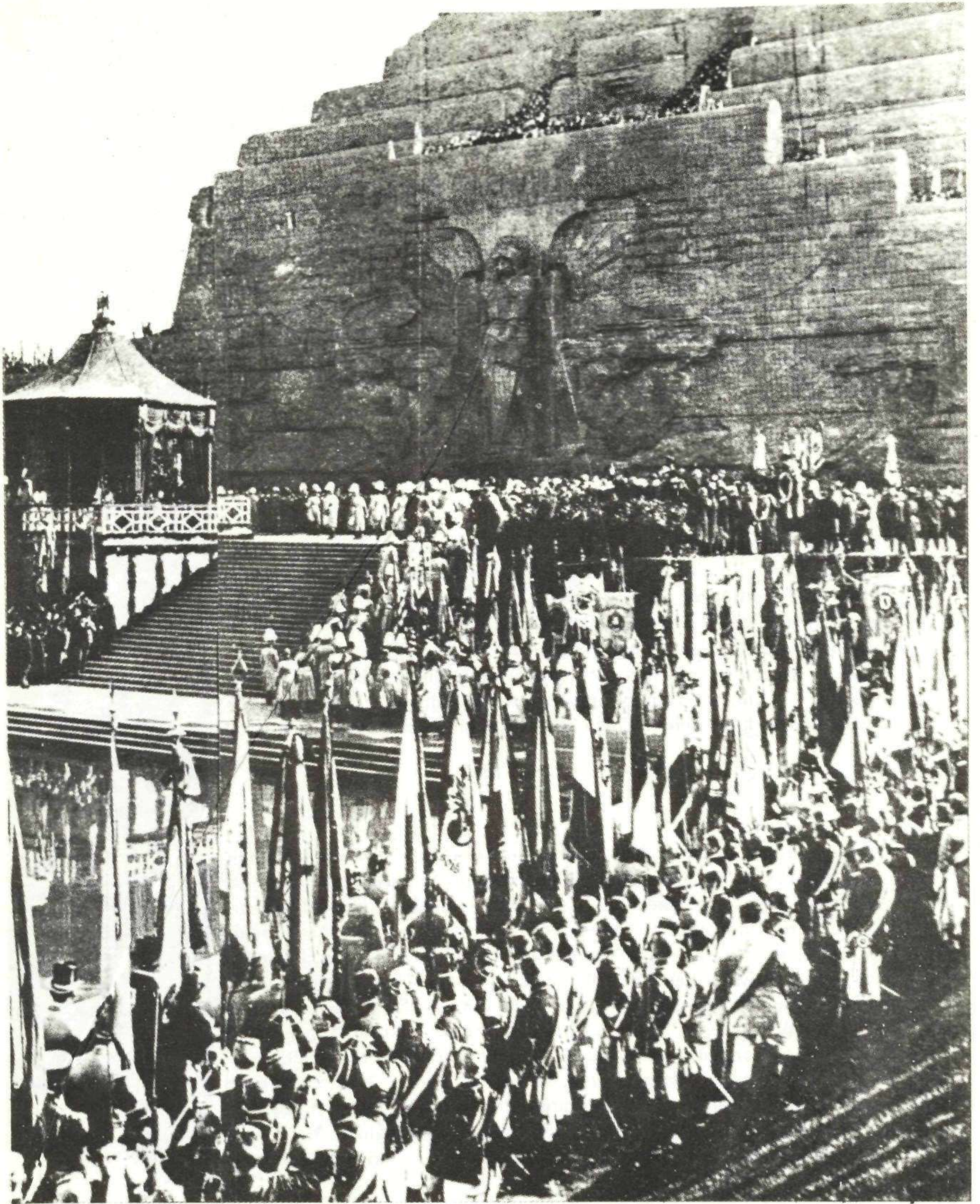
lesiydi. İngilizler Almanya'nın giderek artan meydan okumasını, özgürlüklerine, ekonomik ve ticari varlıklarına yapılan açık bir tehdit saydılar. Winston Churchil 1912'de, "Kraliyet donanması bir ihtiyaçtır, Alman donanması ise bir lükstür"diye konuştu.

İşte bu olaylar, Kruger'e çekilen telgraftan başlayıp, Tunca ziyaretiyle gelişerek, İngilizlerin Almanlar üzerine kuşkularını, hükümet düzeyinde bile doğrulamağa başladı. Tunca ziyaretinden sonra, Amiral Fisher o anda bile Delcasse'nin tam bir anlaşma yapma tekliflerini geri çeviren Lansdown'e yazdığı mektupta, "Bütün arzum Paris'e, İngiliz ve Fransız donanmasını bir tuttuğunuzu belirten bir telgraf yollamanız" diyordu. "Alman donanmasını, Kiel Kanalını ve Schleswig–Holstein'i on beş gün içinde hallederiz." Günlük basında bu tür görüşler çok yer tutuyordu ve sonuç olarak Alman şovenistleri, Donanma Birliği savaşçıları ve Pan Germenler cephane stoklamaya giriştiler. Ayrıca İngiltere'de Almanya'yı geleceğin bir belâsı gibi gören kişiler, dışişleri bakanlığında ve deniz kuvvetlerinde önemli görevlere gelmeğe başlamışlardı.

1905'de Sir Thomas Sanderson, Dışişlerinden ayrıldı. Sir Thomas,duygularına hakim olmayı bilen, objektif görüşe sahip bir önceki kuşağın diplomasi ekolünün son elemanlarındandı. Son siyasi yorumlarının birinde, Almanya'nın yeni güçlenmeye başlayan ve Rusya ile Fransa gibi iki güçlü müttefikin arasında kendini huzursuz hisseden bir genç devlet olarak sabırsızlığını ve tedirgin halini normal karşıladığını yazıyordu. Sömürge istemekle çıkarttığı gürültünün zamanla azalmasını ve daha az saldırgan hale gelmesini İngiltere'nin de şüpheli ve kıskanç tutumunu değiştirmesini ümit ediyordu.

Tanca olayından savaşa kadar geçen zaman içinde, Kayzer ve devleti, kendi ülkelerinde bir sürü sinir bozucu durumla karşı karşıya kaldılar. 1907 yılında, Maximilian Harden, şimdi Prens olan ve Kayzer'le yakın dostluğu devam eden Philipp Eulenburg hakkında, Die Zukunft da yazdığı yazılarla soruşturma açılmasına sebeb oldu.

Bu ünlü şahsiyetin ayrıntılara giren soruşturması sırasında, birkaç aile bireyi ve Kayzer'in yakın dostları da beraber yıprandı. Harden, bu davranışına sebeb olarak, Eulenburg ' in homoseksüel değil de, saray da meydana getirdikleri bu tapınma derecesinde bağlılık sonucu, kendini ve

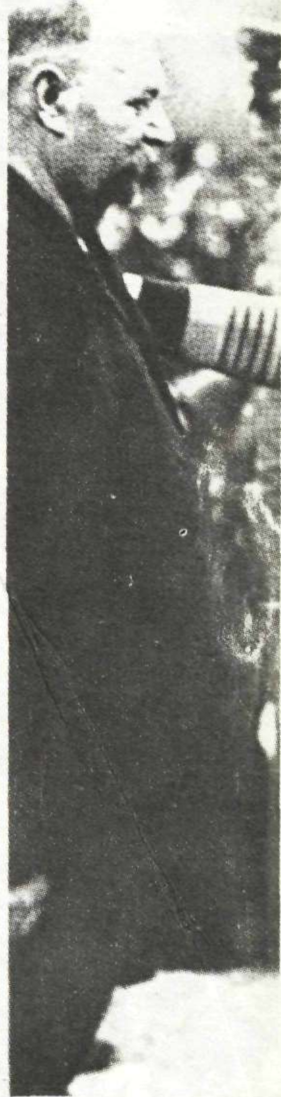

1913'de coşkun ulusal duygular I. Napolyon'a karşı Leipzig'de kazanılan zaferi ölümsüzleştiren anıtın açılış töreni.

grubunu Kayzer'e ulusun arasına sokmasını ve hükümet mekanizmasıyla, ulusal çıkarları zedelemiş olmasını ileri sürdü. Harden ve Holstein, zavallı Eulenburg'u, Kayzer'le çevresine sövmek için bir bahane olarak kullandılar. Kayzer yirmi yıllık dostunu bir anda gözden çıkartmakta sakınca görmedi. Eulenburg yasal cezalardan, ağır hasta düşerek kurtulmuş oldu ve sosyal hayattan elini eteğini çekerek, karısıyla başbaşa sonunu beklemeğe koyuldu. Şahadetleri elimizde olmayan doktorlarının dışında, Philipp Eulenburg, tüm Almanya'da Kayzer'i en yakından tanıyan, sinir bozukluklarını, asabi bunalımlarını, karakterinin değişik esintiler gösteren rüzgârını bilen ve kaçma olanağı kalmayan zor kararlarla karşılaştığında beyir. rahatsızlıkları göstererek çaresizliğin içine yuvarlandığına tanık olmuş tek adamdı.

HATALARIN EN BÜYÜĞÜ

Kayzer ,saltanatının en kötü bunalımını, Eulenburg olayından bir yıl sonra 28 Ekim 1908'de yaşadı. Highcliffe Castle'da ev sahipliğini yapan bir İngilizle yaptığı roportaj The Daily Telegraph gazetesinde basıldı. Konuşmasında, İngiliz Kayzer ilişkilerinden söz ediyor ve Boer savaşından, Guildhall'da verdiği son demeçe kadar, annesinin ana vatanına her zaman destek ve yardım eli uzatmış bir İngiliz dostu olduğunu bildiriyordu. Bu röportaj, Alman kamuoyunda hoş karşılanmamıştı. Fakat Kayzer de yavaş yavaş kasıtlı bir şekilde yanlış anlaşılmaya dayanamaz oluyordu

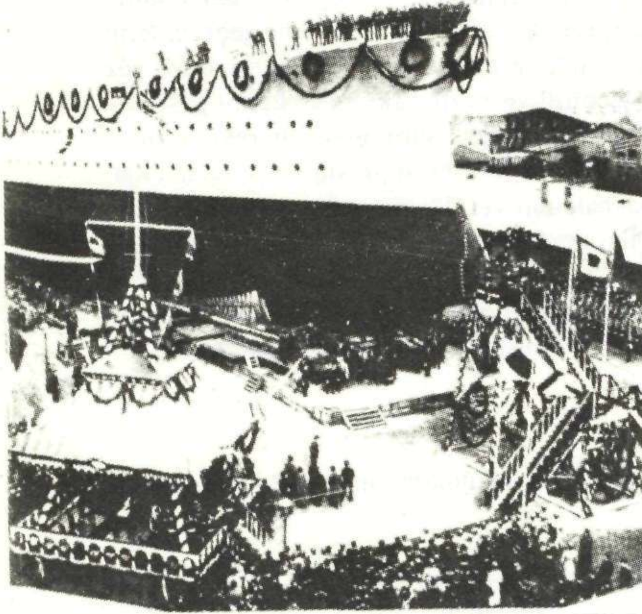
Bu olayın en acı tarafı, Kayzer'in kendi açısından büyük bir içtenlikle hareket etmesi ve bu röportajın yayınlanmasından, uluslararası bir diplomatik başarı payı beklemesiydi. Sonuç olarak, İngiliz yanlısı duygularını ve eylemlerin itiraf etmesi, Almanya'da siyasi bir skandala yol açtı. İngiltere'deyse, yarı övünme, yarı dostluk eli uzatan bu konuşma, beklediği şükran ve iyi niyetle karşılanmadı. 1908'in 10 ve 11 kasım günleri, mecliste bu konudaki açık tartışma sırasında Tutucular, Sosyal Demokratları da bastırarak Kayzer'i "halkından kopmuş" ve kendilerinden "yoğun bir İngiliz sesi tarafından iyice ayrılmış" olmakla suçladılar ve şiddetle eleştirdiler. Başbakan von Bülow, Kayzerin usulü gereğince, basılmadan evvel kendine yolladığı röportajı izinli olduğundan okumadığını itiraf etti. Meclisteki tartışmada ise, daha ılımlı bir dil kullanmasına rağmen, Majestesini tutucularla öteki kurtların önüne atıyordu. Büyük bir ikiyüzlülükle hare-

ket eden Bülow, meclise Kayzer'e bir ultimatom vereceğini ve daha olumlu bir anayasal tutum takınmazsa ne kendinin ne de yerine geçeceklerin bu görevi taşıyamayacaklarını açıklayacağını bildirdi. Kayzer önce söz verdi, sonra bir sinir bunalımı geçirdi ve tahtı terk etme eğilimi gösterdi. Sonunda toparlandı ve röportajı okumayarak sorumsuzca hareket etmekle suçladığı Bülow'u görevinden azletti. Kayzer'in prestijine ve tacına karşı sorumsuzca davranan bir başbakanın verdiği derin zararın etkileri devam ediyordu. Modern sosyolojinin kurucusu ve İkinci İmparatorluğun amansız eleştiricisi Max Weber, Almanya'nın böyle bir adamın rejimine göz yumduğu için, bütün dünyada küçük düştüğünü söylüyordu. "Kayzer gibi bir adamın idaresini kabul ettiğimiz, hatta onu haklı gösterdiğimiz için afaroz edilmekteyiz."

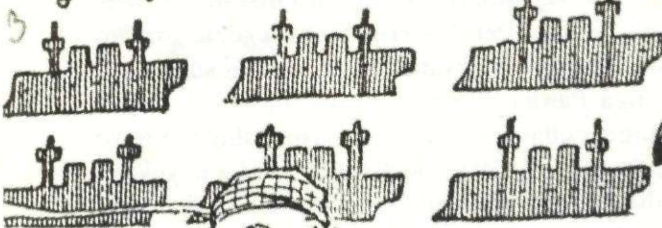
Bir başka eleştirmen ise :
"Dünyadaki en iyi örgüte ve en kötü hükümete sahip ülke biziz" diyordu.

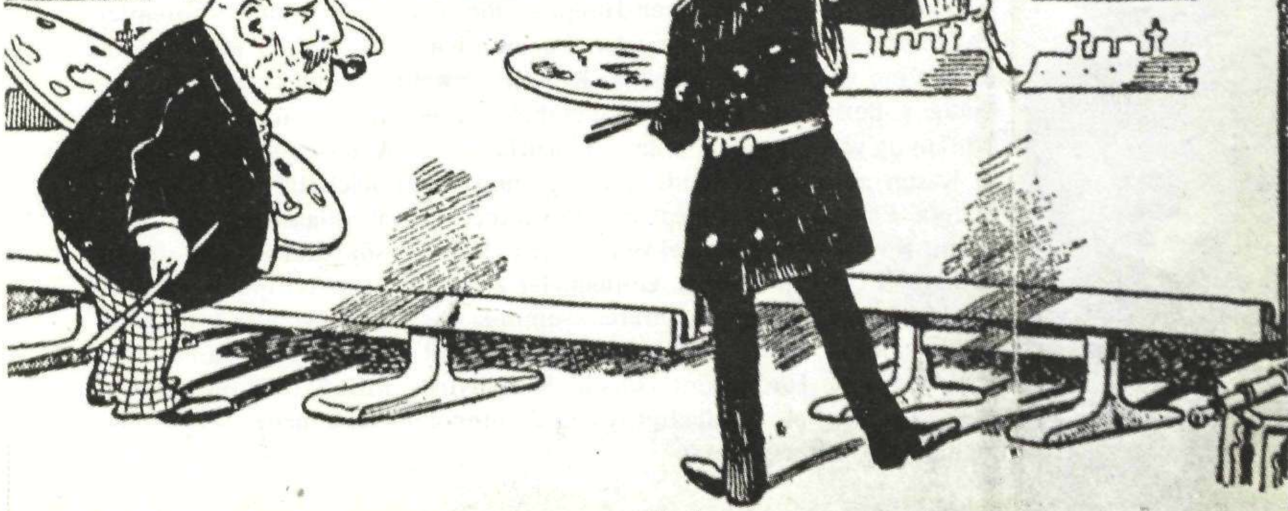
Bülow'u başbakan Theobald Von Bethmann Hollweg ve dünya savaşı izledi. Bülow'un zamanında, Fransız–Rus ilişkileri iyice sağlamlaştırılmış ve yirmi yıl kadar önce her iki devletin baş düşmanı sayılan İngiltere de bu ittifaka el altından yanaşmaya başlamıştı. Uluslararası ilişkilerde İngiliz–Alman donanma yarışının dışında 1910–1914 arasında gözle görülür bir yakınlık başgösteriyordu. Almanya ve Fransa 1911 'de Fas sorununu çözümlemişler, fakat Almanya Panter adlı zırhlısını Fas ' ın Atlantik sahilindeki Agadir limanına yollayarak yeni bir oyun sahnelemiş ve bu sorun'un ikinci dönemini açmıştı. 1911'de Fransız başkanı yüksek burjuva sınıfından gelen, radikal inançlarıyla ünlü ve Fransa'yı gelir vergisi önerileriyle şaşkına çeviren Joseph Caillaux idi. Alışılmamış yöntemler kullanarak ve genellikle Dışişleri Bakanından habersiz işler görerek, Almanya'nın yeni Dışişleri bakanı Kiderlen Wächter ile bir ortaklık kurdu. Caillaux Berlin'de zamanın en tecrübeli ve değerli diplomatı Jules Cambon'un da yardımıyla bir anlaşma hazırlayabildi. Anlaşma sonunda 1911' in Kasım ayında imzalandı ve Kongo'nun bazı bölgelerini elde eden Almanya, Fas üstündeki taleplerinden vazgeçti. 4 Kasımda imza töreninden sonra, Kayzer "bu çok özel ve ince işin" bitirilmesindeki rolünden dolayı Kiderlen'i candan kutladı. Görüşmeler zaman zaman Avrupalıları telâşa düşürebilecek gerilimler geçirerek, sonunda başarıya ulaşmıştı. İmza günü Jules Cambon, Kiderlen'e "a mon terrible ami" (korkunç dostuma) diye imzaladığı bir fotoğrafını yolladı. Kiderlen bu iltifatı tatlı bir şakayla iade etti. Cambon'a yolladığı resmini "à mon aimable ennemi"(sevgili düşmanıma) diye imzalamıştı.

Bir liman işçisiyle konuşan Kayzer. Wilhelm istediği zaman sevgi ve sempati toplamasını bilen bir kraldı.

(sol üstte) Kayzer bir savaş gemisini denize indirirken (Sağ üstte) Kayzer, İmparatorluk donanmasının kurucusu sayılan Amiral Tirpitz ile bir sohbette. (altta) Filo yarışı üstüne bir Alman yorumu Edward Kayzer'e "Filon bir şaheser fakat çok iddialı; bunu bir karalama çalışması olarak bıraksan fena olmaz" diyor.

Fransa ve Almanya'nın Fas ve Kongo üstünde anlaşmış olmaları, aralarındaki politik gerilimi ve düşmanlığı gideremedi. Panther'in Agadir kıyılarında boy göstermesi, tıpkı Kayzer'in Tanca ziyareti gibi Fransa ve İngiltere'de soğuk duş etkisi yapmış ve diplomatik ödünlerle geçiştirilemeyecek bir durum yaratmıştı. 1914 yılına varan üç yıl içinde Fransa'da özellikle kolej ve üniversite öğrencileri arasında görülmemiş bir ulusal uyanış baş gösterdi. Caillaux başkanlıktan uzaklaştırıldı ve maliye bakanı olarak yeniden göreve atandıysa da Fransa'nın Ren'in öteki kıyısında kalan güçlü komşusuyla barışçı siyaseti tamamen suya düştü. 1913 yılında, Lorrainli Poincaré, ılımlı ve barısçı bir Cumhurbaşkanı olan Falliéres'in yerine getirildi. Yeni başkanın Elysee'deki ilk yılında, Fransız meclisi meşhur (Les trois ans) askerlik için üç yıllık göreve önergesini tartışıyordu. Askerlerden kızgın sözler geliyordu. Fakat aynı zamanda gençler arasında yeni bir heyecan ve düşünce tarzı doğmuştu. Örneğin Condorcet lisesinden şöyle bir mektup gelmişti. "Biz, aşağıda imzası bulunan yarının askerleri Fransa'nın zaferi ve varlığı için, gençliğimizin üç yılını seve seve vermeğe hazırız." Yine de "üç yıllık askeri görev süresi" mecliste büyük kavgalara yol açtı. Kuşağının en yiğit ve samimi bir sosyalisti olan Jean Jaures, silahlanmış bir ulusu, genç proletaryayı üç yıl üniforma içinde tutarak profesyonel askerler yaratmaya yeğliyordu. Fransız genel kurmayı için, 1870 yenilgisne yol açan silahlanmış proleterler en istenmeyen tutumdu, fakat Fransa'nın yeni gelişen savaşçı ruhu, Abel Bonnard'ın 1912 de dediği gibi "Gençliğin, savaşın yırtıcı şiirine kucak açması" sosyalizmin engelini aşarak 7 Ağustos 1913'de, üç yıllık görev süresini tanıyan kanunu çıkarttırdı.

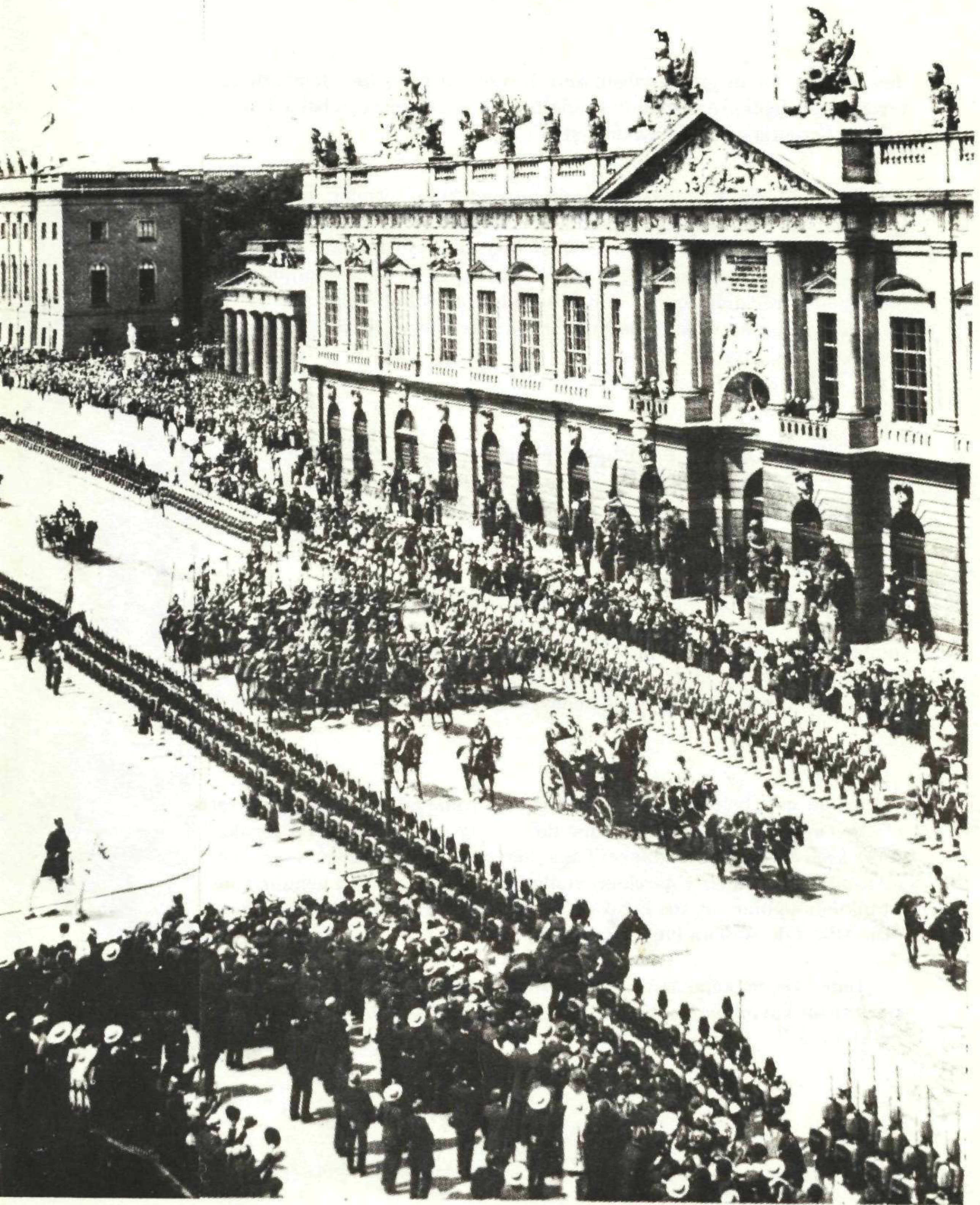
Tanca ve Agadir olayları, Fransızlarla İngilizlerin, Almanların geniş boyunduruğuna karşı, yakınlaşmalarını hızlandırdı. Çarlık Rusya'sı ise İngilizlerin liberal hükümetinin ve Sir Edward Grey'in açık bir ittifak'a yanaşmamalarına karşın, İngiltere ile bir dostluk havası sürdürmekteydi.

YÜZEYDE KALAN YAKINLAŞMALAR

İngiltere ve Almanya arasındaki ilişkiler, 1910'da VII. Edward'ın ölümüyle yüzeyde düzelir gibi oldu.Kral V. Geroge ve Kayzer, Westminster Hall'da birinin babası, ötekisinin de amcasını taşıyan tabutun arkasında yanyana durdular ve bir ara içinden gelen bir jestle Kayzer elini V. George'a uzattı ve ondan sıcak bir karşılık gördü. Aynı yıl, Buckingham sarayının avlusundaki Kraliçe Viktorya anıtının açılış töreni için Kayzer Londra'ya döndü. 1913'deyse, Kral George ve Kraliçe Mary, Kayzer'in kızının düğününde bulunmak üzere Berlin'e gittiler. Wilhelm tek kızını, Hanover'in ortadan kaldırılmış olan kralının varisi Cumberland düküyle evlendiriyordu. Bu ziyaretler Kayzer'in hükümdar ruhunu okşamaktaydı. Düğüne davetli bir başka hükümdar, Çar Nikola ise, canlanmaya başlayan Fransız Cumhuriyeti ile, geri dönülmez bağlarla bağlanmış sayılırdı. Alman başkentinde İngiliz kralı adına bulunan Sir Edward Grey, bu ziyaretin resmi değil, tamamen bir aile ziyareti olduğu kanısını verdirmeğe çalışıyordu.

1913 yılı Kayzer'in tahta çıkışının yirmi beşinci I. Napolyon ile olan özgürlük savaşlarının yüzüncü yıldönümüydü. Bu yüzden o yıl sayısız ulusal kutlamalar, törenler, heykel açılışlarıyla vb. geçti. Benthmann Hollweg ise başbakanlığının dördüncü yılını sürdürüyordu. Mecliste yaptığı tutucu muhalefetini ezici birkaç konuşma ile açtı. Çalışkan bir idareciydi. Fakat ayrılıkçı Prusya ' nın hegemonyasını devirmek için fırsat bek - leyen Devletin arasını bulmakta, kendinden önceki başbakanlardan daha fazla başarı sağlayamadı. 1905'ten beri genel kurmayın başında, 1866 ve 1870 zaferlerinin kumandanının yeğeni genç Von Moltke bulunuyordu ve amcasından ona kalan tek miras Sileaya'daki geniş Moltke topraklarıydı. Yaşlı Moltke'nin Fransızlar Belçika ve Kuzey Fransa üzerinden dolaşarak yenme planları, 1914 yılında genel kurmayın hâlâ en kutsal hayaliydi. Gerek Von Moltke'nin gerekse kendinden önce kurmay başkanı bulunan Schlieffen'in gönlünde, batıda Fransızlar'ı ani bir yenilgiye uğrattıktan sonra doğudaki Rusları yot etmeye yeltenen bir başka savaşı başlatmak yatıyordu.

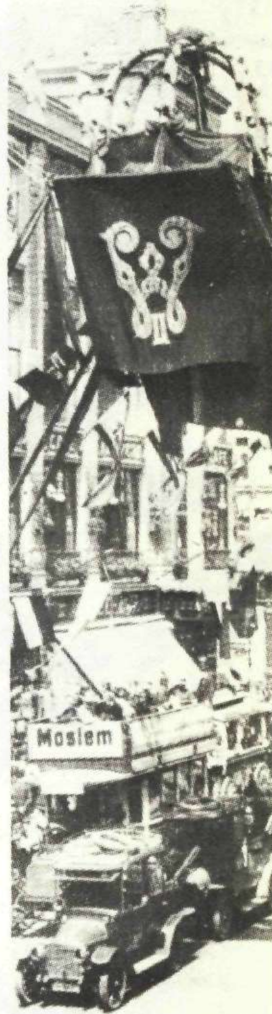
İki cephede savaşmak çılgınlığı, Schlieffen ilk stratejik tasarılarını planladığı 1890 yılından beri Alman ordusunun temel görüşüydü. Prusya'lıların eski bir geleneği olan ordunun politikacılardan ve parlamenterler-

1913'de Kayzer'in kızının düğünü için Berlin'e gelen Rus Çar'ının karşılanışında yapılan geçit töreni.

den arınmış bir ortamda çalışmasını, Kayzer en geniş ölçüde abartmış, donanmayla ilgili programlarda da diplomatik çevreden veya bakanlardan gelecek her türlü öneriyi yasaklamıştı.

İtalyanlarla Türklerin Balkan Savaşı sırasındaki problemleri diplomatik ve barışçı yönden çözmeye eğilimli olan Kayzer 1913 yılında tutumunu birdenbire değiştiriverdi. 1912'de Rus–Avusturya rekabetinin Almanyanın çıkarlarını ilgilendirmediğini söylerken, şimdi Avusturya ordusunun bir numaralı generali Conrad Von Hötzendorf'a, Rusların Sırbistan üstündeki himayesine karşılık, Avusturya bir güvence isterse, Almanya'ya güvenebileceklerini söyledi.

"Avusturya Dışişleri Bakanlığından bana iletilecek herhangi bir öneriyi bir emir sayacağım" dediği zaman, Kayzer'i en iyi tanıyan bir diplomat olarak Jules Cambon, Quai d'Orsay'ı uyarmak gereğini hissetti.

"Kayzer barışçı tutumunu değiştirmiştir. Kişisel çabaları pek çok kritik dönemi atlatmış olmasına rağmen, artık Fransa'yla bir savaşın kaçınılmaz olduğu kanısındadır. Yıllar geçtikçe, sarayın gerici eğilimleri ve askerin sabırsızlığı zihnini daha fazla meşgul etmektedir. Belki de Pan–Germenlerin tuttuğu oğlunun ülkedeki başarısını biraz kıskanmaktadır."

Canbon gibi Belçika kralı Albert de, II. Wilhelm'i barışsever bir kral olarak tanımıştı. 1913'ün sonlarına doğru Potsdam'a yaptığı bir geziden sonra kral, arkadaşlarına Kayzer'i aşırı derecede heyecanlı, savaşı hem gerekli hem de önlemez görerek generallerinin savaş planlarına kendini kaptırmış bulduğunu anlattı. Echo de Paris adlı gazetede, katolik bir tutucu olan Albert de Mun'un bir yazısı çıktı:

"Tüm Avrupa, kararsız ve huzursuz bir halde savaşa hazırlanıyor, Herkes savaşın kaçınılmaz olduğundan söz ediyor,fakat savaş sebebini bilen bir kişi yok."

1913'de Kayzer'in tahta çıkışının 25.ci yılını kutlamak üzere süslenmiş Berlin'de bir sokak.

TUFAN BAŞLIYOR.

Savaş sebebi Avusturyalılara ait Bosna'nın başkenti Sarayevo'da Habsburg tahtının vârisi Arşidük Franz Ferdinand ve asil olmayan karısının öldürülmesiyle ortaya çıkmış oldu. Sırpların gizli bir cemiyeti tarafından büyülenmiş Bosnalı bir delikanlı sıktığı birkaç kurşunla, tüm Avrupa'yı dönüşü olmayan bir afete soktu. Bugün bile anlaşılması mümkün olmayan garip bir davranışla, Avrupa'da zincirleme bir savaş ilânı başlıda.

5 Temmuzda Kayzer Postsdam'da, Franz Joseph'in (1) imzalı mektubunu ve Avusturya hükümetinin bir muhtırasını getiren elçiyi kabul etti. Her iki yazı da, Sırplarla olan ilişkilerin artık kopma noktasına geldiğini anlatıyordu. Kayzer mektupları ciddi ve düşünceli bir tavırla okudu. Bir ceza vermek için Sırbıstan krallığını istila etmenin uluslararası karışıklıklara yol açacağını söyledi. Son cevabı vermeden önce, başbakan Bethmann zaten saraya çağrılmış bulunuyordu. Elçi sarayda öğle yemeğine kaldı. Yemekten sonra Kayzer anayasal davranışını bırakıp, tutumunu tamamen değiştiriverdi. Elçiye, bazı sıkıcı engellere rağmen, İmparatoruna "Almanya'nın kayıtsız şartsız desteğine güvenmesini" iletmesini söyledi. Bethmann'a danışmaya gelince, başbakan nasıl olsa, Kayzer'in görüşlerine itiraz etmeyecekti. Geriye Avusturya'nın vakit kaybetmeden harekete geçmesi kalıyordu.

Tutumdaki bu dramatik değişiklik neden olmuştu? Buna sebep Kayzer'in zihinsel dengesizliği ve duygusallığı mıydı? Yoksa yemek arasında ona fikir vermiş olan biri mi vardı. Örneğin karısı ya da General Von Plessen ya da o gün Neues Palais'de işi çıkmış başka bir subay? Bu kişilerden hiç biri, özellikle yetkisinin kısıtlanmasına dayanamayan karısı ona başbakanına danışmayı önermiş olamazdı.

Kayzer anayasal bir hükümdardan mutlak bir hükümdara dönüşmeye karar verdiği o an, Almanya, Avusturya ve Macaristan için, savaşı önceden kestirilemiyecek kadar yakına getirmiş oldu. İşte şimdi generaller, başlarında planlarına anayasal danışmanlarıyla 5 Temmuz öğle yemeğinden önce düşündüğü gibi burnunu sokacak bir kral yerine, onlara tam yetki vermiş "güçlü" bir hükümdar oldukça, savaşlarını yapabileceklerdi!

(1) Avusturya İmparatoru

Kayzer ve oğulları sarayın dış kapısında halkın yeni yıl için iyi dileklerini dinliyorlar.

Bethmann Hollweg o gün geç vakit Neues Palais'e geldi ve Kayzer'in elçiye, hükümetine iletmesi için verdiği beyaz kartı onayladı. Ertesi gün de başbakan yine Avusturya elçisine kendilerini destekleyeceklerini belirtti. O günden sonra, Berlin'de ve Viyana'da, ordu mensupları ve politikacılar arasında Kayzerle başbakanının aldıkları karardan geri dönmemeleri için bir entrikalar zinciri başladı. Bu entrikalar, Avusturya'nın, yitirdiği prestijini ve gücünü yenilemesi için yerel bir savaş taraftarı olan Hollweg'i çok etkiledi. 20 Temmuzda yakın dostu Kurt Riezler'e şöyle dediği duyuldu: "Tüm Avrupa'nın ve halkımızın üstünde insan gücünün önleyemeyeceği bir sonuç gerilmiş" Böylesine kötümser düşünmekle beraber,her türlü arabuluculuk önerisine (özellikle Londra'daki Grey'den gelene) Hollweg gayet hevessiz davrandı. Sonunda, eğer Sırbistan sorunu Avrupa çapında bir savaşa yol açacaksa, İngilizlerin Fransız ve Rusları tutacağını belirtmesi üzerine başbakan Viyana'ya ısrarlı önerilerde bulunmağa başladı, fakat çok geç kalmıştı.

Kayzer ve komutanları savaşın ilk yıllarında bir cephede çalışma anında.

BÖLÜM :7

Çöküş ve çekilme

Kayzer'in gelmekte olduğunu gördüğü Avrupa karışıklığının çözümüne eğilmesi bir siyaset adamının değil, bir hükümdarın görüş açısından oldu. Çar Nikola'ya, Kral V. George'a, Avusturya İmparatoruna, İtalyan, Romen ve Bulgar krallarına vereceği birkaç öğütle yangını önleyeceğini zannetti. Londra'daki elçisi, İngiltere'nin Fransa'yla dostluğunu bozmaya niyetli olmadığı haberlerini gönderince, karmakarışık bir ruh haliyle, belki de hayatının en olumsuz hatasını işledi. Öfke içinde kaleme aldığı yazısında, artık İngiltere'nin kötü niyetlerinden kuşkusu kalmadığını, bu devletin Almanya'nın ekonomik ve siyasi hayatını yok etme gayesi güttüğünü karalayıverdi:

Yazısına"Harika bir başarı" diye devam etti "mahvetmeğe kararlı olduğu bizler bile hayranlığımızı gizleyemiyoruz. Ölümünden sonra bile VII. Edvard hâlâ yaşayan benden çok daha güçlü olabiliyor," yazı" Alman temsilcileri ve ajanları İslam dünyasında bu bencil, ahlâksız ve vicdansız ulusa karşı bir yangın çıkartmaya hazırlansınlar", diye bitiyordu, eğer kan dökülecekse İngiltere en azından Hindistan'ı kaybetmelidir."

Hiç bir şey İkinci Alman İmparatorluğu'nun temelinde yatan şansızlığı, bir savaş öncesi sınavında, Kayzer'in ve başbakanının kaderci, bahtsız ve bozguncu davranışlarından daha iyi açıklayamaz. Devletin en tepede oturan ve tantanalı sözlerle göz boyayan idarecisini anayasaya saygı duyan bir lider haline getirememesi, bir gün ~~Genel~~ kurmay mensuplarının bu uysal milleti görüş ve arzularına alet etmesine yol açtı. 1 Ağustos 1914'de Kayzer'in bundan böyle partileri değil, yalnızca Alman ulusunu tanıdığını belirten sözleri bir anda kendini olduğu kadar, askerlerini ve

Rheims

Malines

Louvain

Termonde

ARE YOU IN LEAGUE WITH THE KAISER?

FOOD WASTERS, LUXURY USERS, AND BUYERS OF USELESS ARTICLES.

(EXTRAVAGANT ONES)
"YES! War or no War, We live as Usual."

(THE KAISER)
"Thank you, my Friends, for you are indeed my Friends."

NATIONAL SERVICE

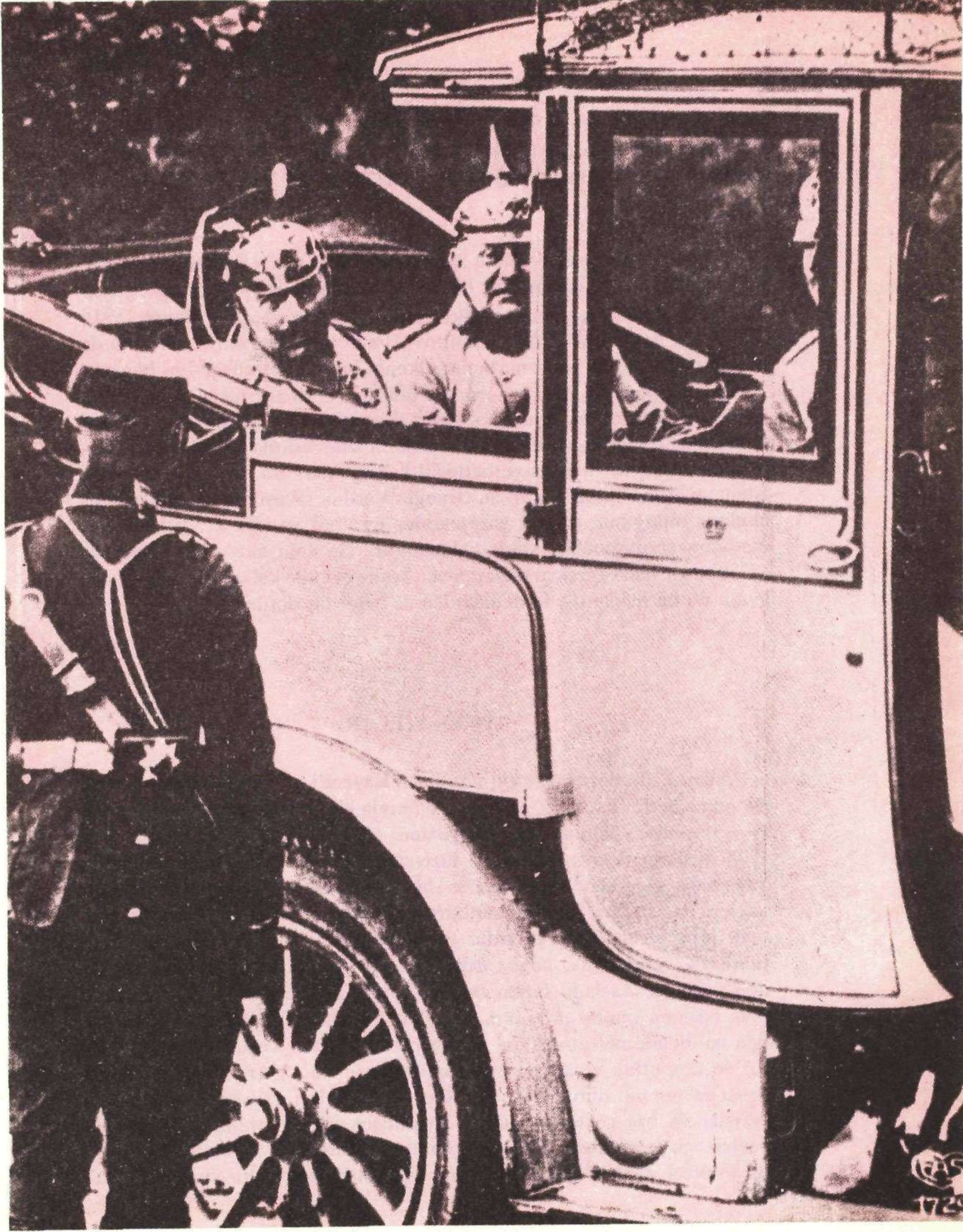
Kayzer birçok karikatüre konu olmuştu (sol üstte) yine Kayzer'i konu alan bir İngiliz posteri (sağ altta) Almanlar tarafından Belçika'da tahrip edilen bir Katedral penceresinin yerine takılmak üzere hazırlanan yenisi. (sağda) Başkomutan iş başında. Kayzer batı cephesinde bir birliği denetliyor.

ulusunu da galeyana getirdi. Bir Alman gazetesi aynı gün "Kayzer'in bu sözleriyle meydana gelen alkış tufanını Berlin, Berlin olalı görmemişti. Heyecan içindeki halk ulusal marşlar söylemeğe başladı."diye yazdı.

Biz bugün, "Kayzer o günkü sözleriyle, kendi sonunu elleriyle hazırladı" diyebiliyoruz. Günümüzde, bir ülkeyi partilerin üstüne koymak, genellikle despotizme, faşizme ve diktatörlüğe giden yola giriş oluyor. 1914 yılında da böyle oldu. Ordu sonunda Almanya'nın bir alarm durumunda olduğunu ilân etti ve komutanlar ülkenin birçok yerinde askeri bölgeler meydana getirerek, genel kurmayı politik ve sivil sahada, her alanda en yüksek güç ve tek egemen kıldılar. Kayzer hâlâ Başkomutan olduğu halde, ne stratejide ne de askeri kararların alınmasında hiç bir rolü olmuyordu. O sadece doğuda ve batıdaki karargâhları ara sıra denetleyen ve istenmeyen bir misafir gibiydi. Örneğin Verdun savaşında zehirli gaz kullanılmış olduğunu, Kayzer gazetelerden öğrendi ve niye kendi fikri alınmadığını sorduğunda, "vakit kalmamıştı" cevabını aldı. İşte o zaman: "Madem bana gereksinmeleri yok, keşke evimde kalsaydım" diye söylendi. Bu bir hükümdar için, ölümden de beter bir durumdu.

SAVAŞ YILLARI

Alman halkı dört savaş yılı süresince, Kayzer'i çok az gördüler. Çevresi de onun Berlin'de kalıp, acı çeken halkıyla beraber olmasını ve felâketleri paylaşmasını temin için çaba gösteriyordu. Fakat Kayzer Hamburg ve Wilhelmshöhe'deki saraylarında inzivaya çekilmeyi yeğledi. Yalnızlığını yaşamağa giderken, kıtlık çeken bir memlekette, yapmaması gereken şeyleri de yaptı ve tüm hizmetkârlarıyla atlarını, alıştığı düzeni bozmamak için beraberinde götürdü. Bu süre içinde, psişik hastalıklarına lumbago, romatizma, boğaz iltihapları da eklendi ve sağlam kulağı da ağır işitmeye başladı. Bütün bunlar Kayzer'in savaştan ve ülkeye tamamen egemen olmuş ordunun, özellikle Ludendorff-Hindenburg ikilisinden ne ölçüde nefret ettiğini gösteriyordu. Bu zor koşullar altında Kayzer'de despotluk ve karamsarlık bunalımlarından, aşırı zindeliğe uzanan dengesiz bir ruh durumu ve gereksiz öfke krizleri, kabalık, ani ve yersiz çıkışlar da baş gösterdi. Sakin ve yumuşak başlı Bethmann Hollweg'in başbakanlığı sırasında, Kayzer şiddetli çıkışlarını ve taşkınlıklarını daha iyi kontrol edebiliyordu. 1917 Temmuzunda başbakan görevden ayrıl-

Kayzer ve savaşın ilk genel kurmay başkanı, genç Moltke savaşın başında bir konferansa giderken.

dıktan sonra, huysuzluğu çekilmez bir hal almaya başladı. Başbakanları ve diğer devlet memurlarını anayasal atama hakkı devam etmekteydi. 1915 ve 16 yıllarında, Falkenhayn Tirpitz ve Pan-Germen grubunun denizaltı savaşı fikrine itiraz eden Bethmann'ı destekledi. Tirpitz'e 1916'da görevden el çektirildi. Fakat 9 Ocak 1917'de Sileaya'da, Schloss Pless'de toplanan saray meclisinde, ordu ve donanma uzmanlarının "İngiltere'yi dize getirmesi birkaç ay içinde mümkün olacaktır" dedikleri denizaltı savaşını kabul etti. "Başarı getirecekse yapalım bari" diyen Bethmann'a da bu karara uysallıkla uymak düştü.

Yenilgisine rağmen, Bethmann istifa etmedi, eğer 1916'da denizaltı sorunu sırasında istifasını vermiş olsaydı, Kayzer'ine ve vatanına son bir görevde bulunmuş olacaktı. Halefleri tanınmamış bir devlet memuru olan ve görevde ancak 3 ay kalan Michaelis ile, 11 ayı doldurabilen bunak bir Bavyeralı politikacı, felsefe profesörü Kont Hertling oldu.

Bir yıl sonra başbakanlığa Baden Prensi Max getirildi. Bu atama bir yıl önce yapılmış olsaydı pek çok şey değişebilirdi, fakat 1918 Ekim'inde Alman ordusu batıda tahminlerin ötesinde perişan olmuştu. Ağustos'ta bir sinir bunalımı geçiren Ludendorff eylül sonlarında hükümete batı cephesinde bir ateşkes için baskı yapmaya başladı. Hertling istifa etti ve görev Ludendorff'un yenilgisi için dişini tırnağına takarak karşı koyan Prince Max'a verildi. Yeni başbakan bir ateşkese dünden razıydı. Ne var ki ateşkesi yenik düşmüş taraf olarak yapmak istemiyordu. Batı devletleri ve Başkan Wilson'un Birleşik Devletleri savaşın en az 1919'a kadar süreceğini sandıklarından, Prens Max bu siyasi görüşünde haklı sayılırdı. Fakat Ludendorff yumuşamadı ve Max da Waşington'a bir ateşkes isteği göndermek zorunda kaldı. Ludendorff daha ilk adımda, Almanya'nın pazarlık hakkını kaybettirerek, sivil cephede vatanını arkadan vurmuş oluyordu.

Prens Max hükümetinin ilk altı haftası bir yanda Almanya–Amerika arasında gidip gelen notalarla, öte yanda gerekli iç reformları hazırlamakla meşgul, ateşli bir uğraş içinde geçti. Devletin eskimiş, modası geçmiş Prusya yapısını aklı başında aydın Almanların yıllardır özlemini çektiği biçimde değiştirme olayı tehditler, ayaklanmalar, başkaldırmalar ve ihtilal havası içinde gerçekleşti. Sosyal Demokrat parti taraftarları, solcu

liberaller hükümette yer almış olmakla beraber, kendi taraflarlarının aşırı uçlarından korkmaktaydılar, Bağımsızlarla Spartakistler de (1) Prens Max'ın umduğu desteği vermiyorlardı. Hepsinden daha beteri bir başka durumdu. Dört yıllık bir sansür döneminin hileli bildirilerinden sonra, ordunun tam bir iflâs halinde olduğunun açıklanıvermesiydi.

KAYZER KAÇIYOR

Ekim ayını Berlin'de geçiren Kayzer, ayın sonunda İmparatorluk için felâket sayılabilecek bir davranışta bulundu, kaçtı. Bu kez sığınmak için Hindenburg'un Spa'daki karargâhını seçmişti. Orada karar vermek sorumluluğundan kurtulacağını sanıyordu. Oysa tahtından feragat etmesi için gerekli görüşmeleri telefonla yapmak zorunda kaldı. Prens Max'ın önceleri hükümdarlığı sürdürmek için gösterdiği çabalar zamanla yön değiştirmiş, en sonunda İmparatorla Veliaht tahttan uzaklaştırılıp yerlerine bir naip bırakmaya karar vermişti. Spa'da Kayzer'in çevresi, 25 Ekim'de Prens Max tarafından görevden uzaklaştırılan Ludendorff'un halefi Gröner de dahil olmak üzere generallerle çevrilmişti ve hepsi de Kayzer'in tahttan çekilmesine karşıydılar. Berlin'den gelen haberler giderek kötüleşince, Kayzer tahtı bırakmaya hazır olduğunu açıkladı. Alman İmparatorluğundan vazgeçiyor, fakat Prusya kralı olarak, ordularının başına geçip, onları ana vatana döndürmek istiyordu. Bölüklerin moral durumu ile ruh halini Kayzer'den daha iyi bilen generaller, Gröner aracılığı ile II. Wilhelm'e acı haberi, askerlerin onu izlemeyeceğini zira artık müttefiklik yeminlerinin hiç bir şey ifade etmediğini açıklamak zorunda kaldılar.

10 Kasım sabahının erken saatlarında Kayzer özel trenine son defa bindi. Hollanda sınırında içeri kabul edilmek üzere altı saatlık asap bozucu bir bekleyişten sonra, sonunda izin haberi geldi ve düşük Kayzer Kont Bentick'in Amerongen'deki şatosuna götürüldü. Son sığınağının kapısından cennete gider gibi canlı adımlarla giren Kayzer'in ilk sözü "şımdı artık bana güzel bir İngiliz çayı verebilirsiniz" oldu.

Sonunda, Doorn'a yerleşerek 4 Haziran 1941'de ölene kadar orada yaşadı. Sürgünde geçirdiği bu dönem için söylenecek fazla bir şey yoktur. Her zaman olduğu gibi yine bir dediği bir dediğine uymayan Kayzer kişisel açıdan sempatik, politik açıdan yüzeysel bir tutum içindeydi. Saltanatı sırasında yapmış olabileceği hataları saptamaya çalışmak şöyle dursun, sistemine ve şahsına toz kondurmadı. Almanya Hitler'in egemenliğine geçtikten sonra, gösterdiği tek politik davranış, bazı Nazi kurbanlarına sempati beslemekten ibaret kaldı.

(1) Adını kanun dışı bir gazeteden alan siyasi akım. Bu gazete Sosyal Demokratların aşırı sol kanadının görüşlerini savunuyordu.

Aynı doğrultudaki bir başka davranışı da 1933 yılında birkaç yakın dostuyla aydın kişilerden ve bilim adamlarından oluşan küçük bir kalabalığa arkeoloji konusunda verdiği konferans oldu. Konu, Swastika (Nazi hası) nın tarih öncesi devirlere dayanan kökenini kapsıyordu. Wilhelm, yıldızın, "güneşi, yaz'ı ün'ü serveti ve sağlığı" sembolize eden yukarı dönük sağ uçlarının, Batıyı işaret ettiğini, bir başka görüşünde, (Konferansın yapıldığı yıl artık tüm Nazi bayraklarını süslemeye başlayan) doğuyu işaret eden uçlarının "Karanlığı, şansızlığı ve ölümü" sembolize ettiğini anlattı. Sabık Kayzer'in Nazi'lerden hoşlanmadığı açıkça belli oluyordu. Fakat 14 Haziran 1940'da Kayzer'in kendine özgü bir davranışla, Hitler'e Paris'e giren Alman ordusunu kutlayan bir telgraf yolladığını görüyoruz. Büyükbabası Prens Albert'in (Viktorya'nın kocası) tam tersine Kayzer klasikleşmiş Alman tipinin bir örneği değildi. O tanrının doğuştan kozmopolit yarattığı bir insandı. Örneğin, İngilizlerin köy evlerinde hiç bir yerde olmadığı kadar mutlu oluyor, Amcası VII. Edward'a ve Lord Salisbury, Churchill, Sir Edward Grey gibi politikacılara karşı duyduğu güvensizlik ve düşmanca duygularının dışında, kadın olsun erkek olsun tanıştığı her İngilize son derece nazik davranıyordu. İngiltere'deyken oraya ziyarette bulunan Fransız Generalleri ile İmparatoriçe Eugenie'ye büyük bir yakınlık ve nezaket göstermişti. Amerikalı diplomatlar iş adamları ve teknokratlarla da arası çok iyiydi. Karısının ve saray görevlilerinin izin verdiği ölçüde saray geleneklerine de bir samimiyet ve rahatlık getirmişti. Nedense, Kayzer, müthiş kabalığını ve öfke bunalımlarını vatandaşlarına ve İkinci İmparatorluğun temel mevkilerini işgal eden devlet adamlarına ayırmaktaydı.

Kayzer'in şahsında İkinci İmparatorluğun tüm özetini ve yorumunu görmek mümkündür. Çarpıcı, etkileyici davranışları, Muhafız askerlerinin başında, atının üstünde gösterişli üniformasıyla dimdik Berlin sokaklarından geçişi, parti politikasına karşı duyduğu nefret, ülkesinin dünya politikası üstündeki cesur girişimleri ile, Alman karakterinin, çalışkanlığının, becerikliliğinin, üstünlüğüne ve gençliğin yüksek gayelerine olan sonsuz inancı ile Kayzer, o dönemin Almanlarının hem olmak istediği hem de krallarında görmek istediği görüntüyü yansıtıyordu. İmparatorluğun dış görünüşü öylesine taze ve nefes kesici, Kayzer'in silahlı kuvvetlerine olan güveni ve genişleme arzusu öylesine ısrarlıydı ki, o günün gözlemcilerinin gözlerini kamaştırıyordu. O kadar ki İmparatorluğun özünün değil de görüntüsünün iddialı olduğunu fark edemediler.

Hindenburg başkomutanına son durumu haber veriyor.

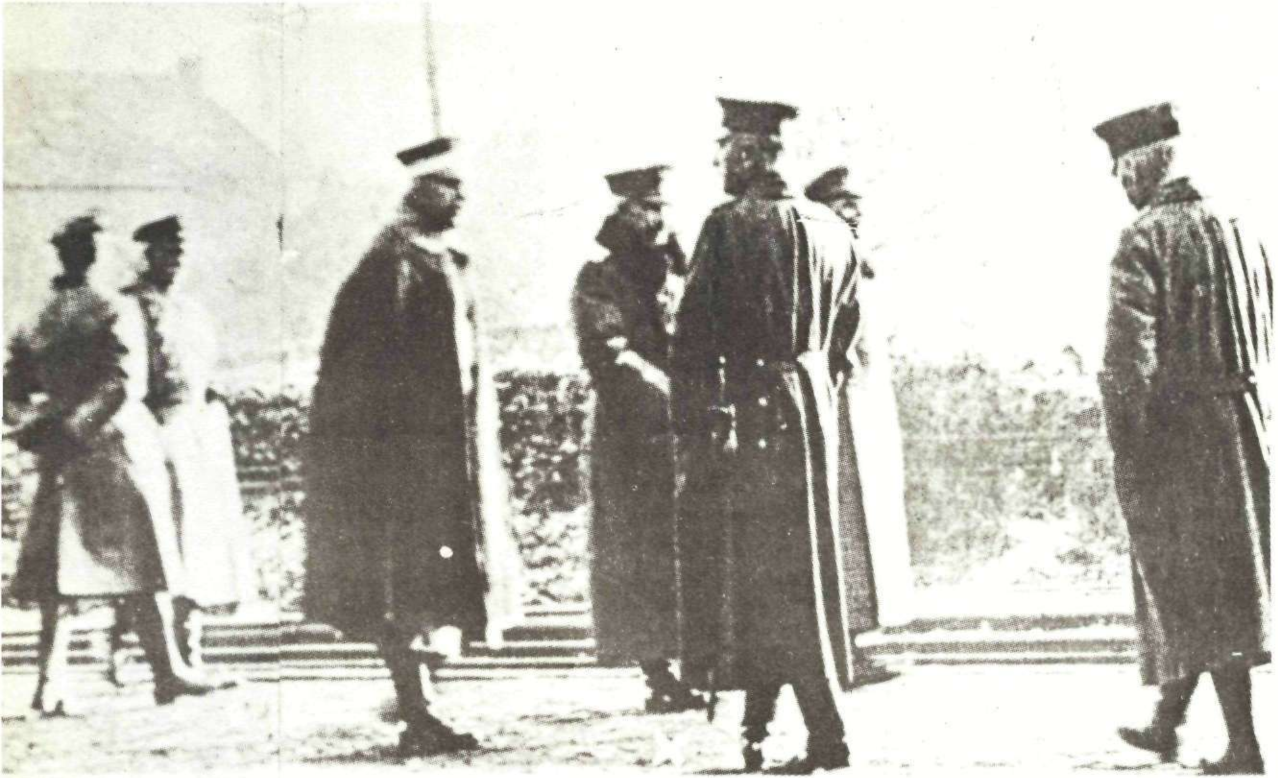
Kayzer ne XIV. Louis, ne de Büyük Frederik gibi yapıcı, yeniliklere açık bir lider değildi. Onlar gibi ülkesine zamanın gerektirdiği sosyal devrimleri ve hükümet değişikliklerini getiremedi.

II. Wilhelm kendine miras kalan yetkilerini abarttı ve imparatorluk çarkını, İngiliz liberalizminin etkisi altında kalmış olan annesi ve babasının istedikleri yönün tam tersine yöneltti. Mutlak yönetimi kendi kişiliğinde toplamak uğruna sahnelediği saçma oyuna, kendisini öylesine kaptırdı ki, bu Tanrı ve Bismarck'ın yardımıyla kurulmuş olan yapma-imparatorluğu yeni baştan yaratma ve diriltme hevesi, onun hem insan hem de hükümdar olarak mahvının tek nedeni oldu. Saltanatı süresince, içerde halkının gök gürlemesini andıran çılgınca alkışlarına hedef olurken, dışarda heybetli görüntüsü ve saldırgan konuşmalarıyla zamanın politik gerçeklerini yansıttığı kanısını veriyordu. Çağın yorumcuları bu karmakarışık gösteriye Kayzer'in "kişisel yönetimi" adını takmışlardı. Fakat bu sözün geçerliğinin su götüren tarafları çoktu. Önemli olan her uygulamanın arkasındaki ipleri, her sefer Kayzer'den başka biri çekmişti. Özellikle Bülow devresinde, imparatorun en zayıf ve olumsuz tarafları bilinçli bir şekilde, bu değersiz ve vicdansız başbakan tarafından orta yere itilmiş ve Wilhelm'in içgüdülerinin çoğu kere yanlış ve gereksiz bulduğu pek çok iş, onun tarafından hazırlanan manevralarla Kayzer'e zorla yaptırılmıştı. Sonunda bir şakadan farkı kalmayan bu hileli oyun, modern ve başarılı olması gereken bir ülkede, tüm politik işlemleri, inanılmaz ölçüde bozmuştu.

Sahne gerisinde ise Kayzer'in öyküsü çok değişikti. Son derece gösterişli görüntüsünün arkasındaki Alman İmparatoru, insancıl, sade, arkadaş canlısı ve makul bir kişiliğe sahiptir. Eğer Kayzer'in her sözünden ve hareketinden derlenmiş bir antoloji meydana getirme olanağı bulunsaydı, beş saçmalığa bir akıllıca edilmiş söz veya altın bir kalbi gösteren cömertçe bir hareket, bir hoşgörü düştüğünü görürdük. Wilhelm ayrıca kendine dönük şakalar yapabilen bir insandı.

Bütün suçu böyle bir adama yüklemek doğru değildir. Birinci Dünya Savaşını oluşturan nedenlerden onun ve İkinci İmparatorluğun suç payı, tarihsel açıdan, yani uzun bir barış devresinin yozlaştırdığı öteki Avrupa ülkelerinin o günkü koşullarının, duygularının, itici güdülerinin ve sosyal yapılarının ışığında aranmalıdır.

Bu bilimsel araştırma henüz başlamıştır ve bu konuda hepimizi, şaşırtıcı bazı sonuçlar beklemektedir.

(sol üstte) izin çıkacak mı? Kayzer Hollanda sınırında sürgüne gitmeyi bekliyor. (altta) Kayzer Hollanda'da Doorn'daki son evinde yakın akrabaları arasında.

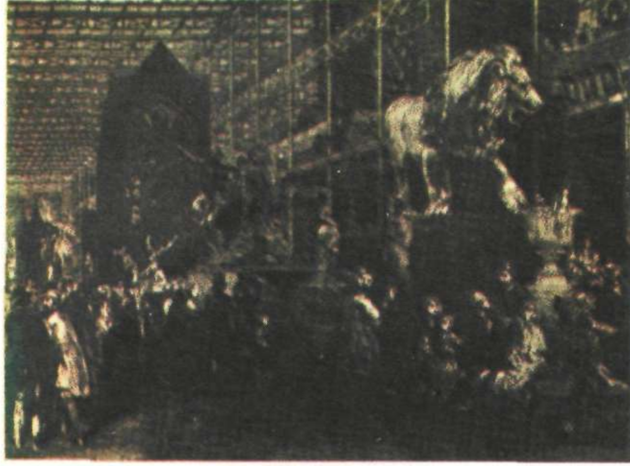

Wilhelm İmparator muhafız taburunda askerken (üstte), Alfred Kruplortuda) ve Leipzig zaferini ölümsüzleştiren anıt (altta) görülüyorlar.

Wilhelm'in kızı prenses Victoria Louise (sol üstte), 1851'deki büyük sergide Zollverein köşesi (sağ üstte) Krupp fabrikasının iç görünümü (orta solda) 1870 lerde Alman sanayiinin durumu (orta sağda), Kayzer atlı resim için poz veriyor (sol altta) Hayvanların sonu tablosu (sağ altta)

OLAYLAR KRONOLOJİSİ

1849 Almanya'nın 1848 – 49 Devriminden sonra Prusya'nın liderliğinde, Habsburg Monarşisini yetkisiz kılan bir Prusya Birliği tasarısı düzenlendi. Bu tasarı Habsburg Almanyasını kapsamayan geniş bir konfederasyonu öngörüyordu.
1850 29 Kasım : Olmütz küçük düşürüldü. Prusyalılar Prusya Birliğinden ayrılarak Frankfurt'da yeniden kurulan Alman Dietini tanıdıklarını bildirdiler.
1850-53 Prusya, Avusturya'nın Zollverein'e girmesi için yaptığı çabalara karşı koymayı başarıyor. Honover, Brunswick ve Oldenburg 1853'de Zollverein'e giriyorlar.
1862 Eylül yönetime Prusya Lantag'ına karşı koymayı sürdürmek üzere Otto Von Bismarck getiriliyor.
1863 Danimarka Kralı 7. Frederick'in Schleswig dükalığını Danimarka'ya ilhak ettiğini ilan etmesiyle Schleswig ve Holstein üzerine sürdürülen mücadele dönüm noktasına varmış oluyor.
1864 Yenilenen savaşta Danimarkalılar büyük bir yenilgiye uğrayarak, 30 Ekim de yapılan Viyana Barış antlaşmasıyla Schleswig, Holstein ve Lauenburg dükalıklarını Avusturya ve Prusya'ya teslim ettiler.
1866 Haziran – Ağustos Yedi hafta savaşları: 3 Temmuzda Prusyalılar Königgratz zaferini kazandılar.
1867 Bismarck'ın çabaları sonucu Kuzey Alman - Konfederasyonu meydana getirildi. Bu Konfederasyonda Prusya Kralının yetkilerini temsil eden bir şansölyenin dolduracağı bir başkanlık mevkii, bir federal meclis (Bundesrat) ve bir millet meclisi (Reichstag) bulunacaktı.
1870-71 Fransız-Prusya savaşı. 1 Eylül 1870'de III. Napolyon'un orduları Sedan'da Prusyalılara teslim oldu.
1871 18 Ocak. İkinci Alman İmparatorluğu kuruldu. ve II. Wilhelm Versay'da Alman İmparatoru ilan edildi.
28 Ocak : Paris Prusyalılara teslim oldu. 10 Mayıs'ta Frankfurt'da bir barış antlaşması imzalandı.
1871-83 Kulturkampf : Bismarck'ın Katülik Klisesiyle mücadele günleri
1890 General Von Caprivi'nin şansölyeliğe (başbakanlığa) atanması
1894-1900 Prens Chlodwig zu Hohenlohe-Schillingsfürst'ün şansölyelik dönemi.
1900 Kont von Bülow'un şansölyeliğe atanması.
1905-6 Wilhelmin Tancaya yaptığı ziyaret Fas krizine yol açtı.
1907 Die Zukunft'da Max i milian Harden'in Phillipp Eulenburg'a hakaret etmesi savcılığın yasal işleme geçmesine sebeb oldu.
1909 Şan sölyeliğe Bethmann Hollweg atandı.
1910 Wilhelm, VII. Edward'ın Londra'daki cenaze törenine katıldı. 4-5 Kasım Çar II. Nikola Dışişleri Bakanı Sazonov ile Wilhelm'i Potsdam'da ziyaret etti.
1911 1 Temmuz : İkinci Fas Krizi. Almanların savaş gemisi Panther Agadir sahillerine geldi.
1913 Wilhelm'in tek kızının Cumberland Dükü Ernest'le evlenme törenine Kral George, Kralice Mary ve Çar Nikola davet edildiler.
1916 14 Mart : Wilhelm'in Alman Deniz gücünü desteklememesi karşısında Amiral Von Tirpitz protesto amacıyla istifasını açıkladı.
1918 11 Kasım. Birinci Dünya Savaşı bir 'ateşkes' le sona erdi.

İÇİNDEKİLER:

ÖNSÖZ	:	BİR TREN YOLCULUĞU	5
BÖLÜM 1	:	BİR GÖREV İÇİN DOĞMAK	9
		Özgür bir gelecek için içilen ant	12
BÖLÜM 2	:	MİRAS KALAN ALMANYA	15
		Şahlanan Prusya	22
		Gösterişli Liderlik – Gizli Tahripçilik	33
		" Bu Çocuk Olgunlaşmayacak!"	36
BÖLÜM 3	:	KENDİNE ÖZGÜ BİR YAŞAM	39
		Gizli nişan	42
BÖLÜM 4	:	BİSMARCK'DAN KURTULMA	53
		Bütün bağlar kopuyor	60
BÖLÜM 5	:	PATLAMAYA HAZIR BİR VOLKAN:ALMANYA	63
		Bölünen İmparatorluk	67
		Geleneksel Ölçülere ve zevksizliye başkaldırma	71
		" Ayaktakımı Sanatı "	74
		Prusyanizm denen fantazi	77
BÖLÜM 6	:	DIŞ İLİŞKİLER	85
		"Avrupayı kemiren huzursuzluk"	92
		Aile rekabeti	97
		Hataların en büyüğü	102
		Yüzeyde kalan yakınlaşmalar	106
		Tufan başlıyor	109
BÖLÜM 7	:	ÇÖKÜŞ VE ÇEKİLME	113
		Savaş yılları	115
		Kayzer kaçıyor	118
		OLAYLARIN KRONOLOJİSİ	124
		İÇİNDEKİLER	125
		DİZİNİN DİĞER KİTAPLARI	126
		KİTABIN YAZARI VE EDİTÖRÜ	127

20. YÜZYIL DOSYASI

YÜZYILIMIZI YAPAN BÜYÜK OLAYLAR,
BÜYÜK FİKİRLER VE KİŞİLER

1. Kitap : ANARŞİSTLER
(Bir Dönemi Sarsanlar)
2. Kitap : RUSYA AYAKLANIYOR
(Çar'a Karşı İlk Ayaklanma)
3. Kitap : KAYZERİN ALMANYASI
(Almanya Herşeyin Üstünde)
4. Kitap : AMERİKA SAHNEDE
(T. Roosevelt Dönemi)
5. Kitap : BİR İMPARATORLUK ÇÖKÜYOR
(Habsburgların Sonu)
6. Kitap : BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI
(Savaş Nasıl Başladı)
7. Kitap : BİR İMPARATORLUK BATIYOR / BİR CUMHURİYET DOĞUYOR
(Osmanlı İmparatorluğunun Çökmesi ve yeni Türk Devletinin Kuruluşu)
8. Kitap : KARTALLARIN SAVAŞI
(İmparatorlukların İntiharı)
9. Kitap : BİR KUŞAK NASIL ERİDİ
(İkinci Dünya Savaşının Büyük Muharebeleri)
10. Kitap : BARIŞ HAVARİSİ WİLSON
(Temmuz Sonu)
11. Kitap : LENİN İKTİDARA
12. Kitap : BİR DEMOKRASİ DENEMESİ
(Hitler Öncesi Almanya)
13. Kitap : FRANSA
(Güvencesiz Barış)
14. Kitap : FRANSA BUNALIMLAR, BUNALIMLAR
(Stavskiden Alman İşgaline)
15. Kitap : JAPONYA
(Doğan Güneş)
16. Kitap : İRLANDA
(Terör ve Özgürlük)
17. Kitap : KADIN YERİNİ ALIYOR
18. Kitap : İNSANIN GÖKLERE YÜKSELİŞİ
(Havacılığın Başlangıcı)
19. Kitap : MUSSOLİNİ İTALYASI
20. Kitap : KÜÇÜK DİKTATÖRLER
21. Kitap : NAZİ ALMANYASI
(Modern Barbarlar)
22. Kitap : VİVA ZAPATA
(Güney Amerikada Gelişmeler)
23. Kitap : KIZIL TERÖR
(Stalin Rusyası)
24. Kitap : DÜNYA BUNALIMI
25. Kitap : İSPANYA ATEŞLER İÇİNDE
26. Kitap : MÜNİH VE SONRASI
27. Kitap : YERYÜZÜNDE CEHENNEM
(İkinci Dünya Savaşı)
28. Kitap : HARP SONRASI DÜNYASI
29. Kitap : BİR DEVRİM NASIL KIZILLAŞTI
(Maonun Zaferi)
30. Kitap : SİNEMANIN DOĞUŞU
31. Kitap : KOMÜNİKASYON
(İnsanlığı Birleştiren Bağlar)
32. Kitap : FEZANIN FETHİNE DOĞRU

KİTABIN YAZARI:

HAROLD KURTZ

DİZİNİN EDİTÖRÜ:

J.M. ROBERTS. Oxford Üniversitesi profesörü "Avrupa 1880-1945" yazarı, B.B.C. konuşmacısıdır.

Ön kapak resmi:

Bismark 1870'de III. Napolyonu esir alıyor.

Arka kapak resmi:

Avrupa'nın gözünde Wilhelm (Fransız karikatürü)

On iç kapak resmi:

Wilhelm henüz Prusya veliahtıyken, karısı ve üç büyük oğlu ile

Arka iç kapak resmi:

Üçüncü İmparatorluğun lideri Hitler'in, İkinci İmparatorluğun Kayzer'ine son armağanı.

ADOLF
HITLER

20. YÜZYIL DOSYASI

Yüzyılımıza şekil veren büyük olay ve fikirlerin, kişilerin bol resimli öyküleri

KAYZER'İN ALMANYASI

Yaşadığımız yüzyılın en çok konuşulan konularından biri Nazizm ve İkinci Dünya Savaşı'dır. Milyonlarca insanın ölümüne yolaçan bu amansız savaşın başlatılmasında en büyük etken tabii ki Hitler'di. Nazizm'in kurucusu ve büyük felâketlerin yaratıcısı Hitler, iş başına gelmeden Almanya'da sözü geçen bir Kayzer bulunuyordu. 20. YÜZYIL DOSYASI'nın bu kitabında Horold Kurtz, Kayzer devrinin son yıllarını ele alıp inceliyor. Kayzer devrindeki Almanya, imparatorun son çırpınışları ve olacaklara engel olamayışı bu kitapta belgelerle ve olayların akışı içinde anlatılıyor.

Dördüncü kitap: AMERİKA SAHNEDE

50 TL